

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08717

MASOES BINYAMIN HASHLISHI

Mendele Mokher Sefarim

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

קלאסיקער - ביבליאטעק פאר יוגנט

מענדעלי מוכר ספרים

מסעות בנימין השלישי

פארלאג . קולטור-ליגע . ווארשע

דור-לגעזען אין 5 אַרקירצט פּער יוגנט
געדרוקט אין 1000 עקזעמפּלאַרן. האַרשע, 1923

„Podróż Benjamina Trzeciego“,
powieść Sz. J. Abramowicza.
Wyd. „Kultur-Liga“, Warszawa 1923

Druk. „Di Welt“, Warszawa, Nowolipie 7

ק י צ ו ר

מסעות בנימין השלישי

דאָס דרייטע:

די נסיעה אָדער אַ רייזע-פאַשרייבונג
פֿון בנימין דעם דריטן

וואָס ער איז אויף זיינע נסיעות פֿאַרגאַנגען העט-ווייט
אַזש אונטער די הרי חושך, און האָט זיך גענוג אָנגע-
געזען און אָנגעהערט חידושים, שיינע זאַכן,
וואָס זיי זיינען אַרױסגעגעבן גע-
וואָרן אין אַלע שבעים לשונות
און היינט אויך אין
אונזער לשון.

אַרױסגעגעבן בהשתדלות
מענדעלי מוכר ספרים.

הקדמת מענדעלי מוכר ספרים

אמר מענדעלי מוכר ספרים, זאָגט מענדעלי מוכר ספרים, גע-
לייבט איז דער בורא, וואָס באַשטימט דעם גאַנג פֿון די גלגלים
אין די הימלען אויבן, און דעם גאַנג פֿון אַלע זיינע באַשעפֿענישן
אויף דער ערד, אונטן. אפילו אַ גרעזעלע קריכט נישט אַרויס פֿון
דער ערד, ביז וואָנען אַ מלאַך שלאָגט עס נישט און זאָגט: וואַקס!
קריך אַרויס! מכל שכן אַ מענטש. ער האָט אודאי אַ מלאַך, וואָס
שלאָגט אים און זאָגט: גיי, גיי, קריך אַרויס! און מכלשכן נאָך מער
די פיינע מענטשלעך, שיינע יידלעך. עס שלאָגן די מלאכים אַלע
מיני קבצנים אונזערע, זאָגנדיק: וואַקסט, קבצנים, אביונים, דלפנים,
נעבירענע, אָפּגעקומענע, אָפּענע, פֿאַרבאָרגענע, שפּראַצט, וואַקסט ווי
נראָז, ווי קראָפּיווע! גייט יידישע קינדער, גייט איבער די הייזער!...
נאָר נישט דאָס אָבער בין איך אויסן. איך בין אויסן צו דער=
צייַלן דאָ איך, רבותים, ווי איינער פֿון אונזערע ברידער איז פֿאַר=
נאָגען העט-העט, אין די ווייטע מקומות און האָט דערמיט קונה שם
געווען.

אַלע ענגעלישע און דייטשע גאַזעטן זענען פֿיל געוועזן מיט
דער וואַנדערליכער נסיעה, וואָס בנימין, אַ פּויליש יידל, האָט גע-
מאַכט אין די אַרצות המזרח ערגעץ. „סטייטש, סטייטש, — האָבן זיי
זיך געחידושט, — אַ ייד אָן פֿלי זיין, אָן מאַשינעס, נאָר מיט אַ
טאַרבע אויף די פֿליצעס און מיט אַ טלית= און תּפילין=זאָק אונטערן
אַרעם זאָל אָנשפּאַרן אין אַזעלכע ערטער, וואו גרויסע באַרימטע

ענגעלישע רייזנדע האָבען אַהין נישט געקאָנט צוקומען! נישט אַן-
 דערש, אַז דאָס איז געשען נישט מיט קיין מענטשליכן כּח, עפעס
 נאָר מיט אַזאַ כּח, וועלכן דער שכל קאָן כּלל נישט משיג זיין.
 בנימינען האָט די וועלט צו דאַנקען פֿאַר די חידושים, גרויסע זאַכן,
 וואָס זענען דורך אים אַנטפלעקט געוואָרן, און פֿון איצט אן וועט די
 מאַפע, אָדער לאַנדקארטע באַקומען גאָר אַן אַנדער פנים.
 די יידישע גאַזעטן האָבן די דאָזיקע רייד אויפגעכאַפט מיט
 ביידע הענט און געהאַט דערמיט צו זינגען און צו זאָגן,
 אַזוי ווי איטליכן, וואָס לייענט די דאָזיקע גאַזעטן, איז באַקאַנט. זיי
 האָבן אויסגערעכנט אַלע חכמים, וואָס זיינען ביי יידן געווען פֿון
 אדם הראשון אָן ביז אַצינד, בכדי צו באַווייזן, וואָס פֿאַר אַ קלוג
 פֿאָלק יידן זיינען. האָבן אויך אויסגעשטעלט אַ צעטל פֿון די נוסעים
 (רייזנדע) אין אַלע צייטן פֿון בנימין דעם ערשטן, מיט אַ זיבנהונג-
 דערט יאָר צוריק, און בנימין דעם צווייטן מיט די גאַנצע חברה
 נוסעים, וואָס וואַנדערעווען היינט ביי אונז אַרום, און בכדי מפֿליג צו
 זיין די נסיעה פֿון אוינזער איצטיקן בנימין, האָבן זיי ווי דער שטיי-
 גער איז פֿון יידן, דערווייל פֿון יענע פּלאַטע געמאַכט און געזאָגט,
 אַז די גאַנצע פּנופּיא היינטיקע נוסעים זיינען טאַקע נאָר פּראָסטע
 שלעפּערס, ווייסן נישט פֿון זייער חיות, די גאַנצע נסיעות זייערע,
 מישטיינט-געזאָגט, באַשטייט נאָר דרינען, אַרומצושלעפּן זיך, ווי
 מקבליים, איבער די הייזער. זיי האָבן אַלע אַ פנים ווי מאַלפעס אַקעגן
 איצטיקן בנימין, אַקעגן בנימין דעם דריטן, דעם עכטן אמתן נוסע.
 זיי האָבן אויף אים און אויף די ספרים, וואָס מען האָט געמאַכט פֿון
 זיין נסיעה, געזאָגט ווי געוויינטליך דעם געוויסן פּסוק: לאַ באַ
 כּבושם הזה, דאָס טייטש: ס'איז נאָך אַזעלכע בשמים, אַזעלכע שמע-
 קעדיקע געווירן ביי יידן קיינמאָל נישט געווען. געבענטשט און אייג-
 געוויקלט מיט דימענטן זאָל ווערן דער דאָזיקער, — האָבן זיי אַלע פּה
 אחז געזאָגט, — וועלכער עס וועט דעם טייערן אוצר פֿון בנימינס
 נסיעה, וואָס געפֿינט זיך אין אַלע פֿרעמדע לשונות, איבערטראָגן אויך
 אין לשון-הקודש, ניכיי לאָזן יידן, נעבעך, אויך פֿאַרוזכן די פּאַטי-
 קע, וואָס רינט פֿון יידישן בינשטאַק, און זאָל זיי דערפֿון ליכטיק
 ווערן אין די אויגן.

ואני, מענדעלי, און איך מענדעלי, וואָס מיין פּונה איז תמיד
נוצן צו ברענגען אונזערע יידעלעך כּפּי מיין מעגליכקייט, האָב איך
איך נישט געקאָנט איינהאַלטן און געזאָגט: איידער די יידישע מחברים,
וואָס וויער מינדסטער פּינגער איז גרעסער פֿון מיינע לענדן, איידער
זיי וועלן זיך אויסשלאָפֿן אַרױסגעבן די ספּרים פֿון בנימינס נסיעה
אין לשון-קודש, וועל איך דערווייל מיך פּריוון כאָטש אַ קיצור פֿון
זיי אַרױסגעבן אויף פּראָסט יידיש. איך האָב אָנגעגורט מיינע לענדן
ווי אַ גבור, און ווי אַלט און שלאָף איך בין, לאַ עליכם, האָב איך
מיר פֿאַרט שטאַרקע מי געגעבן אַרױסצובאַקומען פֿונם גרויסן אוצר
אַזעלכע ענינים, וואָס טויגן פֿאַר די קינדער ישראל, און צו דער-
צײלן זיי פֿריי כּפּי מיין שטייגער.

איך האָב פּעס געפּילט, ווי מען שלאָגט מיך פֿון אויפן מיט
די ווערטער: הקיצה, מענדעלי, כאַפּ זיך אויף, מענדעלי, און קריך
אַרױס פֿון הינטערן אויוון! גיי, נעם אָן פֿולע היפּנס געווירץ פֿון
בנימינס אוצר און מאַך דערפֿון פּאַטראָועס צו דינע ברידער, אַזוי
ווי זיי האָבן ליב. איך בין מיט גאַטס הילף אַרױסגעקראָכן און צו-
געברייט די געשמאַקע שפּייז, וואָס איך שטעל איצט דאָ פֿאַר אייך
אַנידער. עסט, רבותים, לָאז אייך וואויל באַקומען!

דאָס ערשטע קאָפיטל

ווער דער בנימין איז, פון וואָנען ער איז און ווי די נסיעה
האָט פּלוצלינג צו אים זיך גענומען.

„כל ימי, אזוי זאָגט בנימין דער דריטער אַליין, פל ימי
נתגדלתי בטונעיאדעווקע, מיין גאַנץ לעבן, דאָס הייסט ביז מיין
גרויסער נסיעה, בין איך נתגדל געוואָרן אין טונעיאדעווקע, דאָרט
בין איך געבוירן געוואָרן, דאָרט בין איך דערצויגן געוואָרן, און
דאָרט האָב איך למזל חתונה געהאַט עם אשתי מיט מיין פּלוציתטע
הצנועה מרת זעלדע תחיה.“

טונעיאדעווקע, דאָס קליינע שטעטל, איז אַ פּאַרוואָרפן ווינקל,
אַנדערזייט פֿונם טראַקט, כמעט אָפּגעריסן פֿון דער וועלט אזוי, אַז
ווען אַ מאָל מאַכט זיך, אַז איינער קומט אַהין צופּאָרן, עפֿנט מען
די פֿענסטער, די טירן און מען קוקט פּאַרוואַנדערט אָן דעם פֿרישן
פּאַרשויין. שכנים פֿרעגן איינער ביי דעם אַנדערן, אַרױסקוקנדיק פֿון
די אָפּענע פֿענסטער.

— האָ, ווער זאָל עס אַזױנס זיין? פֿון וואָנען האָט ער פּלוצים
פֿון דער העלער הויט אַהער זיך גענומען? וואָס קאָן אַזעלכער
באַדאַרפֿן? האָט ער עפעס נישט אַ מיין? עפעס אַזוי גלאַט קאָן עס
גיט זיין, גלאַט אַזוי דען נעמט מען און מען קומט! מסתמא ליגט
דאָך דאָ עפעס, וואָס מען מוז עס דערגיין...
דערביי וויל איטליכער אַרױסווייזן זיין חכמה, זיין געניטשאַפֿט,

און בויך=סברות פאלן ווי מיסט. אלטע לייט דערציילן מעשיות און
דענגען משלים פון אורחים, וואס זיינען אין דעם און דעם יאָר
געקומען אהער צופאָרן, בעלי המצאות זאָגן מכח דעם ווערטלעך.
דער שמועס מכח דעם דאָזיקן ענין קויקלט זיך פֿון שטוב צו שטוב,
ווי אַ קויל פֿון שניי און ווערט קויקלענדיק זיך אלץ גרעסער,
גרעסער ביז ער קויקלט זיך אַריין אין בית=המדרש סאַמע אונטערן
אויבן, אין דעם אָרט, וואָס אַהין פֿאַרקויקלן זיך אלע שמועסן פֿון
אַלערליי ענינים, הן סידות פֿון שטוב=זאָכן, הן פֿאַליטיקע מכח
סטאַמבויל, מכח דעם תּוּגָר ומכח קירחן, הן געלט=געשעפֿטן, מכח
ראַטשילדס פֿאַרמעגן אין פֿאַרגלייך מיט די גרויסע פּריציים און די
אַנדערע געוויסע נגידים, והן פֿאַטשטן מכח די גזרות ומכח די
רויטע ייִדלעך וכדומה און וואָס דאָרט קלייבט זיי פֿאַנאַנדער כּסדר
אַ באַזונדער קאָמיטעט פֿון שיינע באַטאַגטע יידן, וואָס זיצן שטענדיק
אַ גאַנצן טאָג ביז שפעט אין דער נאַכט, און גיבן זיך מיט די אלע
געשעפֿטן טאַקע. אמת געטריי אָפּ. פֿון דעם דאָזיקן קאָמיטעט גייען
אָפֿט די ענינים אַוועק אין באַד אויף דער אויבערשטער באַנק און
אויף אַ פֿולער אַסיפה פֿון שטאַט=בעלי=בתיים ווערן זיי דאָרט באַ=
שטעטיגט, והכל שריר וקים, אַז דערנאָך זאָלן אַפֿילו קומען כל
מלכי מזרח און מערב, זיך שטעלן מיט דעם קאָפּ אַראָפּ און מיט
די פֿיס אַרויף וועלן זיי גאָר ניט פֿועלן. דער תּוּגָר איז שיער
איין מאָל נישט אומגליקליך געוואָרן אויף אַזאַ אַסיפה אויף דער
אויבערשטער באַנק; ווען עטליכע יוסטע בעלי=בתיים זאָלן נישט
געווען האַלטן מיט אים בלאַט, ווער ווייסט וואו ער וואָלט איצט
אַנגעשפּאַרט; ראַטשילד נעבעך האָט שיער נישט פֿאַרלוירן דאָרטן
עפעס אַ צען פֿופּצען מיליאָן; דערפֿאַר האָט אים גאָט געהאַלפֿן אין
אַ פֿאַר וואָכן אַרום, דער עולם איז געווען, ווי מען זאָגט, בגילופֿין,
אויף דער אויבערשטער באַנק איז גראָ: געווען לעבליך, די בעזימ=
לעך האָבן זיך געהויבן און מען האָט אים מיט אַמאָל צוגעלאָזט
ריין פֿאַרדינסט אַ קעגן ק"ן מיליאָן קערבלעך!
די איינוואוינער אַליין אין טונעיאַדעווקע זענען נעבעך כּמעט
אַלע, לאַ עליכם, גרויסע אביונים, שטאַרקע דלפֿנים, נאָר דעם אמת
מוז מען זאָגן, זיי זענען פֿרייליכע אביונים, לוסטיקע קבצנים.

וויידע בעלי-בטחונס. אז מען זאָל, אַ שטייגער, פּרוּצלים אַ פּרעג געבן אַ טונעיאַדעווקער יידן פֿון וואַנען און ווי אַזוי איז ער זיך מפרנס? בלייבט ער תחילת שטיין ווי צעמישט, ווייסט נעבעך נישט וואָס צו ענטפֿערן, נאָר שפעטער אַביסל אָבער קומט ער צו זיך און ענטפֿערט בתמימות:

— איך, ווי אַרום איך לֵעב, איך? עט, ס'איז דאָ אַ גאָט, זאָג איך אייך אָט-אַ, וואָס פֿאַרלאָזט נישט אַלע זיינע באַשעפֿענישן, ער שיקט צו און וועט מסתמא ווייטער צושיקן, זאָג איך אייך אָט-אַ. — פֿאַרט וואָס טוט איר אַזוינס? האָט איר כּאָטש עפעס וואָס ס'איז אַ מלאכה אָדער אַ פרנסה אין דער האַנט?

— געלויבט איז השם יתברך. איך האָב ברוך השם, אַזוי ווי איר קוקט מיך אָן אָט-אַ, אַ מתנה פֿון זיין לייבן נאָמען, אַ פֿלי, אַ קול נגינה, און דאָוון מוספים, ימים נוראים אין דער סביבה, איך בין אַ מצוה-רעדלעך אייגער אין דער וועלט, איך פֿיר אַ מאָל אויס אַ שידוך, פֿיר איך אויס; איך האָב אַ שטאַט, אַזוי ווי איר קוקט מיך אָן אָט-אַ, אין דער שול. היינט האָב איך אַ ציג, וואָס מעלעקט זיך אָן עין-הרע זעהר גוט און האָב נישט ווייט פֿון דאַנען אַ רייכן קרוב אָט-אַ, וואָס לאָזט זיך אונטער אַ שלעכטע צייט אויך אַביסל מעלעקן. היינט חוץ די אַלע זאַכן, זאָג איך אייך אָט-אַ, איז גאָט אַ טאַטע און די ישראל זענען רחמנים בני רחמנים, זאָג איך אייך אָט-אַ, נישט צו פֿאַרזינדיקן!...

אויך מוז מען די טונעיאַדעווקער איינוואוינער דעם שבה נאָכ-זאָגן, אַז זיי זיינען צופֿרידן מיט וואָס גאָט גיט און קלויבן חלילה אין דער הלבשה און אין דעם עסן שטאַרק נישט איבער. אַז די שבתדיקע קאַפּאַטע איז אַ שטייגער צעהאַקט, צעפֿאַלן, צעריסן, אַ ביסל פֿאַרשלוּמפֿערט און עפעס נישט אַזוי ריין, מאַכט אויך נישט אויס, אַבי זי איז פֿאַרט פֿון אַטלעס און גלאַנצט; אַי ערטערווייז קוקט ווי פֿון אַ רעשעטע אַרויס דאָס הילע לייב, מילא, וואָס אַרט עס וועמען, ווער וועט זיך דאָ שטעלן אַזוי צוקוקן? לַמאי פּיאַטעס, מיט וואָס איז דאָס ערגער פֿון אויסגעריסענע פּיאַטעס? פּיאַטעס איז דען נישט קיין לייב, קיין מענטשן-פֿלייש?... אַ שטיקל ברויט מיט אַ קאָליש, אַבי ס'איז נאָר דאָ איז זעהר אַ גוטער מיטאַג, ווער

שמועסט אַ בולקע מיט אַ ראָסל-פֿלייש פֿרייטאָג, ווער עס האָט נאָר, דאָס איז טאַקע אַ מאַכל מלכים, קיין בעסערס דערפֿון, איז שוין, דאַכט זיך, אויף דער וועלט נישטאָ. לָאָז מען זיי דערציילן אַ שטיי-גער פֿון אַנדערע מיני פֿאַטראַוועס חוץ פֿיש, יוין, געבראַטנס, און אַ מערן-אַדער פֿאַסטערנאַק-צימעס, קומט זיי דאָס אויס עפעס משונה-ווילד און זאָגן דערויף אָפּ פֿאַרשיידענע ווערטלעך מיט דעם גרעסטן געלעכטער, גלייך, ווי דער, וואָס זאָגט דאָס, איז נאַריש, משוגע, און וויל זיי אויך מאַכן משוגע, איינריידן זיי אַ קינד אין בויך. אַ שטיקל באַקסער אין חמשה-עשר דאָס איז אַזאַ פּרי, וואָס מחיה נפֿשות. קוקנדיק דאַרויף, דערמאָנט מען זיך אן ארץ ישראל, נישט איין מאָל פֿאַרגלעאַצט מען דערביי די אויגן מיט אַ קרעכץ: אך, ותולכינו קוממיות, זאָלסט אונז, האַרצעדיקער פֿאַטער, פֿירן קוממיות, טאַקע וואָס קוממיות הייסט, לַארצנו צו אונזער לַאנד, וואָס ציגן עסן דאַרט באַקסערן!...

על פי מקרה האָט איינער אַמאָל אין דעם שטעטל גראַד געבראַכט אַ טייטל, האָט איר באַדאַרפט זען, ווי אַזוי מען איז דאָס געלאָפֿן אָנקוקן אויף חידושים. מען האָט אויפֿגעמישט אַ חומש און געוווּן, אַז תּמר, דער טייטל שטייט אין חומש! סטייטש דער טייטל, אַט דער טייטל וואַקסט דאָך פֿון ארץ ישראל!... קוקנדיק אויפֿן טייטל האָט זיך אויסגעזאַכט, ארץ ישראל איז פֿאַר די אויגן, אַט גייט מען איבער דעם ירדן, אַט איז די מערת המכפֿלה, דער מוטער רחלס קבר, דאָס פֿותל מערבי, אַט קריכט מען אַרויף אויפֿן הר הזיתים, מען עסט זיך אָן מיט באַקס, מיט טייטלען און לייגט אָן פֿולע קעשענעס מיט ארץ-ישראל-ערד. אַך, האָט מען געקרעכצט, און אין די אויגן האָבן איטליכן זיך געשטעלט טרערן. „יענע צייט, אַזוי זאָגט בנימין, איז גאַנץ טונעיאַדעווקע, ווי גרויס זי איז, געווען אין ארץ ישראל. מען האָט געשמאַק גערעדט פֿון משיחן, אַט-אַט איז שוין גאַטס פֿרייטאָג נאָך האַלבן טאָג. דער נייער פּריסטאָו, וואָס איז נישט לַאנג אָנגעקומען, האָט גאָר ביד רמה דענסטמאָל געפֿירט דאָס שטעטל, ביי אַ פֿאַר יידן האָט ער אַראָפּגעריסן די יאַרמולקעס, איינעם אָפּגעשניטן אַ פּאה, עטליכע נעבעך געכאַפט שפעט ביי דער נאַכט אין אַ געסל אָן פֿאַספֿאַרטן, ביי נאָך איינעם

פֿאַרנומען אַ ציג, וואָס האָט אויפגעגעסן אַ נייעם שטרויענעם דאָך, און ער איז דערמיט אויך געווען די סיבה דערפֿון, וואָס דער קאָמיטעט אונטערן אויוון האָט זיך שטאַרק גערודערט מיט דעם חוגר, עד מתי וועט דער שר של ישמעאל אַזוי שולט זיין? מען האָט אויפגעמישט דעם געוויינטליכן שמועס מכח די עשרת השבטים ווי גליקליך זיי לעבן דאָרטן אין יענע ווייטע מקומות, אין גדולה, עושר און כבוד, מען האָט אָפֿער גענומען די רויטע יידלעך, די בני משה מיט גוזמאות, מעשיזות פֿון זייערע גבורות וכדומה, אָלדד הדני, עס פֿאַרשטייט זיך, האָט אויך געטאַנצט אין דערמיט, יענער צייט צום מייסטן, האָב איך צו פֿאַרדאַנקען די נסיעה מיינע, וואָס אין האָב דערנאָך געמאַכט.

פֿריער איז בנימין געווען ווי אַ הינדעלע, וואָס ליגט אין איי, אָדער ווי אַ וואָרעם, וואָס ליגט אין כריין, ער האָט געמיינט, אַז אויף יענער זייט טונעיאַדעווקע עקט זיך די וועלט; קיין זיסער, קיין בעסער לעבן, ווי דאָ, איז גאָר נישטאָ.

„איך האָב געמיינט, זאָגט בנימין ערגעץ אין איין אָרט, אַז רייכער פֿון אונזער אַרענדאַר באַדאַרף מען שוין ניט זיין, אַ קלייניקייט עפעס אַזאָ שטוב מיט בעל־הבתישקייט, פֿיר פֿאַר מעשענע לייכטער, אַ זעקס־רעריקער הענגלייכטער אויבן מיט אַן אָדלער, צוויי קופערנע פֿאַרעווע טעפּ מיט אַ פֿינף קופערנע פֿענדלעך, אַ פֿאַלעצע צינערנע טעלער און אַוודאי אַקעגן אַ טויז טעמבעקאָווע לעפֿל, צוויי זילבערנע בעכערלעך, אַ הדסל, אַ חנוּפּה־לעמפל, אַ ציבעלע־זייגער און צוויי קופערטעס מיט אַ גראָב קייטל פֿון זאַמדפֿאַטשערקעס, צוויי קי מיט אַ מאָל און אַ טעלעצע, צוויי שבתדיקע קאַפֿאַטעס וכדומה נאָך און נאָך אַזאָ גוטס. איך האָב געמיינט, אַ חכם איז טאַקע נור איין רב אייזיק דוד רב אהרן יוסיליס שרה זלאַטעס. אַ קאַטאַוועס, מען זאָגט, אַז ער האָט אַמאָל אין דער יוגנט געהאַט אַ ידיעה אין תּשבורת, ער האָט געמעגט זיין מיניסטער, ווען דאָס שטיקעלע מזל זאָל אים נאָר דינען. ווער האָט נאָך, האָב איך געמיינט, אַזאָ הדרת פנים, אַזאָ בנעימותדיק שמועסל, ווי אונזער חייקל זאַיאַקע, אָדער ווער איז אַזאָ מומחה, אַזאָ דאָקטאָר, וואָס מאַכט פֿון טויט לעבעדיק, ווי אונזער רופֿאָ.”

הפּלֵל, דאָס לעבן אין זיין שטעטל האָט בנימינען זיך אויסגע-
וויזן זעהר שיין, זעהר גוט, ער האָט אַפֿילו געלעבט אין דחקות, ער
מיט זיין ווייב און קינדער זיינען געגאַנגען קריעה-בליאה.

די וואונדערליכע מעשיות אָבער פֿון די רוֹיטע יידלעך און די
עשרת השבטים זיינען אים אַריין טיף אין האַרצן און פֿון יענער צייט
אָן איז אים עפעס ווי ענג געוואָרן אין זיין שטעטל. עס האָט אים
עפעס געצויגן אַלץ אַהין, אַהין דאָרט אין די ווייטע מקומות אַריין,
דאָס האַרץ האָט אין אים זיך געצויגן, אַזוי ווי קליינע קינדער ציען
זיך מיט די הענטלעך אַקעגן דער לִבְנָה. דאָס אַלצדינק האָט אָנגעמאַכט
אין אים אַ גרויסע פֿאַרענדערונג, עס האָט געפֿירט דערצו, אַז ער
זאָל באַגליקן די וועלט מיט זיין באַרימטער נסיעה. אין דער וועלט
זעט מען נישט איין מאָל ווי פֿון קליינע סיבות קומען אַרויס גרויס-
סע, זעהר גרויסע זאַכן.

מעגליך איז, אין בנימינען איז געלעגן אַ ניצויץ פֿון אַ נוסע,
באָר דער ניצויץ וואָלט פֿאַרלאָשן געוואָרן, ווען די סיבות און די
מעשיות פֿון יענער צייט וואָלטן אים נישט אויפֿגעפֿלאָן, און ווען
אַפֿילו דער ניצויץ וואָלט נישט פֿאַרלאָשן געוואָרן אין גאַנצן, וואָלט
פֿון בנימינען מיט דער צייט אויסגעוואַקסן אַ וואַסערפֿירער אָדער ווען
פֿיל — אַ בעל-עגלה.

פֿון יענער צייט אָן פֿלעגט בנימין מיט גרויס חשק זיך פֿאַר-
טיפֿן אין רבה בר בר חנהס נסיעות אויפֿן ים און אין דער מדבר.
ער האָט אויך דערטאַפט שפעטער דעם ספֿר „אלדר הדני“, דעם
ספֿר „מסעות בנימין“, וואָס האָט מיט אַ זיבן הונדערט יאָר צוריק
גערייזט ביז עק וועלט, דעם ספֿר „שבחי ירושלים“ און דעם ספֿר
„צל עולם“, וואָס אין זיבן קליינע פֿלעטלעך איז ער פֿולל אַלע שבע
חכמות און דערציילט חדושים ונפֿלאות פֿון דער גאַנצער וועלט און
פֿון אירע משונה ווילדע באַשעפֿענישן. די דאָזיקע ספֿרים האָבן אים
געעפֿנט די אויגן און אים איבערגעקערט פשוט גאר פֿאַר אַז אַנדער
מענטשן.

פֿון די וואונדער-שיינע מעשיות דאָרט, דריקט זיך אַזוי בנימין
אויס אין זיין ספֿר, פֿלעג איך שטאַרק נתפעל ווערן. אַי, אַי! פֿלעג
איך נישט איין מאָל פֿאַר גרויס התפעלות אַ געשריי טאָן, ווי העלפט

מיר גאָט כאָטש אַ הונדערטל דערפֿון צו זען מיט מיינע אויגן! דער קאָפּ מיינער האָט געטראַגן ווייט, ווייט...
פֿון דענסטמאָל אָן איז אים טונעלאַדעווקע שוין טאַקע געוואָרן צו ענג, ער האָט ביי זיך גומר געווען אַרױסצואַפֿן זיך פֿון דאָרט מיט אַלע כּוחות, גלייך ווי אַ הינדעלע, וואָס הױבט זיך אָן אױסצו-פּיקן און אַרױסקריכן פֿונם אױף דער ליכטיקער וועלט.

דאָס צווייטע קאַפּיטל

ווי בנימין ווערט אַ קרוֹש און זעכדע אָן עגונה

בטבע איז אונזער בנימין דער נוסע געווען אַ ווילדער בעל פּחדן, היינו ביי דער נאַכט פֿלעגט ער מורא האָבן צו גיין אויף דער גאַס; שלאַפֿן איינער אַליין אין אַ שטוב וואָלט ער נישט גע-וואָלט, מען זאָל אים אָפּגילטן. אַרױסצוגיין אַ ביסל ווייט פֿון דער שטאָט האָט ביי אים געהייסן פשוט זיך איינשטעלן דאָס לעבן, מאַלע וואָס קאָן חלילה געשען. פֿאַר אַ ליאַדע הינטל האָט ער געציטערט אימת מות.

„אין מאָל, אַזוי דערציילט בנימין, איין מאָל, איך געדענק עס ווי היינט, דאָס איז געווען תּמוז אין אַ שרעקליך הייסן טאָג, איז אונזער רב מיט איינעם פֿון זיינע לייט געגאַנגען זיך אָפּטובֿלען אין דעם טייכל, וואָס אונטער דער שטאָט. איך מיט אַ פֿאַר יינגלעך, מיי-נע חברים, זענען מיט גרויס דרך ארץ נאַכגעגאַנגען פֿון אונטן און געווען ביי זיך זיכער, אַז מיר וועלן נישט האָבן קיין שום שלעכטע באַגעגעניש און אַם-ירצה-השם קומען צוריק בשלום אַהיים, געדופֿעט אויף דעם רב. עפעס אַ קאַטאַוועס אַ רב, וואָס פֿאַר אים האָט דרך ארץ אַ וועלט, וואָס קיין עלטערס פֿאַר אים איז שוין גאָר נישטאָ! דער רב, אונזער באַשיצער, איז מיט ברייטקייט געגאַנגען היפש פֿריער פֿאַר אונז און אַז ער האָט געהאַלטן אין אױסטאָן זיך, איז אין מיטן דעריבען אַנגע-

קומען עפעס אַ שייגען און אויף אים אָנגערייצט זיין הונט. אונזער באַ-
שיצער איז נישט טויט-לעבעדיק אַנטלאָפֿן. מיר יינגלעך זיינען אַוודאי
מבולבל געוואָרן, דען אַז דער לױתן ווערט אויף דער ווענטקע גע-
כאַפט, וואָס זשע נעבעך זאָלן שױן טאָן די פּלאַטקעס אין דער בלאַ-
טע? מיר האָבן אָנגעגורט אונזערע לענדן און געשווינט ווי די הירשן
געלאָפֿן פֿאַראַיס מיט אַ גוואַלט, מיט אַ בייטער געשריי, ביז מיר זיינען
אַזוי הענדיג פּענדום אָן אַ נשמה אין איינעם מיט אונזער גבור אַרייַג-
געלאָפֿן אין דער שטאָט.

אַז בנימין האָט פֿירגענומען די נסיעה אין די ווייטע מקומות,
איז ביי אים געבליבן קודם כל זיך צו שטאַרקן, אַוועקצוואַרפֿן
דעם פחד. ער האָט זיך געצוואונגען דווקא גיין אַליין שפּעט ביי
דער נאַכט, דווקא שלאָפֿן איינער אַליין אין אַ חדר און דווקא אַרויס-
גיין אָפֿט אונטער דער שטאָט, כּאָטש דאָס האָט אים געקאָסט געזונט
און איז פֿאַר שרעק נעבעך פֿונם פנים אַראָפֿ. די נייע הנהגה זיינע
אין דער היים און אין בית-המדרש, זיין פֿאַרטראַכט-בלייך פּנימל
און זיין פֿאַרפֿאַלן ווערן אָפֿט אויף עטליכע שעה פֿון דער שטאָט,
איז איטליכן געוואָרן עפעס אַ פּליאה. מען האָט אים גענומען אין
מויל אַריין און פֿון אים געשמאַק גערעדט. אַ טייל האָבן געזאָגט:
נישט אַנדערש ער איז משוגע, חסר דעה. איינמאָל, אַזוי האָבן זיי
געדרונגען, איז בנימין טאַקע געווען תמיד אַ ביסל שוטהוואַטע, צוויי-
טנס, איז שױן טאַקע אין טונעלאַדעווקע לערך עטליכע יאָר נישט
געווען קיין משוגענער, און ווי שיקט זיך עס עפעס? בפרט נאָך
היינט אין אַזעלכע גרויסע היצן. פשוט איז פשוט, בנימין איז משוגע!
וידער אַ טייל האָבן געמאַכט: עט, עט!... טאַקע נאָך אַמאָל עט!
אמת טאַקע בנימין איז שוטהוואַטע, טאַקע שטאַרק שוטהוואַטע, נאָר
דערפֿון איז נאָך פֿלל נישט געדרונגען, אַז ער מוז ווערן אי משוגע,
וואָרים זאָלט עס אַנדערש זיין אַזוי, איז דאָך די קשיא פֿאַר וואָס
גראַד אַצינד און נישט פֿריער? אַדרבה ואַדרבה, פֿאַר צוויי יאָרן אי
פֿאַראַיאָרן זומער זיינען די היצן געווען אַ גוזמא גרעסער. דער גרעס-
טער טייל אָבער, און צווישן זיי די ווייבער, האָבן געזאָגט, ער מוז
האָבן צו טאָן מיט זיי... ער פֿאַרעט זיך אַוודאי מיט אים ... מיט
דעם בעל-דבר... וואָס זשע דען בראַדועט ער אַליין ביינאַכט אין

דער פֿינסטער? וואָס דען זשע ווערט ער אַ מאָל פֿאַרפֿאַלן אויף
עטליכע שעה? וואָס דען זשע שלאַפֿט ער איינער אַליין אין ספּי-
זשאַרניע? זעלדע זיין אייגן ווייב דערציילט אויך, אַז זי האָרט
ביי דער נאַכט ווי מען קלאַפט ביי אים אין ספּיזשאַרניע, זי האָרט
אַ קלאַפּעריי ווי מען גייט דאָרט מיט די פֿיס...

דער דאָזיקער שמועס מכה דעם ענין האָט, ווי געוויינטליך,
זיך אַוועקגעקויקלט אַהין אונטערן אויוון, פֿון דאָרט אויף די אסיפה
אויף דער אויבערשטער באַנק.

שפעטער אַפּיסל האָט מיט בנימינען זיך פֿאַרלֶאַפֿן אַ מעשה,
וואָס ער האָט מיט איר קונה שם געווען. אַרויסגייענדיק איינמאָל
פֿון דער שטאָט, תּמוז אין אַ זייסן טאָג צוועלף אַ זיגער אין דער
פֿרי, סאַמע ווען די זון האָט געבראַטן, איז ער פֿאַרגאַנגען טיפֿליך
אין אַ וואַלד. מיט זיך אין דער קעשענע האָט ער געהאַט זיינע ספּרים,
וואָס אָן זיי פֿלעגט ער נישט גיין קיין טריט. ער איז געזעסן אין
וואַלד אונטערגעלענט אונטער אַ בויים און האָט געשמאַק געטראַכט.
צו טראַכטן האָט ער געהאַט זעהר פֿיל. באַלד איז אים דער קאַפּ
פֿאַרפֿלויגן ווייט אַהין אין יענע לענדער אין עק וועלט. ער איז
געגאַנגען איבער בערג, איבער טאָלן, איבער מדבריות און אַלע ער-
טער, וואָס שטייען אין זיינע ספּרים. ער האָט געוואַנדערעוועט פֿוס-
טריט נאָך אַלפֿטנדר מוקדון, נאָך אלדד הדני וכדומה, ער האָט גע-
זען דעם שרעקליכן פיפּערנאַטער, דעם לינדנוואָרם, שלאַנגען, עק-
דישן און אַלע מיני שלעק אי משלחתן. ער האָט זיך צוגעשלאַגן צו
די רויטע יידלעך און גערעדט מיט די בני משה. דערנאָך איז ער
בשלום צוריקגעקומען צו זיך און האָט געטראַכט, ווי אַזוי און ווען
זשע זאָל ער שוין טאַקע מאַכן די נטיעה. אין מחשבותן איז דער-
ווייל צוגעפֿאַלן די נאַכט. ער איז אויפֿגעשטאַנגען, אויסגעגלייכט די
פֿיינער און זיך געלֶאַזט גיין אַהיים. ער גייט און גייט, נאָך אַלץ נישט
פֿונם וואַלד אַרויס. ער גייט אַ שעה, צוויי, דריי, פֿיר שעה, ס'איז
קיין טוף, קיין עק, ער האָט נאָך טיפּער אין וואַלד זיך פֿאַרשלאַגן
און דאָ איז פֿינסטער, כאַטש אן אויג אַרויסצונעמען. פֿלוצליים איז
נאָך געוואָרן אַ שטורמווינט מיט אַ שלאַקסרעגן, עס האָט געפֿליצט,
געדונערט און די ביימער האָבן גערוישט אַ שרעק! בנימין איז גע-

בליבן שטיין, דער רעגן האָט אים געוואָשן, אַ צאָן אָן א צאָן האָט אים געקלאַפט פֿאַר קעלט, פֿאַר נעץ און פֿאַר גרויס פחד. עס האָט אים זיך געדאַכט, אָט פֿאַלט אויף אים אָן א בער, אָט פֿאַרצוקט אים א לייב, א לעמפערט, אָט גייט דער מאָטור, וואָס כּפּי עס שטייט אין „צל עולם“ איז עס א גרויס, א לאנג מין באשעפֿעניש מיט צוויי לאנגע הענט, מיט וועלכע ער ווארפֿט אנידער א העלפֿאַנט. אנגסטן האָבן אים באשלאָגן נעבעך און דאָ איז ער נאָך טויט הונגערדיק, חוץ א רעטשן קיכל איז דעם גאַנצן טאָג אין זיין מויל נישט געקומען. ער האָט פֿאַר אלע צרות זיך גענומען דאוונען מעריב און געדאוונט מיט התלהבות פֿונם גאַנצן האַרץ.

גאַט האָט געהאַלפֿן ס'איז טאָג געוואָרן, אונזער בנימין נעמט זיך ווייטער צום גיין אויף גאַטס באַראָט. ער גייט, ער גייט, ביז ער שלאָגט זיך צום סוף ארויף אויף עפעס א שמאַלן וועג. מיט דעם וועג איז ער געגאַנגען א קעגן א שעה צוויי און פֿלוצים דערהערט ער פֿון דערווייטנס א קול פֿון א מענטשן. אָנשטאָט ער זאָל מיט דעם קול זיך דערפֿרייען איז ער פֿאַרצאפֿלט געוואָרן. אים האָט זיך נישט אנדערש געדאַכט, אז דאָס איז אודאי א גולן. מחמת שרעק האָט ער זיך געלאָזט לויפֿן צוריק אָן אטעם. באַלד אבער האט ער זיך באַטראַכט: פֿע, בנימין! דו ווילסט וואַנדערעווען אזוי ווייט, איבער ימים און מדבריות, וואס דאַרט שוויבלט און גריבלט פֿון עקדעשן, פֿון חיות רעות און ווילדע אומות, און דאָ האָסט דו מורא פֿאַרן געדאַנק, טאָ מער פֿאַגעגנסט דו א גולן. אי, פֿע מעגסט, לעבן, זיך שעמען בנימין. איז דען אלפֿסנדער מוקדון אויך אנטלאָפֿן אזוי ווי דו? האָט דען אלפֿסנדער מוקדון אויך אזוי ווי דו זיך מיאש געווען, בשעת ער איז געפֿלויגן רייטנדיק אויף זיין אָדלער און ס'איז אויסגעגאַנגען דאָס פֿלייש פֿונם שפיץ שפּיז, וואָס דער אָדלער פֿלעגט עס פּיקן און פֿליען דורכדעם אַלץ העכער? ניין, אלפֿסנדער מוקדון איז נישט אַנטלאָפֿן, אלפֿסנדער מוקדון האָט ביי זיך אַליין אויסגעשניטן אַ שטיק פֿלייש און אַרויפֿגעשטאַכן אויפֿן שפּיז! אדרבה, שטאַרק זיך בנימין, דאָס וויל גאַט דערמיט דיך נאָר אויספריוון. האַלטטו אויס די פּראָבע, אַז וואויל און גוט איז דיר דענסטמאַל! דענסטמאַל בנימין ביסט דו אַ מענטש און וועסט טאַקע ווערט זיין צודערגרייכן

דיין וואונטש וועגן די בני משה און מיט זיי איבערשמועסן
מלכה דעם כלל ישראל אין אונזער ווינקל, דערציילן זיי גאנץ
בפרטיות די הנהגות פון אונזערע יידעלעך דא, וואָס זיי טוען און
וואָס זיי מאַכן. וועסט דו איצט אויסשטיין נאָך אי די דאָזיקע פראָ-
בע און גיין צוריק אַקעגן דעם קול, דענסטמאָל ביסטו מנצח אַלע
פחדים און שרעקענישן. וועסט ווערן אַ פלי-שלמה, אַ ברכה,
אַ בענטשונג צווישן די קינדער ישראל און אַנטאָן כבוד גאנץ טו-
געיאָדעווקע. טונעיאָדעווקע און מוקדון דאָס וועלן זיין צוויי ערטער
גלייך באַקענט אין דער גאַנצער וועלט, דורך אלפסנדר טונעיאָדעו-
קער און בנימין מוקדון!...

אונזער בנימין האָט זיך אומגעקערט טאַקע צוריק און איז
געגאַנגען באַהאַרצט ווי אַ גבור מיט גרויס בטחון, ביז ער האָט
פאַר זיך דערזען דעם גולן. דאָס איז געווען אַ פויער, וואָס איז
געפאַרן אויף אַ פאַר אַקסן מיט אַנגעלאָדענע זעק אין וואָגן.

— דאָברי-דיען! האָט בנימין צוגייענדיק אַ זאָג געטאָן ראפטעם
אויף אַ משונה קול, וואָס ער האָט אין זיך געהאַט אַלע טעמים: אי
געשריי, אי געבעט, אי ווי איינער זאָגט: נא, נא טו מיט מיר וואָס
דו ווילסט! אי עפעס ווי אַ בקשה: גוואַלט, האָב רחמנות אויף מיר,
אויף מיין ווייב און קינדער געבען!...

אַפּוואַנדיק, אָדער אַפּשרייענדיק אי אַפּווייענדיק דעם, דאָב-
רי-דיען! איז בנימין געבליבן אָן לשון ווי דערוואָרגן. דער קאָפּ
האָט אים זיך פאַרדרייט, אין די אויגן איז אים געוואָרן פּינסטער,
די פּיס האָבן אים אויפֿגעהערט צו דינען און ער איז טויט אַנידער
געפאַרן אויפֿן אָרט.

אַז ער האָט אויפֿגעפֿנט די אויגן און איז צו זיך געקומען,
האָט ער זיך געפֿונען ליגנדיק אין וואָגן אויף אַ גרויסן זאַק קאַפּ-
טאַפֿלעס, איבער געדעקט מיט אַ גראָפֿער סוויטע. צוקאָפּנס איז אים
געלעגן אַ געבוידענער האָן, וואָס האָט אויף אים געקוקט אין דער
זייט מיט איין אייגל און אים געגראָפֿלט מיט די נעגל, צופּיסן איז
געשטאַנגען אַנגעשטעלט קערבעלעך מיט יונגן קנאַפֿל אי ציבעלעס
און שאר ירקות. אייער אַ פנים איז דאָרט אויך געלעגן, וואָרים
פאַלאַוע זיינען געפֿליגן און אים פאַרשאַטן די אויגן. דער פּויער

איז געוועסן, גערייכערט גאנץ רוהיק דאָס לייקעלע און איטליכע
 רגע אויף די אָקסן אונטערגעשריגן: סאָפּ, הייטאָ, סאָפּ! די אָקסן,
 קוים יאָט זיי האָבן זיך בערירט, און די רעדלעך פֿונם וואָגן האָבן
 משונה געסקריפעט, איטליכס אויף איין אַנדער קול, וואָס האָט גע-
 גרילצט אין די אויערן. דעם האָן אַ פנים, ווי עס האָט אויסגעווען,
 איז אַזאָ סקריפעריי אויך נישט געווען לרצון, וואָרים איטליכס מאַל
 בשעת די רעדלעך פֿלעגן אין גאַנצן זיך אומדרייען און אויסלאָזן
 אויף אַ טווישטש מיט אַ שזשלת, פֿלעגט ער בנימינען אַ שטאַרקן
 גראַבל טאָן מיט די נעגל און אַ קריי געבן קוקוריקו מיט כעס,
 מיט אימפעט. אַז עטליכע רגעס דערנאָך פֿלעגט ביי אים כאַרכלען
 פֿאַרדומפן אינעווייניק אין האַלד.

בנימין האָט אין זיך נישט געפֿילט קיין גאַנץ אבר און אין
 געלעגן אַ היפשע צייט שטאַרק פֿאַרדולט: אַ שפּאַס וואָס ער איז
 אויסגעשטאַנען: שרעק, הונגער, נעץ און קעלט! עס האָט זיך אים
 געדאַכט, אַז אַ טערק האָט אים געפֿאַנגען אין דער מדבר און פֿירט
 אים פֿאַרקויפֿן ערגעץ פֿאַר אַ קנעכט. ניכיי, האָט ער געטראַכט, ני-
 כיי זאָל ער מיך כאַטש פֿאַרקויפֿן צו אַ יידן וואָלט איך נאָך גע-
 קאָנט פֿאַרט עפעס אויפֿגעריכט ווערן, און באַם אָבער, ער וועט מיך
 פֿאַרקויפֿן צו אַ פרינץ אָדער חלילה גאָר צו אַ פרינצעסין פֿון די
 אומות העולם בין איך דאָך פֿאַרלוירן, פֿאַרלוירן אויף אייביק. דער-
 צו נאָך האָט ער זיך גראַד דערמאָנט די מעשה פֿון יוסף הצדיק
 און האָט מחמת יסורים אַ שטאַרקן קרעכץ געטאָן.

דער פֿויער האָט זיך אומגעקוקט, אַז ער האָט דערהערט
 בנימינס קרעכץ, זיך צוגעריקט נענטער און אים אַ פֿרעג געטאָן:

— נו זשידקאָ, אַ שטשאָ, טראַשקע לייפשע?

דער קאָפּ איז בנימינען באַמת געוואָרן אַביסל פֿרייער און ער
 האָט זיך דערמאָנט אין גאַנצן, וואָס מיט אים איז פֿאַרגעגאַנגען. ער
 האָט אָבער זיך געפֿילט זעהר אין אַ שלעכטער לאַגע: גויעש קאָן ער
 כמעט נישט קיין וואָרט, היינט וואָס-זשע טוט מען דאָ? ווי ענט-
 פֿערט מען דעם ערל און ווי טענעט מען מיט אים זיך דאָ אים
 צו וויסן אַקוראַט וואוהין ער פֿירט מיך?

בנימין האָט געפרוווט זיך אויפֿזעצן, נאָר אומזיסט, די פֿיס האָבן

אים שטאַרק געבראַכן.

— טראַשקע טעבע ליפשע? — האָט אים דער פּויער ווייטער אַ
מאָל געפּרעגט און טאַקע בנשימה אחת אַ מאַך געטאַן:

— סאָפּ, הייטא, סאָפּ!

— ליפשע. רק ריבוי מאַי אַי, אַי, אַי! האָט בנימין געענטפּערט
זוי ער האָט נעבעך געקאַנט און אים געוויון אויף די פּיס.

— איזווידקי טי זשידקאַ?

— איזווידקי טי זשידקע! האָט בנימין געמאַכט מיט אַ ניגון—

יאַ ניאַמקא, בניאַמקא אוב טונעיאדעווקו!

— טי. איז טונעיאדעווקי? קאַזשי-זשע שטשאַ טי וויטאַראַשטשיל

זאַ מעני אָטשי אי גליאַניש יאַק שילאַני. אַליע מאַזשע טי טאַקי
אַי שילאַני? סאָפּ, הייטא, סאָפּ!

— יאַ, סטייטש, יאַ טעבי לכהחלה קאַזאַטע, יאַ ניאַמקע סאַט

אוב טונעיאדעווקו! — האָט בנימין געענטפּערט, געמאַכט דערביי אַ

רהמנות-פנים, אַ ווייז געטאַן מיט דער האַנט און געבעטן רהמים:

גוואַלט אוב טונעיאדעווקע זשינקאַ טעבי דאַם טשאַרקע שליש אי

שאַבאַשקאַווע פּולקע, אי דאַברע דאַנקיעט טעבי.

דער פּויער אַ פנים האָט זיך אָנגעשטויסן, וואָס בנימין מיינט.

— דאַברי זשידקאַ! — האָט ער געזאָגט, זיך געזעצט אויף זיין

אַרט מיט דעם פנים צו די אָקסן און געמאַכט: סאָפּ, הייטא!

אַקעגן אַ פּאַר שעה אַרום איז דער וואָגן אַרויפגעפּאַרן גלייך

אויפן מאַרק אין טונעיאדעווקע, ווייבער און מאַנספּיל האָבן זיך אַ

שאַט געגעבן אַקעגן מיט פּאַרשידענע שאלות.

דער שרייט: טשויעש סקילקע סאַטשעס זאַ פיווען? זאַ ציפּוילי?

יענער פּרעגט: מאַזשע מאַיעש קאַרטאַפּלי?

בתוך הבאים קומט איינער מיט אַ שאלה: טשויעש מאַזשע טי

באַטשיל נאַ דאַראַגי זשידקאַ? או נאַס יעדען זשידקאַ, בניאַמקא,

זוטשאַראַ פּראַפּאַל יק אוב וואָדי.

און איידער דער פּויער האָט באַוויון איטליכן צו ענטפּערן,

זיינען די אַלע ווייבער ווי די הישעריקן איבערגעפּאַלן דעם וואָגן,

האַבן אויפגעדעקט די סוויטקע און אין איין קול אַרויסגעליאַזט אַ

געשריי:

בנימין! ... ער איז דאָ! ציפע קרוינע! בת-שבע בריינדל! לויפֿט
גיכער צו זעלדען מיט דער גוטער בשורה, אז איר שאָדן האָט זיך
אַפגעזוכט! זי וועט שוין נישט זיין קיין וויסטע עגונה!

ס'איז געוואָרן אַרעש, אַ צענליפֿליפעניש, גאַנץ טונעיאַדעווקע
האַט זיך געוויגט, קינד און קייט זיינען געלאָפֿן אַנקוקן בנימינען.
מען האָט אים פֿאַרוואָרפֿן מיט רייד, מיט שאַלֹת, מיט ווערטלעך,
מען האָט דערציילט, אַז דעם גאַנצן נעכטיקן טאָג מיט דער נאַכט
האַט מען אים געזוכט, געאַקערט, מען האָט אים שוין געהאַלטן פֿאַר
אַ קדוֹש און זיין ווייב פֿאַר אַ וויסטע עגונה. פֿלוצים אין מיטן גע-
טומל איז דאָס ווייב זיינס צוגעלאָפֿן מיט אַ געוויין, זי האָט גע-
בראַכן די הענט, אַנקוקנדיק איר באַשערטן, ווי ער ליגט בלייך און
טויט און קאָן קיין ריר זיך נישט טאָן, זי האָט נעבעך אַליין נישט
געוואוסט וואָס צו טאָן, צי זאָל זי אויטלאָזן צו אים איר שווער
ביטער געמיט, צי זאָל זי אַרזיטווייזן איר פֿרייד, איר שמחה, וואָס
גאַט האָט זי, וויסטע עגונה, אויפֿגעריכט.

אין עטליכע מינוט אַרום האָט מען בנימינען אַזוי טאַקע ווי
ער איז געלעגן אויפֿן זאַק קאַרטאָפֿלעס, געפֿירט צו זיך אַהיים אי-
בער דעם מאַרק מיט אַ גרויסער פֿאַראַדע. דער גאַנצער טונעיאַדעוּ-
קער עולם פֿון קליין ביז גרויס האָט אים אָפגעגעבן כבוד, קיינער
האַט זיך נישט געלאָזט בעטן און אים באַלייט מיט אַ רעש, מיט אַ
געשריי: קדוֹש! קדוֹש! קדוֹש!

דער נאָמען קדוֹש איז בנימינען פֿון דענסטמאַל אָן טאַקע אויף
תמיד געבליבן, ער האָט געהייטן בנימין דער קדוֹש און זיין ווייב
זעלדע די עגונה.

דער טונעיאַדעווקער מומחה איז נאָך דעם טאָג טאַקע צו
בנימינען געקומען און האָט אים געגעבן ראַטונעק מיט אַלע תּחבולֹת,
וואָס איז נאָר מעגליך געווען. ער האָט אים געשטעלט באַנקעס אי
פיאַווקעס, אויך אין גאַנצן אים אָפגעגאַלט און געזאָגט פֿאַרן אַוועק-
גאַנג, אַז נאָך די אַלע מיטלען וועט ער אים-ירצה-השם גענעזן ווערן
און וועט נאָך מאַרגן קאָנען, אויב ער וועט כח האָבן, גיין גומל-
בענטשן אין בית-המדרש אַריין.

דאָס דריטע קאָפיטל

ווי בנימין סקאָמפּאַנייעט זיך מיט סענדערל דערפֿירענע

די דאָזיקע מעשה, וואָס מיט בנימינען האָט זיך געטראָפֿן, וואָס האָט אָנגעמאַכט אַזוי פֿיל יסורים זיין ווייב, אַזוי פֿיל לייטישע רייד, אַי אין דער שטאָט, אַי דאָרטן אונטערן אויוון, אַי אויף דער אוי-
בנרשטער באַנק, האָט אין פֿלוג, דאַכט זיך, באַדאַרפֿט אויף אייביק פֿון אים אַרויסשלאָגן דעם געדאַנק פֿון זיין נסיעה אין די ווייטע מקומות, נאָר אָבער אַטעות, פֿאַרקערט, עס האָט נאָך אין אים דעם אַזויקן געדאַנק ערשט בעסער אַריינגעשלאָגן. ער האָט פֿון דענסט-
מאַל אָן אויף זיך געקוקט מיט דרך-אַרץ ווי אויף אַ מענטשן, אַ גע-
רטן, וואָס איז גענוג אין זיין לעבן אויסגעשטאַנען, ער איז ביי זיך געווען צען מאָל טייערער פֿאַר זיין באַהאַרצטקייט, פֿאַר זיין שטאַר-
קייט, מיט וועלכער ער איז אויסגעשטאַנען אַזוי פֿיל שווערע פֿראַג-
עס און גובר געווען אין גאַנצן די טבע זיינע. ער האָט אָנגעהויבן זיך צו האַלטן פֿאַר אַ גבור, פֿאַר אַ חקרן, וואָס האָט אַ ידיעה אין אַע שבע חכמות, וועלכע עס געפֿינען זיך נאָר אין דעם „צל עולם“,
וואָס האָט זיך אָנגעלייענט ווי אַ פֿויק אין אַזעלכע מיני ספֿרים און וויס, וואָס אויף דער גאַנצער וועלט טוט זיך. ער האָט אָנגעהויבן אַיינ אויף זיך אַ מבין צו ווערן און זיך אַליין צו באַדויערן, וואָס ע, אַזאַ מענטש ווי ער, געפֿינט זיך נעבעך כּשושנה בין החוחים,
וואָרזי צווישן דערנער, וואו? אין טונעלאַדעווקע, אין אַזאַ העק, צוישן פֿראַסטע מענטשן, וואָס פֿאַרשטייען נישט און ווייסן נישט פֿון זיער לעבן צו זאָגן! די לייטישע רייד און די ווערטלעך, וואָס זיען איבער אים געפֿאַלן, זיי האָבן אַדרבה אים ערשט געטריבן אַ וועג אַריין. עס האָט אים זיך געגלֹוסט ווי צום גיכסטן אַוועק פֿו טונעלאַדעווקע. „ווי דערלעב איך שוין, פֿלעגט ער אַלץ טראַכטן, זי אַוועקצולאָזן אַהין ווייט און קומען בשלום צוריק מיט ישועות און נחמות אויף יידן, מיט פֿבֿוד און מיט אַ גוטן נאַמען אין דער

וועלט, אין דענסטמאָל וועט גאַנץ טונעיאַדעווקע וויסן, פֿון קליין
ביז גרויס, וואָס איך בנימין בין, וואָס איך בנימין באַטייט...
בנימינען האָבן לעת עתה אָפּגעהאַלטן פֿון דער נסיעה נאָר די
דאָזיקע קליינע מניעות: ערשטנס וואו נעמט מען אויף הוצאות? ביי
אים אַליין האָט קיין מאָל זיך נישט געפֿונען קיין גראַשן אין קע-
שענע. ער פֿלעגט תמיד זיצן ליידיק אין בית-המדרש און זיין פֿלוניחטע
איז געווען די אשת חיל, די פרנסה-געבערין פֿון אַ נאַס אַפטייקל,
וואָס זי האָט זיך געמאַכט באַלד נאָכן קעסט אַראָפּגייענדיק, און
מישטיינס געזאָגט, וואָס דאָס גאַנצע קלייטל האָט אָנגעראַפֿן; וון
זי זאָל דערביי נישט געווען אַרבעטן זאָקן, נישט פֿליקן ווינטער ביז
שפעט אין דער נאַכט פֿעדערן, נישט פֿרעגלען אויף צו פֿאַרקויפֿן
פסחדיק שמאַלץ, נישט איינהאַנדלען אַ מאָל אין אַ מאַרק-טאָג ביי
אירע באַקאַנטע פֿויערים קיין מציאות, וואָלט נישט געווען מיט וואָס
די נשמה צו דערהאַלטן. פֿאַרקויפֿן עפעס פֿון שטוב-זאַכן? נאָר וואָס
אַבער האָט דאָרט זיך געפֿונען? אַ פֿאַר מעשענע לייכטער, וואָס זיינע
זעלדען געבליבן ירושה פֿון אירע עלטערן, אין וועלכע זי בענטשו
ליכט, שייערט עס תמיד און זיך דערמיט שטאַרק מהנה. קיין צירונג
האָט זי נישט, הויך אַ זילבערן רייפֿעלע מיט אַ פֿערל פֿון איר מאַ-
מעס שטערנטיכל, וואָס דאָס ליגט ביי איר פֿאַרשלאָסן און טוט ש
אָן נאָר אַ מאָל בשעת אַ גרויסע שמחה אָדער בשעת אַ מזל-טוב-אָ-
געבן. פֿאַרקויפֿן זשע עפעס פֿון זיינע חפֿצים? נאָר אין גאַנצן האָט
ער געהאַט אַ שבתדיקע אַטלעטענע קאַפּאַטע נאָך פֿון דער חתונה אָ,
צעהאַקט, צעפֿאַלן פֿאַרנט אי הינטן, און דער געלער אונטערשלאַק היט
אַרויסגעקוקט. אמת, ער האָט געהאַט אי אַ טולעפל, נאָר מישטינס
געזאָגט, אַ טולעפל — ס'האָט נאָר אַזוי געהייסן. דער קאָלנער טט
גאָר נישט פֿאַלייגט. בשעת זיין חתונה האָט דער טאַטע זיינער, אַם
צו לאַנגע יאָר, געהייסן נישט זשאַלעווען, אדרבה מאַכן אַ לאַנג
קאָלנער פֿון דער פֿולער האַנט און אָפּשטעפּן אים לעת עתה ון
אויבן מיט אַ שטיק אונטערשלאַק, וואָס איז געבליבן יתור פֿון זין
קאַפּאַטע און האָט דערביי זיך מתחייב געווען ביים סילוקן תם
מותר פֿונם נדן אונטערשלאַנג דעם טולעפל מיט פֿוטער און באַליבן
דעם קאָלנער מיט פֿיי. דעם נדן אַבער האָט ער נישט געסילוקט ון

טער קאָלנער איז געבליבן אזוי ווי ס'איז געווען ביז דעם היינטיקן
דאָג...

א חוץ דעם האָט בנימין נישט געוואוסט ווי מען רייסט זיך
אַרויס פֿון דער היים.

איבערשמועסן מכה דער נסיעה מיט זיין פֿלזיגטע און אַרויס-
זאָגן איר די גאַנצע זאַך בפֿירוש? חלילה וחס! עס וואָלט געוואָרן
אַ ליאַרעם, אַ געפֿילדער, זי וואָלט אים אָפּגעוויינט מיט טרערן און
איים געהאַלטן זיכער פֿאַר ריין משוגע, וואָרים ווי האָט אַ ידעיע
שכל אַזעלכע ענינים משיג צו זיין? אַ ידענע, אַז זי איז שוין אפֿגליי
גאָר די אשת חיל, איז זי דאָך פֿאַרט נישט מער ווי אַ ידעע.
וואָס דער מינדסטער מאַנסביל האָט אין נאָגל, האָט עס נישט, און
קאָן גאָר נישט האָבן, די פֿייגסטע און די קליגסטע ידענע אפֿילו
אין איר קאָפּ...

אַוועקגיין זשע בשתיקה און דעם זיי-געזונט פֿאַרגעסן? איז
עפעס אויך פֿריקער, דאָס איז אַביסל מעשה ליטוואַק, ווידער זשע
פֿלייבן זיצן אין דער היים און אַפּזאָגן זיך פֿון דער גאַנצער נסיעה?
דאָס איז ריין אוממעגליך. עס הייסט אזוי פֿיל ווי אַ מעשה אָנטאָן זיך
די נסיעה איז בנימינען געוואָרן די צווייטע נאַטור, ווי אַ ייד
מוז דריי מאָל אין טאָג דאַונען אזוי האָט ער געמוזט איטליכע רגע
עין דער נסיעה טראַכטן. אפֿילו אין שלעף איז זי אים פֿון זינען
נישט אַרויס און האָט אים זיך שטענדיק געהילומט, זי האָט טיף זיך
איינגעוואָרצלט אים אין האַרץ אזוי, אַז ער האָט אויפֿגעהערט צוזען
אי צוהערן דאָס אַלצדינק, וואָס פֿאַר אים, ער האָט נאָר געזען אי
נעהערט דאָס, וואָס טוט זיך דאָרט, דאָרט העט ווייט אין יענע
מקומות, נישט איין מאָל פֿלעגט ער אין אַ שמועס מיט עמעצן פֿלוצים
אַריינמישן: אינדיה, סמבטיון, אַנטיקודאַ, פיפּערנאָטער, לינדנוואָרעם,
אייזל, מזילאייזל, באַקסאַר, כּצפּיחית, טערק, טאַטער, גולן וכדומה
נאך אַזעלכע ווערטער

די נסיעה האָט געמוזט געמאַכט ווערן, נאָר וואָס טוט מען מיט
די מניעות? דאָ האָט ער זיך קיין עצה נישט געקאָנט געבן. ער האָט
געפֿילט, אַז ער באַדאַרף האָבן איינעם, מיט וועמען ער זאָל קאָנען
מכה דעם זיך מיטב זיין.

איש אחד היה בטונעיאדעווקע, איין מענטש איז געווען אין
 טונעיאדעווקע ושמו סענדערל און ער האָט געהייסן סענדערל, נאָך
 זיין עלטער זיידן רב סענדערל. זה הסענדערל, דער סענדערל היה איש
 פשוט איז געווען אַ פשוט מענטש, דאָס הייסט אַ פראָסטער אָן
 חכמות, אין בית המדרש האָט ער געהאַט אַ שטאַט אונטער דעם
 בעלעמער, און דאָס אַליין איז שוין דער בעסטער סימן, אַז ער איז
 נישט געווען פֿון די טונעיאדעווקער פֿיינע בריות, פֿונם דאָרטיקן צי-
 מעס און דער גילדענער פֿאָן. די שמועסען אין בית המדרש אָדער
 ערגעץ אַנדערש פֿלעגט ער דאָס רוב צו הערן שטייל, ווי אַ זייטיקער
 פארשוין. נאָר פֿלעגט ער אַמאָל זיך אָנרופֿן אַ וואָרט, האָט עס אָנ-
 געמאַכט אַ גרויס געלעכטער, נישט מחמת דרינען איז געלעגן עפעס
 אַ ווילדע חכמה אָדער אַ גרויסע המצאה, ניין, נאָר גלאַט זיינס אַ
 וואָרט האָט עפעס געמאַכט לאַכעדיק, כאָטש ער האָט עס נעבעך גע-
 זאָגט גאַנץ פשוט בתמימות און האָט כלל גאַרנישט געמיינט יענעם
 דערמיט לאַכעדיק צו מאַכן, אַדרבה, אַז מען פֿלעגט לאַכן, פֿלעגט ער
 אויסשטעלן אַ פאָר אויגן און אָנקוקן פֿאַר וואָס מען לאַכט, פֿאַראיפֿל
 האָבן דערפֿאַר פֿלעגט ער קיינמאָל ניט. וואָרים ער איז בטבע געווען
 אַ גוטער, אַ שטייל מענטש, ווי עס גיט זיך אַמאָל אויס אַ שטיילע קו;
 ער האָט גאַרנישט געוואוסט, אַז מען באַדאַרף פֿאַראיפֿל האָבן. יענער
 לאַכט, נו, מילא, לאָז ער זיך לאַכן, מסתמא האָט ער דאָך הנאה.
 דאָך מוז מען מודה זיין, אַז אין סענדערלס אַ וואָרט איז אַמאָל
 געלעגן טאַקע אַן אמת גלייכער איינפֿאַל, כאָטש ער אַליין האָט עס
 גאָר אַזוי ווייט נישט געמיינט און עס געזאָגט גלאַט בתמימות. מיט
 אים פֿלעגט מען ליב האָבן קאַטאָועס צו טרייבן. דער גרעסטער טייל
 בערלעך אין תשעה-באב זיינען אין זיינע פּאות איינגעפֿלאָנטעט גע-
 ווען. דער בעסטער חלק קישעלעך, וועלכע מען וואָרפֿט הוֹשענא-רבה
 ביי דער נאַכט ביים אויפֿזיין, איז אים אָנגעקומען.
 הפֿלֿי סענדערל איז תמיד און אומעטום געווען דאָס כפרה-
 הינדל. סענדערל איז בטבע נישט געווען, ווי אַנדערע, קיין עקשן
 האָט איינער געזאָגט אַזוי, איז פֿון זיינעטוועגן רעכט געווען אַזוי
 סענדערל האָט געטאָן יענעמס רצון.
 „וואָס אַרט עס מיך?“—איז זיין שטייגער געווען צו זאָגן,—וואָס

פֿאַר אַ דאגה האָב איך? דו ווילסט דוקא אַזוי, נו, זאָל זיין אַזוי.
 צווישן יינגלעך איז סענדערל געווען אַ יינגל, ער פֿלעגט עפֿ=
 טערס גיין, שמועסן, זיך שפּילן מיט זיי אין איינעם און האָבן דער=
 פֿון תענוג. צווישן זיי איז סענדערל באמת געווען ווי אַ שטילע
 בהמה, וואָס לָאָזט צו זיך צו קינדער, זיי זאָלן אויף איר רייטן און
 איר קראַצן די מאָרדע. קונדסים פֿלעגן אים קריכן אויפֿן קאָפּ און
 צופֿן אים ביים בערדל, אַנדערע פֿלעגט עס אַמאָל אַרן און פֿלעגן
 אַנשרייען:

— תרבות, שקצים, פֿאַר אַן עלטערן, פֿאַר אַ יידן מיט אַ באָרד!
 וואָס צופֿט איר אים דאָס בערדל?!

— נישקשה, נישקשה, פֿלעגט סענדערל זיך אַנרופֿן, וואָס אַרט
 עס מיך? וואָס פֿאַר אַ דאגה איך האָב? זאָלן זיי מיך אַ ביסל קראַצן.
 ביי זיך אין דער היים האָט סענדערל נעבעך קיין האָניק נישט
 געלעקט. זיין ווייב איז געגאַנגען אין ספּאָדיק און ער האָט ביי איר
 געהאַט אַ וויסטע, ביטערע דאָליע, זי פֿלעגט אים האַלטן אין דער
 מאָראַ, אַמאָל דערפֿאַנגען אַ זעץ, און ער נעבעך האָט עס געמוזט מקבל
 באהבה זיין. אונטער אַ יום-טובֿ פֿלעגט זי אים אַנידערשטעלן אויס=
 ווייסן די שטוב און אונטערבינדן אים דאָס בערדל מיט אַ טיכל, ער
 פֿלעגט איר שייִלן קאַרטאָפֿליעס, קאַטשען און בראָקן לָאָקשן, אַנפֿילן
 פֿיש, אַנטראַגן אי אַריינלייגן אין אויוון האַלץ און אונטערהייצן, אַקוב=
 ראַט ווי אַ יידענע, דעריבער האָט מען אים טאַקע גערופֿן סענדערל
 די יידענע.

אַט דעם סענדערל די יידענע האָט אונזער בנימין אויסגעקליבן
 אים צו עפֿענען דאָס האַרץ און מיט אים זיך שוואַל בעצה זיין וואָס
 ער זאָל טאָן. דער טעם דערפֿון, פֿאַר וואָס גראַד סענדערל? איז
 דער: ווייל בנימין האָט תמיד געפֿילט צו אים עפעס אַ שטיקל לַיב=
 שאַפֿט. סענדערל איז אין פֿיל זאַכן אים זעהר געפֿעלן, ער האָט אין
 אַ סך ענינים זיך מיט אים אויסגעגלייכט און פֿלעגט אַמאָל אין אַ
 שמועס מיט אים זיך פשוט מחיה זיין. מעגליך אפֿשר נאָך אי צוליב
 דעם אויך, וואָס בנימין האָט גערעכנט דאָרויף, וואָס סענדערל איז
 קיין עקשן נישט. ער, סענדערל, וועט זיין פֿלאַן אַננעמען און אים
 נאָכגעבן אַלצדינק, וואָס ער וועט אים זאָגן. און אויב סענדערל וועט

אפשר אין עטליכע פונקטן זיך איינשפארן, וועט ער אים מיט גאָסט
הילף און מיט זיין חלקת הלשון גובר זיין...
ויהי כבוא בנימין לסענדערל, און אז בנימין איז געקומען צו
סענדערלען, האָט ער אים געטראָפֿן פשהוא יושב על ספסל החלב
וקולף קארטאָפֿליעס, ווי ער זיצט אויף דער מילכידיקער באַנק און
שיילט קארטאָפֿליעס. איין באַק האָט אים שטאַרק געפֿלאַמט און אונ-
טערן אויג איז אים געווען פֿלוי מיט אַ גראַבל, עפעס ווי מען דער-
לאַנגט אַ קרעל מיט אַ נאַגל. ער איז געווען ווי אַ נעכטיקער, באַ-
טריבט און פֿאַראומערט.

סענדערלס ווייב איז ניט געווען אין דער היים.
— גוט מאַרגן, סענדערל! וואָס ביסט דו סערצע אַזוי באַ-
טריבט? — האָט בנימין געוואָגט, אַריינקומענדיק און געווינן סענדערלען
מיט אַ פֿינגער אויף דער באַק, — האַ, ווייטער זי? וואו איז זי?
— אין מאַרק.

— גאַנץ גוט! — האָט בנימין כמעט אַ געשריי געטאָן פֿאַר גרויס
שמחה. — לייג אַוועק, נשמה מיינע, דיינע קארטאָפֿליעס און קום מיט
מיר אין אַלקער אַריין. דאָרט איז קיינער נישטאָ? איך וויל דיר אַנט-
פֿלעקן מיין האַרץ. איך קאָן מיר שוין נישט איינהאַלטן, עס קאָכן אין
מיר די געפֿליטן, אַך גיכער, סערצע, גיכער, זי קאָן נאָך אָנקומען
און אונט שטערן איידער מיר וועלן פֿאַרטיק ווערן.

— וואס אַרט מיך? דו ווילסט טאקע גיך, זאָל זיין גיך, וואָס
פֿאַר אַ דאגה איך האָב? — האָט סענדערל זיך אָנגערופֿן און איז אריין
אין אַלקער.

— סענדערל! — האָט בנימין אנגעהויבן מיט אזא שמועס, — זאָג מיר,
דו ווייסט וואָס אויף יענער זייט טונעיאדעווקע איז?
— איך ווייס, דאָרט איז די פֿריטשעפע.

— דו ביסט אַ נאַר, איך מיינ ווייטער, א סך ווייטער.
— נאָך ווייטער פֿון דער פֿריטשעפע?! — האָט סענדערל פֿאַרוואונ-
דערט זיך אָנגערופֿן, ניין, — ווייטער דערפֿון ווייס איך ניט. און דו
בנימין ווייסט?

— אויב איך ווייס? אַ שאלה אפיסל אויב איך ווייס? דאָ איז
ערשט דאָ אַ וועלט? — האָט בנימין אַ זאָג געטאָן מיט התלהבות, גלייך

ווי קאלומבוס, בשעת ער האָט אַנטדעקט אמעריקע.
 — וואָס זשע איז אַזוינס דאָרטן?
 — דאָרטן, דאָרטן, — האָט בנימין זיך צעפלאַקערט. — פּיפּערנאָטער!
 לינדנוואָרעם!.....
 — דער לינדנוואָרעם, מיט וועלכן שלמה המלך האָט געשניטן
 די שטיינער צום בית המקדש? — האָט סענדערל אַריינגערוקט זיין וואָרט
 בתמימות.
 — יאָ, נשמה מיינע, יאָ, דאָרט איז ארץ ישראל, דאָרט אין
 יענע מקומות... האָ, דו וואָלסט געוואָלט זיין דאָרט?
 — און דו ווילסט?
 — אַ שאלה אביסל! איך וויל, סענדערל, איך וויל און וועל
 טאָקע דאָרט באַלד זיין.
 — איך בין דיר מקנא, בנימין. דו וועסט עס דאָרט זיך אָנעסן
 אַביסל מיט די באַקסערן און מיט טייטלען. האָ האָ!
 — דו, סענדערל, קאָנסט עס אויך עסן, ווי איך. דו האָסט אין
 ארץ ישראל אַזאָ חלק, ווי איך.
 — חלק האָב איך טאָקע. נאָר ווי קומט מען אָבער אַהין?
 דאָרט איז דאָך דער תּוּגֵר.
 — דערצו סענדערל איז דאָ אַ תּרוּפֶּה. זאָג מיר, סערצע, דו
 ווייסט עפעס פֿון די רויטע יידלעך?
 — איך האָב זיך אָנגעהערט גענוג מעשיות איבער זיי, נאָר
 זויסן אַקוראַט, וואו זיי זיצן און ווי מען קומט צו זיי, דאָס ווייס
 איך נישט. איך זאָל וויסן, מסתמא וואָלט איך דיר מודיע געווען.
 פֿאַר וואָס גיט? וואָס ארט עס מיך?
 — הע הע! זעסט דו און איך ווייס, — האָט בנימין געזאָגט מיט
 גדלות און אַרויסדערטאַפט פֿון קעשענע דעם „שבחי ירושלים“.
 — זעסטו, אָט וואָס דאָ שטייט. איך וועל דיר עס לייענען.
 „אַז איך בין געקומען קיין ברוט“י, — אַזוי שטייט געשריבן, — האָב
 איך געפֿונען פֿיר יידן פֿון בבל. האָב איך גערעדט מיט איינעם פֿון
 זיי, וואָס האָט פֿאַרשטאַנען לשון קודש און האָט געהייסן ר' משה.
 ער האָט מיר דערציילט גאַנץ אמתע זאַכן פֿון טייך סמבטיון, אַז ער
 האָט געהאַרט פֿון ישמעאליים, וואָס האָבן אים געזען, און אַז דאָרט

זיינען דאָ די בני משה, אויך זאָגט ער ווייטער: „אַז דער נגיד האָט מיר דערציילט, אַז אַ יאָר דרייסיק אין דעם איז ביי אים איינגע- שטאַנען איינער, וואָס ער איז געווען פֿון שבט שמעון, און ער האָט געזאָגט, אַז אין זיין מקום זיינען דאָ פֿיר שבטים, איינער פֿון זיי איז דער שבט יששכר, וואָס איז זיך עוסק אין תורה און פֿון דעם שבט איז דאָ אַ מלך איבער זיי.“ חוץ דעם שטייט נאָך בפֿירוש, אין דעם דאָזיקן ספֿר „מסעות בנימין“ אָט די ווערטער: „פֿון דאָרט איז א מהלך פֿון צוואַנציק טעג צו די בערג ניסבון, וואָס אויף דער טייך גוזן. אין די בערג ניסבון זיינען דאָ פֿיר שבטים: דער שבט דן, דער שבט זבולון, דער שבט אשר און דער שבט נפתלי, זיי האָבן מדינות און כרכים אין די בערג. פֿון איין זייט נעמט זיי אַרום דער טייך גוזן, זיי האָבן ניט אויף זיך קיין יאָך פֿון די אומות, נאָר איין מלך איז דאָ איבער זיי און ער הייסט ר' יוסף אמרפלא הלוי. און זיי האָבן אַ ברית, אַ בונד מיט דעם פֿאָר אל-תור“ך. אַ חוץ דעם שטייט נאָך און נאָך זאָכן וועגן די בני רכב אין דעם לאַנד תימא, וואָס זיי האָבן איבער זיך אַ יידישן מלך און פֿאַסטן און בעטן גאָט אויפֿן גלות ישראל—נו, וואָס דענקסט דו, סערצע, אַז זיי וואָלטן אַ שטייגער פֿלוצים דערווען מיך, מיך זייער ברודער בנימין פֿון טונעיאַדעווקע קומט צו זיי צו גאַסט? האַ, וואָס דענקסט דו סענדערל? אדרבה זאָג, איך בעט דיך, וואָס זאָגסט דו דערצו?

— זיי וועלן פשוט זיך מחיה זיין, זאָג איך דיר בנימין, אַ קאַטאַוועס אַזאַ גאַסט, אַזאַ טייערער גאַסט! איטליכער וועט דיך פֿאַרבעטן צו זיך אויף אַ מאָל-צייט. דער מלך אמרפלא מסתמא אויך. לאַז זיי דאָרט כאַטש פֿון מיר גאָר פֿריינטליך גערופן. איך זאָל קאָנען, וואָלט איך כִּלעבן אויך מיט דיר אַהין געגאַנגען.

— האַ!—האָט בנימין אַ מאַך געטאָן פֿאַרפֿלאַמט פֿון אַ נייעם געדאַנק, וואָס איז אים איינגעפֿאַלן.—האַ!—טאַמער באמת טאַקע סענ- דערל, סערצע, וואָסטט דו מיט מיר אין איינעם געמאַכט די ניסעה. נאַרעלע, אַצינד כִּלעבן האָסט דו אַ זעהר גוטע געלעגנהייט. איך גיי אַ בלויז אַהין, וועל איך דיך מיטנעמען. נאַרעלע איינער, אין צווייען איז היימליכער. טאַמער וועל איך דאָרט, אַ קשיא אויף אַ

מעשה ווערן מך וועל איך דיך מאכן, כלעפן, פאר א משנה למך. נא דיר מיין האנט תקיעת-כף! וואס וועסט דו, נארעלע, דא זיצן און ליידן גלות נעבעך פון דיין פלוניתטע, די רשעטע. קוק אן וואס פאר א באק, נעבעך, דו האסט. דו האסט דאך ביי איר א וויסט, פיינסטער מזל, כלעפן, סענדערל, קום, וועסט נישקשה קיין חרטה נישט האבן.

— טא, — האט געזאגט סענדערל, — אויב דו ווילסט דוקא אזוי, זאל זיין אזוי. אי זי? וואס פאר א דאגה איך האב? א נאר וואלט איך באדארפט זיין איר זאגן וואהין איך לאז מיך אוועק.

— נשמה מיינע, לאמיר דיך א קוש טאן! — האט בנימין ארויס-לאזט מיט גרויס שמחה און פאר ליבשאפט ארומגענומען סענדערל די יידענע. — דו האסט מיר, נשמה מיינע, מיט איין ווארט פארענטפערט א קשיא, א קלאץ-קשיא. איך זאג איצט אויך אזוי ווי דו: אי זי? מיינע, מיין איך, וואס פאר א דאגה איך האב? ס'איז אבער דא נאך א קשיא: וואו נעמט מען אויף הוצאות.

— אויף הוצאות? דו ווילסט דען זיך אויסקליידן, בנימין, אדער איבערניצעווען דיין קאפאטע. הערסט, און איך וואלט געזאגט, מען באדארף כלעפן נישט. אין וועג איז אדרבה גלייכער אלטע קליידער, דארטן וועלן מיר מסתמא באקומען נייע שיינע קאפאטעס. — יא, טאקע אמת, דארט האב איך שוין קיין דאגה נישט. מען באדארף דאך אבער לעת-עתה ביז דארט האבן עפעס געלט פראסט אויף צועסן?

— וואס הייסט, בנימין, אויף צועסן? דו האסט דען בדעה מיטפירן מיט זיך א קעך? צו וואס? גישטאָ דען אויפן וועג קיין קרעטשמעס, קיין הייזער?

— איך פארשטיי דיך, סענדערל, נישט, וואס דו מיינסט, — האט בנימין פארוואונדערט זיך אפגערופן.

— איך מייך, — האט סענדערל געענטפערט בתמימות, — אב? ס'איז דא נאר הייזער, קאן מען אין איין וועג טאקע גיין איבער די הייזער. וואס טוען דען אלע אנדערע יידן? היינט גייען א טייל צו יענע אין די הייזער, דערנאך גייען יענע פון זייער זייט צו אנדערע אין די הייזער. ס'איז דאך א יידישע זאך, נאר א גמילות חסד...

— דו ביסט כלעפן גערעכט!—האָט בנימין אַ זאָג געטאָן בשמחה—
אַצינד איז מיר ליכטיק געווען אין די אויגן. אויב אַזוי בין איך
ברוך השם אין גאַנצן פֿאַרטיק און פֿאַרזאָרגט מיט אַלצדינק: נאָך
מאָרגן טאַקע, גאַנץ פֿרי, אַז דער עולם וועט נאָך שלאָפֿן קאָנען
מיר אַוועקגיין. פֿאַרלירן צייט איז כלעפן אַן עברה, דו ביסט מוסכם?
— דו ווילסט מאָרגן, זאָל זיין מאָרגן, וואָס פֿאַר אַ דאגה איך
האַב?

— מאָרגן גאַנץ פֿרי, הערסטו סענדערל? וועל איך שטילער=
הייט אַרױטגיין פֿון דערהיים. לעבן דער פּוסטער ווינט-מיל דאָרט
וועל איך אויף דיר וואַרטן. געדענק זשע, סענדערל, מאָרגן גאַנץ
פֿרי זאָלסט דו אַהין אַרױטקומען. געדענק זשע האָט בנימין נאָך
אַמאָל איבערגעהזרט און שוין געוואָלט אַוועקגיין.
— וואָרט נאָך בנימין, וואָרט אַביסל!—האָט סענדערל געזאָגט,
זיך געפֿאַברעט איבער דער בוזעם-קעשענע פֿונם לייבל און אַרױס=
דערטאַפט פֿון דאָרט עפעס אַן אַלט פֿאַרשוויצט שטיקל יערקע,
אַרומגעוויקלט מיט בענדלעך עטליכע מאָל הין און צוריק און פֿאַר=
קניפט אַוודאי מיט אַ צוואַנציק קניפלעך.— זעסט דו בנימין, אָט דאָס
קניפל האָב איך פֿאַוויזן אָנזאַמלן אונטער מיין ווייב פֿאַר דער
גאַנצער צייט, וואָס איך האָב פֿאַר איר חתונה געהאַט. עס וועט
אונז אין דער התחלה צונויף קומען, האָ?

— אַצינד, סערצע, ביסט דו ווערט, מען זאָל דיר אויסקושן
איטליכס אבר, איטליכס גליד באַוונדער,—האָט בנימין געזאָגט הויך,
לעבעדיק און אַרומגעכאַפט סענדערל די יידענע.

— אַ, פֿאַרכאַפט זאָלסט דו ווערן! קוקט נאָר אָן, איך בעט
אייך, דאָס גרויסע ליבשאַפֿט, ווי מען נעמט זיך אַזוי אַרום, און דאָ
אין שטוב שטייט אַ ציג און עסט די קאַרטאָפֿליעס!—האָט זיך פֿלוי=
צים געהערט אַ געשריי.

דאָס געשריי איז געווען פֿון סענדערלס פֿלוינטמע. זי איז גע=
שטאַנען אָנגעצוונדן אין איין פֿייער, מיט איין האַנט געוויזן אויף
דער ציג און מיט דער אַנדערער גערופֿן צו זיך סענדערלעך. סענ=
דערל האָט מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאַפּ זיך געלאָזט פֿאַמעליך, פֿאַ=
מעליך אַרױנגיין אין שטוב, גלייך ווי אַ פֿאַרזינדיקט קינד, וואָס מען

ווייל אים מקיים-פסק זיין.
— שטארק זיך, נשמה מיינע, דאָס איז איר שוין דאָס לעצטע
מאָל, געדענק-זשע מאָרגן...-האָט בנימין שטילערהייט איינגערוימט
סענדערלעך אין אויער און ווי אַ קעצעלע זיך אַרויסגערוקט פון שטוב.

דאָס פערטע קאפיטל.

ווי בנימין מוז סענדערלעך פֿאַרלאָזן מונעיאדעווקע.

אויף מאָרגן גאַנץ פרי איידער דער פאַסטוך האָט נאָך פאָרנו-
מען די בהמות אין דער טשערעדע אַריין, איז אונזער בנימין שוין
געשטאַנען גרייט לעפן דער ווינטמיל מיט אַ פעקעל אונטערן אַרעם.
אינעווייניק אין דעם פעקל זיינען געלעגן אַלע זאַכן, וואָס זיינען נוי-
טיק געווען צו דער נסיעה, היינט טלית און תפילין, אַ סידור דרך
החיים, אַ חוקל, אַ תהילים און יענע אַלע ספרים, אָן וועלכע ער האָט
זיך נישט געקאָנט רירן, אַזוי ווי אַ בעל-מלאכה אָן זיין געצייג. די
שבתדיקע קאַפאָטע זיינע איז אויך דאָרט געלעגן, — מען מוז דאָך
פאַר דער וועלט אַ פנים האָפן און יוצא זיין פאַר לייט. אין קעשע-
נע האָט ער געהאַט אַ פופצענטהאַלבען גראָשן, וואָס ער האָט פאַרן
אַוועקגאַנג אַרויספאַקומען ביי זיין פלוגיתטע אונטערן קישן.
הכלל ער איז געווען ברוך השם פאַרוואָרגט מיט אַלצדינק און
שוין געקאָנט זיך לאָזן אין וועג אַריין.

די זון איז דערווייל אויפגעגאַנגען זעהר שיין און האָט אַראָפּ-
געקוקט מיט איר לייכטיקן פנים אויף דער וועלט. איין קוק אירער
האָט צוגעגעפן אַ שטיק געזונט, מחיה געווען איטליכע זאַך באַזונ-
דער. ביימער און גראָז האָבן עפעס ווי זיס געשמייכלט, איידער די
גרויסע טרערן-טוי פון ביינאַכט זיינען זיי נאַכנישט אויסגעטריקנט,
אַקוראַט ווי קליינע קינדער צעלאַכן זיך פלוצים פרייליך אין מיטן
געוויין פון אַ בלישטשעדיק טשאַטשקעלע, בשעת טרערן ווי די באַבן

שטייען זיי נאָך אין די אויגן. די פעלדפייגעלעך האָפן געשווינע
זיך געטרעגן און דער לופט, געשפילט און געזונגען אַרום בנימינען,
גלייך ווי זיי וואָלטן געוואָגט :

— קומט, לאָמיר זינגען אי שאלן און דערפרייען דעם פיינעם
פאַרשוין לעבן דער ווינטמיל! דאָס איז בנימין אַליין, דאָס איז בנימין
דער טונעיאָדעווקער, דער אַלכסנדר מוקדון פון זיין צייט, וואָס ער
פאַרלאָזט זיין פאַטערלאַנד, וואַרפט אַוועק ווייב און קינדער און גייט
אין שלִיחות וואוהין די אויגן טראָגן! אָט שטייט דער גרויסער בנימין,
וואָס ער איז ווי די זון אַרויס פון זיין געצעלט און פרייט זיך ווי
אַ גבור צו לויפן אין וועג מיט זיין פעקל אין דער האַנט! ער איז
שטאַרק ווי אַ לעמפערט און גרינג ווי אַן אָדלער! זינגט, שטייט :
טרייליילי, טריילי, טרייל! שאַלט, זינגט און דערפרייט זיין האַרץ! ...
בנימינען איז טאַקע באמת פרייליך געווען אויפן האַרץ, ער
האַט ביי זיך געטראכט : „איך בין דאָך דער גליקליכסטער מענטש
אויף דער וועלט, וואָס פעלט מיר אַן עין-הרע ? וואָס גייט מיר אָפּ ?
מיין ווייב האָב איך, געלויבט איז השי"ת, פאַרזאָרגט. זי האָט אַ
שטיקל פּרנסה. איך אַליין בין אַ פרייער פויגל. גלייך ווי די אַלע
פעלדפייגעלעך דאָ, די גאַנצע וועלט איז פאַר מיר אָפּן. מיט מיין
געניטשאַפט, מיט מיין באַהאַרצטקייט און מיט מיין שטיקל ידיעה אין
די שבע חכמות וועט אַזאָ ייד ווי איך נישט פאַרפאַלן ווערן. היינט
דערביי בין איך דאָך עפעס אַ ייד, אַ שטיקל בעל-בטחון.

בנימינען איז עפעס זעהר גוט געווען אויפן האַרץ אַזוי, אַז
די לעיצן זיינע האָבן זיך געעפנט און ער האָט בענימותדיק אויפן
ביי-קול אונטערגעזונגען אַ מאַרש פונם מלך-עליון. זיין מאַרש האָט
זיך פאַרמישט מיט דעם געזאַנג פון די פייגעלעך, מיט דעם זושען
פון די פליגן, מיט דעם שמוצערן פון די גרילן און האָבן אין אַ
קנצערט זיך דערהויבן ביז צום כסא הכבוד פון זיין ליבן נאָמען
הויך אויף דעם זיבעטן הימל!

דערווייל איז אַוועק אַ היפשע צייט און סענדערל איז נאָך
נישטאַ. דאָס האָט אָנגעהויבן בנימינען אַ ביסל צו אַרן און צעשטערט
זיין שמחה ער האָט געקוקט אין אַלע זייטן, זיך אַרויסגענומען די
אויגן קונדיק, נאָר אומזיסט די מי, — מען הערט נישט, מען זעט

נישט, ניטאָ סענדערל!

האַט אים אפשר דען די רשעטע זיינע מכבד געווען מיט עפעס אַ מלאכה? נאָר דערצו איז נאָך אָבער איצט נישט די צייט, גאָנץ טוניאָדעווקע שלאָפט נאָך אַצינד געשמאַק. קאַיטאָפליעס הויבט מען אָן צו שילן העט שפעטער.

אונזער בנימין האָט נישט געוואוסט וואָס צו טאָן און אים איז געוואָרן נישט פרייליך, שטאַרק נישט פרייליך. אומקערן זיך אַהיים? פּע, דאָס איז מיאוס! אלפסנדר מוקדון האָט צעבראַכן די בריק, אי-בער וועלכער ער איז אַריבער קיין הינדיאַ, בכרי ער זאָל נישט קאָנען צוריק גיין. לאָזן-זשע זיך אַליין אָן סענדערלען? ניין, דאָס איז פריקער, זעהר פריקער! סענדערל איז אים געווען שטאַרק נויטיק, זינט ער האָט מיט אים זיך סקאַמפענייעט איז אים עפעס ליכטיק גע-וואָרן אין די אויגן. אָן סענדערלען זיך אַוועקצולאָזן וואָלט אויסגעקומען עפעס משונה ווילד, עס וואָלט נאָר אַ פנים געהאַט, ווי אַ שוף אָן אַ רודער, אָדער ווי אַ מלוכה אָן אַ מיניסטער.

פּלוצליים האָט זיך געלאָזט זען פון דערווייטנס עפעס ווי אַ מענטשנגעשטאַלט, דאַכט זיך סענדערל, און פאָרט נישט סענדערל, דאַכט זיך גאָר איינע אין אַ ציצן קליידל און מיט אַ טיכל אויפן קאַפּ. בנימינען האָט אַ טיאַקע געגעבן דאָס האַרץ און איז געוואָרן טויט, בלייך ווי די וואַנט. אים האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס גייט זיין ווייב, ניין, זי גייט נישט, זי לויפט, זי יאָגט, אָט קומט זי צו-לויפן, כאַפּט זיך אויף אים אַרויף מיט גרויס כּעס, לאָזט צו אים אויס איר שווער ביטער האַרץ און שלעפט אים אַהיים מיט אַ יאָמער אַ קלאָג. „אייין גאָט נאָר ווייסט“, אַזוי דערציילט בנימין אַליין, „ווי איך בין דענסטמאָל געשטאַנען אין איינע צרות, אין געהאַקטע וואונדן, הונדערט פיפערנאַטערן וואָלט מיר דענסטמאָל ליבער געווען צו באַ-געגענען ווי מיין ווייב. השם-יתברך אָבער האָט מיך געשטאַרקט, איך בין באַלד טאקע באַהאַרצט אַנטלאָפן זיך פאַרבאַרגן הינטער דער ווינטמיל און געלוגט דאָרט ווי אַ לייב לוגט אויף זיין פאַרצייכונג.“ אין עטליכע מינוט אַרום איז בנימין אַרויסגעשפרונגען פון זיין פאַרבאַרגעניש מיט אַ שרעקליכן שפרונג און מיט אַ געשריי ווי אַ ריינער משוגענער:

— הא, סענדערל!

סענדערל איז געגאנגען אָנגעטאָן אין אַ ציצן כאַלאַטל, אונטער-געבונדן ביידע באַקן מיט אַ פאַרשמאַלצן טיכל, אונטער ביידע אויגן בלוי, צעגראַבלט, אַ שטעקן אין דער האַנט און אויף די פלייצעס אַ היפש פעקל.

ער האָט אין בנימינס אויגן געהאַט דענסטמאַל דעם זיבעטן חן, ווי אַ שיינע אויסגעפּוצטע פּלּה אין די אויגן פונם חתן. בנימין שילדערט זיין שמחה דענסטמאַל מיט די ווערטער: „ווי אַ קינד, וואָס גלּוסט אויף קוואַלן וואַסער, ווי אַ דאָרשטיקער אין דער מדבר, וואָס געפינט לעבעדיקע, קוועלנדיקע וואַסער. וואָס רינט אַראָפּ פון אַ שפיץ סקאַלע, אזוי האָט מיין גלּוסטיק לייב זיך געטאָן טאָן דערפּווייען אויף סענדערלען מיין באַשערטן, מיין געטרייען געזעלן“.

— וואָס איז די מעשה. סענדערל? וואָס האָסטו דו געלאָזט אויף זיך אזוי לאַנג וואַרטן?

— סטייטש, איך בין דאָך געגאָנגען צו דיר אַהיים, — האָט סענדערל בתמימות געענטפערט, — ביז וואַנען איך בין דערגאָנגען און ביז וואַנען איך האָב אויפגעוועקט דיין זעלדען, איז דערווייל אַוועק אַ היפשע צייט.

— אויפגעוועקט זעלדען? — האָט בנימין אַ געשריי גענעפּן משונה ווילד נישט מיט זיין קול. — סענדערל, למאי, משוגענער, האָסטו אַזוינס געטאָן?

— וואָס סטייטש למאי?! — האָט סענדערל פאַרוואַנדערט זיך אָן-גערופּן. — למאי — אַז איך האָב דיר פריער אָנגעקלאַפט אין דער ספּיזשארניע און דו האָסט זיך נישט אָנגערופּן, האָב איך מיך גענאָ-מען קלאַפּן אין דער שטובטיר: סטוק, סטוק, סטוק. נו, איז זעלדע, נושט טויט נישט לעבעדיק, אויפגעשטאַנען, און איך האָב זי געפרעגט מכה דיר.

— סענדערל, מיר זיינען פאַרביי! דו האָסט פאַרקאָכט אַ גוטע קאַשע, סטייטש, זעלדע וועט נאָכלויפּן, זעלדע, און וועט...

— אַי, שרעק זיך נישט בנימין! זי האָט מיך אָפּגעשיקט צו אַלדע שוואַרצע יאָר מיט אַזאַ כּעס, גלייך ווי איך וואַלט איר גע-

קוילעט די קאפאטע. „גיי מיט מיינעם אין איינעם, אין דער ערד אריין ביידע!“ האָט זי געזאָגט און צוגעמאַכט די טיר. איך בין אַ היפשע צייט געבליבן שטיין אין דרויסן ווי צעמישט. דערנאָך ערשט האָב איך מיך דערמאָנט אָן דער ווינטמיל און זיך געשטויסן, דו מוזט שוין, אַ פנים, זיין דאָ, און דעריבער טאַקע האָט, אַ פנים, דיינע געזאָגט: „גיי מיט מיינעם אין איינעם, אין דער ערד אַריין ביידע.“ זי האָט, אַ פנים, מוז געדוונגען זיין, געזען, ווי דו ביסט אַוועקגעגאַנגען.

— וואָס, וואָס, סענדערל, זי האָט געזען? אפשר, גייט זי, גייט זי, אפשר?

— תּוֹרָה, בנימין! זי האָט נאָר פאַרקייטלט די טיר, אַז איך האָב פאַרן אַוועקגיין ווידער אַ-געקלאַפּט און געפרענגט: זעלדע, זעלדע, וואָס זאָגסטו עפעס אָן צו דיין מאַן, זעלדע? אָדער האָסטו אפשר, אַ קשיא אויף אַ מעשה, וואָס אים מיטצוגעבן, זעלדע? האָט זי נישט געענטפערט קיין גוט וואָרט. אַ פנים זי האָט זעהר אַ האַרטן שלאָף, און שלאַפּט געשמאַק אָן עין-הרע. נו, האָב איך געזאָגט: זעלדע, דו שלאַפּסט, שלאַף-זשע שלאַף געזוגטערהייט! זיי מיר געזונט, זעלדע! האָב איך געזאָגט און בין מיר אַוועקגעגאַנגען.

סענדערלס לעצטע ווערטער האָבן אַזוי ווי טראָפּנט אָפּגעמונ-טערט בנימיגען. ער האָט אָנגעהויבן פריי צו אָטעמען און געסאַפּעט, גלייך ווי אַ שטיין איז אים פונם האַרץ אַראָפּ. דאָס פנים האָט אים געשיינט און זיינע אויגן האָבן געפלאַקערט פאַר גרויס פרייד.

— אַצינד, סענדערל!-האָט ער עפעס אַ קוויטש געגעבן, — אַצינד

מיט דער רעכטער פּוּס!

אין דער צייט האָט פון אַ לוזשע אין דער זייט זיך אַרויסגע-לאָזט אַ קול פון זשאַבעס, גלייך ווי זיי האָבן זיך געזענגט מיט אונזערע פאַרשוויגען און צוגעקוואַקעט אַ מאַרש.

דאָס פּינפטע קאָפיטל.

וואָס מיט אונזערע פּאַרשוינען פּאַסירט
זיך באַלד ביים ערשטן אַרױספּאַר.

אונזערע פּאַרשוינען האָבן זיך אַ לאַז געטאָן ראַפּטאָם און גע-
באַנגען געשמאַק, גיך, גלייך, ווי זיי וואָלטן זיך אָפּגעריסן פון אַ
גייט אָדער גלייך ווי איינער וואַלט זיי פון הינטן געטריבן מיט אַ
בייטש. מיט זייערע ברייטע פּאַלעס, וואָס האָבן געשוועבט אויפן
ווינט, האָבן זיי זיך געמצנט גלייכן צו אַ שיף, וואָס גייט געשווינט
אויף אירע אויסגעשפּרייטע זעגלען. ס'אַר אַקעס און וואַר אַנעס,
וואָס האָבן אַרומגעשפּאַצירט אויף דער ערד, האָבן מיט דרך אַרץ
אָפּגעטרעטן דעם וועג. און זיינען שרייענדיק זיך צעפּלויגן אין אַלע
זייטן מחמת גרויס פּחד פאַר די צווייפּטיקע מיני באַשעפּעניש, וואָס
האָבן זיך געיאָגט מיט גרויס חשק און התלהבות.

קיינ פּען איז נישט ביכולת צו באַשרייבן ווי גליקליך, איבער
גליקליך זיי זיינען דענסאַמאַל געווען, עס האָט זיי עפעס משונה
הנאה געטאָן און זיינען געווען שטאַרק צופּרידן — צופּרידן פון זיך
אַליין און צופּרידן פון דער גאַנצער וועלט.

סענדערל, ווי עס האָט אויסגעזען, איז זעהר פּרייליך געווען,
וואָס ער האָט זיך אַרױסגעכאַפט פון זיין ווייבס הענט און איז פּטור
געוואָרן אַזא שווערן, ביטערן גלות. נעכטיקער טאָג, באַזונדערס,
איז פאַר אים נעבעך געווען זעהר אַ שווערער, אַ ביטערער, אַ טאָג
פון צרות און יסורים, וואָס האָט איבערגעלאָזט אַ סליד און סיניאָקעס
אויף זיין לייב.

אַ היפשע צייט זיינען אונזערע פּאַרשוינען געפּלויגן כּמעט אָן
אַ נשמה, שאַ שטיל, נישט צו ריידן איינער מיט דעם אַנדערן אַ
וואָרט. זיי האָבן זיך שטאַרק דערווארימט און גרויסע טראָפּן שווייס
האָבן זיי אַרױסגעטרעטן אויפן פּנים. סענדערל האָט אָנגעהויבן ביס-
לעכווייס זיך אָפּצושטעלן און געסאַפעט ווי אַ גאַנז.

— גיכער, גיכער סענדערל! — האָט בנימין אים אַלץ אונטער-געגעבן קוראזש און איז געלאָזן מיט איינע פּאַראויס, ווי אַ גבור, וואָס גורט אָן זיינע לענדן און לויפט מיט פּייל-און-בויגן אין דער מלחמה.

— גוואָלט, בנימין, האָב רחמנות אויף מיין נשמה! — האָט סענדערל געבעטן רחמים. — איך האָב מער קיין כּח נישט דיר נאָכצולויפן. דו לויפסט אָן עין-הרע ווי אַ הירש אויף די בערג! — גיכער, גיכער סענדערל! — האָט בנימין אים אַלץ געשריגן און געלאָפּן פּאַראויס מיט גדלות אויף זיין בריהשקייט. — זעטט דו, סענדערל, איך וואָלט אַזוי געפּלויגן, געפּלויגן ביז עק וועלט!

— נאָר צו וואָס בנימין, איך בעט דיר, לויפסט דו אַזוי? — האָט סענדערל געפרעגט. — מיר וועלן כלעבן גאָרנישט פאַרנוימען. אַז מיר וועלן אָנקומען אַהין שפעטער מיט אַ טאָג אָדער אַפילו מיט עטלעכע טעג, איז אויך כלעבן קיין טפנה נישט. די וועלט יועט נאָך אַזוי גיך נישט אונטערגיין, זי האָט נאָך צו שטיין, כּפי איך האָב געהאַרט, ביז דעם אָף השביעי, שטאַרקע עטליכע הונדערט יאָר.

— גיכער סענדערל, גיכער, אָן עברה די צייט! וואָס גיכער אַרויסרייסן זיך פון דאָנען איז אַלץ בעסער. האָרעווע סענדערל, קבעל אַביסל צו, נישקשה! דערפאַר קומענדיק אַהין וועסט דו אויס-גלייכן דיר די ביינער, וועסט עטעמען און לעבן ווי אַ שררה.

— דו ביסט, בנימין, זעהר גערעכט. דו ווילסט גיכער, וואָס פאַר אַ דאגה איך האָב, זאָל זיין גיכער, ביי מיר האָסט דו געפּוועלט, נאָר וואָס טוט מען מיט די פּיס, מיט מיינע פּיס?

אין בריירה, בנימין האָט געמוט צוליב טאָן סענדערלען און איינהאַלטן אַ ביסל דעם גאַנג.

אַז די זון איז אַרויס פון איר פוטערפאַס און האָט געשמאַק געוואָרעמט, געבראַטן מיט אירע ליכטיקע שטראַלן, זיינען אונזערע וואַנדערער אַנידערגעפאַלן נעבן אַ וועלדעלע ביי דער זייט פונם וועג. זיי זיינען געלעגן אין איין שווייס און האָבן שטאַרק געסאָפּעט, גע-מאַכט מיט די זייטן. די פּרישע סיניאקעס האָבן ביי סענדערלען זיך צופּריעט און ער האָט געפּילט אַ ווייטאַק, ווי מען שטעכט מיט שפּילקעס.

נאכדעם, אז זיי האָבן אַ ביסל אָפּגערוט אין די ערשטע זאָך
 וויערע געווען אַרויסצוגעמען טלית און תפילין און דאוונען. בנימין
 האָט זיך געשאַקלט, געדאוונט לעבעדיק מיט אַ ברען. דאָס האַרץ האָט
 אים געחלשט, דער אַפעטיט זיינער איז געווען זעהר גרויס נאָך אַזאָ
 געשמאַקן גאַנג, ער וואָלט געקאָנט אויפֿעסן אַ וועלט און דאָ האָט
 ביי אים, מעשה שטן, זיך נישט געפונען אַפילו אַ ברעקל ברױט ווי
 אַ כזית. ער האָט געוואָרפֿן מיט די אויגן אַהין און אַהער, אויסגע=
 קנאַקט די פֿינגער, געגענעצט, זיך געקראַצט, פּאָסמאַקעוועט, געמאַכט
 אַרץ טאַ, טאַ, געגלעט, געצויגן די פּאות, דאָס בערדל, נאָך אַ מאָל
 אַ קראַץ און נאָך אַ מאָל טאַ, ביז ער האָט זיך מיישב געווען און
 אַרויסדערטאַפט פֿונם קלוימיקל עפעס אַ פֿערטלדיקן ספֿר ווי אַ מחזורל,
 אין וועלכן ער האָט אַריינגעקוקט און אונטערגעברומט מיט אַן אַקדמות=
 ניגונדל.

— סענדערל! — האָט בנימין אין דערמיט מפֿסיק געווען, — דו
 ווייסט וואָס איך זאָג דאָ איצט אַזוינט? דו ווייסט פֿאַר וואָס איך
 זאָג עט איצט מיט דעם ניגונדל?
 — דו מוזט אַוודאי הונגעריק זיין, — האָט סענדערל געענטפֿערט
 בתמימות. — דו, בנימין, מעגסט דיר זינגען, זינג דיר, זינג, און איך וועל
 מיר דערווייל עפעס אַנדערש טאָן.
 אינדעם ווי סענדערל האָט גערעדט, האָט ער טאַקע אַריינגע=
 שטעקט די האַנט זיינע צו זיך אין פעקל און אַרויסבאַקומען פֿון
 דאָרט אַ טאַרבע.

— עט, דו ווייסט נישט, דו פֿאַרשטייסט נישט אַקעגן וואָס איך
 טו עס, — האָט בנימין געזאָגט, — סענדערל, נאַרעלע, איך וועל דיר
 מפורש זיין דעם טעם דערפֿון.

נאָר סענדערל אָבער האָט דערווייל זיך זיינס געטאָן און פּאָ=
 מעליך, פּאַמעליך אויפֿגעבונדן די טאַרבע. אז בנימין האָט אַ קוק
 געטאָן איז אים ליכטיק געוואָרן אין אַלע רמ"ח אברים. אין טאַרבע
 איז געלעגן פֿון פֿל טוב, ברױט, שטיקלעך קוילעטש, וואָס איז איבער=
 געבליבן פֿון שבת, אוגערקעס, רעטעכלעך, ציבעלעס און קנאַבל. סענ=
 דערל האָט אין זינען געהאַט אַלצדינק אַנצוגרייטן, ווי אַ גוטע בעל=
 הביתעס און ער איז ביי בנימינען דערפֿאַר געהויכט, געקרוינט גע=

וואָרען נאָך אַ סך מער ווי פֿריער. בנימין האָט אין האַרץ זיך שטאַרק געפֿרייט, וואָס השי"ת האָט אים באַשערט אַזאַ טייערן חבר אויף דער נסיעה. סענדערלעך האָט מיר גאָט צוגעשיקט, אַזוי האָט ער גע-טראַכט, ווי די קינדער ישראל מן אין דער מדבר.

נאָכדעם, אַז זיי האָבן אונטערגעלענט זייער האַרץ האָט סענ-דערל איינגעוויקלט דאָס ביסל שפּייז, וואָס איז איבערגעבליבן, צוריק אין טאַרבעלע מיט די ווערטער:

— דאָס ביסל שפּייז וועט אונז צונײַך קומען נאָך אויף אַ מאָל און דאָס טאַרבעלע אויף טויזנט מאָל, אויף אונזער גאַנצן לעבן. דערמיט וועלן מיר איה"ש איבער די הייזער אַרומגיין, נישקשה, גאָט ברוך-הוא וועט אונז העלפֿן!

— סענדערלעך!—האָט בנימין זיך אָנגערופֿן, געשטאַרקט פֿון סענ-דערלס ווערטער, — מיר ביידע זיינען אַ זיווג מן השמים, מיר ביידע זיינען ווי אַ גוף מיט דער נשמה. ווען דו זאָרגסט אין גשמיות מכח עסן און טרינקען אויף אונזער נסיעה, אַקעגן זשע זאָרג איך אין ירוחניות זאכן. נאָך אַ מאָל פֿרעג איך דיך סענדערלעך, דו ווייסט פֿאַר וואָס איך זאָג אַקדמות? איך האָב דערמיט אַ גרויסן פיוון. איך זאָרג מיך איצט, אַז השי"ת וועט אונז בשלום ברענגען אַהין, צו די בני משה, זאָלן מיר קאָנען אַ מויל עפֿענען און מיט זיי זיך אויסטענהן, זיי ריידן עפעס האַלב תרגום, צום מייסטן ריידן זיי דאָרט אַקדמות-לשון. אלדר הדני, וואָס איז פֿון יענעם ווינקל צו אונז געקומען, ער האָט דאָך, לויט זיין מיינונג, דאָס דעם אַקדמות געמאַכט, ושריות שותא סענדערלעך, איז דער טייטש, איך הייב אָן צו שפרעכן. געדענק זשע סענדערלעך! דאָ אין הויף לאַרץ קאָן מען זיך פֿאַגיינ מיט אונזער לשון, מיט טייטש, אָבער דאָרט, דאָרט מוזן זיי קיין טייטש אודאי נישט קענען.

— איך פֿארלאָז מיך אין די זאכן אין גאַנצן אויף דיר, — האָט סענדערלעך געזאָגט בהכנעה, — דו ביסט אַ געלערנטער מענטש און קוקסט אַריין אין דיינע ספֿרים, מסתמא ווייסט דו וואָס דו טוזסט, וואוהיין דו גייסט, אַ סימן איך האָב דיך אַפֿילו נישט איבערגעפֿרעגט, צי גייען מיר מיט דעם גלייכן וועג. דו גייסט, וואָס פֿאַר אַ דאגה איד האָב, גיי, איך גיי דיר נאָך.

בנימינען האָט משונה הנאה געטאָן סענדערלס גרויסער בטחון
אויף זיין חכמה. ער האָט ביי זיך אין די אויגן אויסגעזען ווי אַ
שיפסקאָפיטאָן, וואָס ער אַליין פירט די שיף אויפן ים. דאָס, פון
דעסטוועגן, האָט אים נישט אָפגעהאַלטן זיך באַלד טאַקע צו באַ-
טראַכטן, אַז ער ווייסט באמת נישט וואו ער געפינט זיך, מעגליך
אפשר פּלאַנדזשעט ער און איז גאָר אַראָפּ פונם וועג.
דערווייל ווי ער האָט געטראַכט, האָט גאָט אָנגעטראָגן אַ פויער,
וואָס ער איז געפאָרן פאַרביי אויף אַ פּולן, אָנגעטאַסעוועטן וואָגן
מיט היי.

— סענדערלס, האָט בנימין געזאָגט, — עס שאָדט פּלץ נישט אַ פּרעג
צוגעבן דעם ערל מכח דעם וועג. גיי אויף ציקאָוועשטש גיב אַ פּרעג,
דאָ אין הויך לאַרץ וועסט דו בעסער פון מיר זיך קאָנען אויסטענהן
מיט די פויערים אויף זייער לשון. דיין פּלוניתטע פּלעגט דאָך עפטערס
דיך מיטנעמען מיט זיך אויפן מאַרק.

סענדערל האָט זיך אויפגעהויבן פון זיין אָרט, צוגעגאַנגען מיט
גרויס דרך ארץ צום פויער און געזאָגט כהאי לישנאָ:

— דאָפּרי דיען! קאָושי נאָ טשעלאָוויטשע, קודי דאַראָגי אויף
ארץ ישראל!

— שטשאַ? — האָט דער פויער פאַרוואונדערט געמאַכט און אויס-
געשטעלט אַ פאָר אויגן. — יאַקי סרול? נייעבאַטשיל יאַ סרוליא!

— ניא, ניא! — האָט בנימין זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן און
זיך אַריינגעמישט פון דערווייטן. — עטאָ ווי סרול, אַ ווין להבדיל
ארץ ישראל קאָזאַטע, ווין, סענדערלס, זאָג אים נאָך אַמאָל בפירוש
אַרויס. ער האָט אַ פויעריש קעפעלע. שאַרפּער, שאַרפּער, סענדערל!
— אויף עררין ישראל קודי דאַראָגי — האָט סענדערל שאַרף
איבערגעזוהרט.

— אַ פיעס וואָס זשידקי זנאיעט, שטשאָ ווי מאַראָטשעטע מעני
באַלאָווי, עטאָ דאַראָגי דאָ פיעווקי, אַ וויני עלעססאל! עלעססאל! —
האָט דער פויער זיך נאָכגעקרימט, אַ שפיי געטאָן און אַוועקגעפאָרן
ווייטער.

אונזערע פאַרשוניען האָבן זיך געלאָזט ווייטער און וועג.
בנימין האָט געפּילט אַ ווייטצק אין די ליטקעס, די פיס זיינען אים

געווען, לא עליכם, ווי אָפגעשניטן. דאָך האָט ער נעפּעך זיך נישט
וויסנדיק געמאַכט, זיך געמאַכט האַרץ, אַלץ אונטערגעגעבן קוואַל
און מחמת אים איז, נישט פֿאַר קיין יידן געדאַכט, זעהר שווער גע-
זען צו גיין גלייך און געשווינט, האָט ער געמוזט אַלץ אונטער-
שפּרינגען. אַוודאי איז דאָס נישט געווען אַזאַ גאַנג ווי פֿריער. עס
איז געווען געמוטשעט, נאָר פֿון דעסטוועגן האָט ער געטאָן זיינס
און איז געגאַנגען. וואָס דען האָט ער געקאַנט מאַכן? אַנדערלייגן
זיך, שונא ציין, אויפֿן וועג? ער וואָלט נאָר מצער געווען סענדערלעך
און די נסיעה וואָלט חלילה אויפֿגעהאַלטן געוואָרן, הכלל זיי זיינען
געגאַנגען, געגאַנגען אַזוי אַ גאַנצן טאָג, ביז גאַט האָט זיי פֿערום
געבראַכט קיין פּיעווקי אויף נאַכטלעגער.

אַריינקומענדיק אין פּיעווקער קרעטשמע, איז פּנימינס ערשטע
זאך געווען, זיך אַ וואָרף צוטאָן ווי גרויס ער איז אין אַ ווינקלעך
אויסצורוען די פֿיס און כאַפֿן דעם אָטעם.

סענדערל איז ווי אַן אַלטע בעל-הביתטע געגאַנגען צו באַשעפֿ-

סיקן זיך אין דעם בעל-הבתישקייט און שמועסן מכה וועטשערע.
דער אַרענדאַר האָט אָנגעקוקט סענדערלעך פֿון קאַפּ ביז די
פֿיס און האָט פֿון זיין גאַנצן הילדך אַרזיסגעזען, אַז דאָס איז עפעס
נישט גלאַט אזאַ פֿאַרשוין ווי אַנדערע, וואָס פֿאַרן געוויינטליך דורך.
ער האָט אים אָפּגעשטעקט אַ שלום עליכם, און אויף דער שאַלה:
מה שמכּם? פֿון וואָנען איז אַ ייד? האָט סענדערל געענטפֿערט
בתמימות, ער הייטט סענדערל, ער איז אַ שטיקל אַרץ-ישראל-ייד,
ער איז משמש ביי רבּ בנימין, וואָס ליגט איצט מיט זיין כּבוד דאָ
אין אַ ווינקל. דער אַרענדאַר האָט געמאַכט אַ פֿרום-פּנימל, זיך
אַביטל פֿאַרטראַכט אין געבעטן סענדערלעך זיצן.

אונזער בנימין, אַז ער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן אין ווינקל,
איז געבליבן ליגן ווי אַ שטיין און נישט געוואוסט, אויף וועלכן
עולם ער איז. די אָדערן פֿון די פֿיס זיינען געווען שטאַרק אָנגע-
שוואַלן, דאָס בלוט האָט אין זיי זיך צעשפּילט, געזעצט און געטשי-
פּעט, גלייך ווי מוראַשקעס וואָלטן דאָרט הויפֿטווייז אַרומגעפֿלויגן
און געביסן, געשטאָכן. די שליפֿן האָבן געהאַקט, געקלאַפּט ווי
מיט האַמערס. איז די אויערן האָט פֿאַרדומפּו גערוישט אזו דאס רוישט

פֿלעגט זיך אַרץ אויסלאָזן צום סוף מיט אַ הייליכעדיקן לאַנגן קלונג.
ליגנדיק פֿאַרטראַגן אַזוי אַ היפשע צייט, הערט בנימין אַ קול פֿון
גלעקלעך קלינגען אין דרויסן פֿון דערווייטן, מיט איטליכער מינוט
קומט דער קול צו אַרץ נענטער, נענטער, ווערט אַרץ העלער אי
שטאַרקער און פֿלוצים גיט אַ סקריפּ ווי אַ וואַגן האָט זיך אָפּגע-
שטעלט לעבן טויער. עס לאָזן זיך הערן, ביזן הימל אַריין מיני
קולות: ביי-קולכלעך, פֿיסטלעך, געמבעס, הייזעריק, כאַרכלענדיק
אי צוגעלייגטע שטימען, נישט צו וויסן וואָס און צו וואָס, גלייך
זוי אַ גאַנץ שטעטל האָט זיך פֿאַרקליבן אויף אַ וויכטיקער אַטיפּה.
ס'איז שווער צו זאָגן, וואָס שרייט מען, און וואָס וויל מען, ווייל
דערינען איז אויסגעמישט אי געלעכטער, אי אַ געקעכצער, געזיפּ-
צער, אי אַ שושקעריי, אי אַ קוויטשעריי, אי אַ הוסטעריי, אַ געקלאַ-
פּעריי און אַ געפאַטשעריי. היינט גיי פֿאַרשטיי וואָס דאָס אַלעדיק
אין איינעם איז. וואָס דאָס באַטייט? באַלד דערוּף עפֿנט זיך די
טיר און אַ כאַפטע מענטשן שיטן זיך אַריין אין שטוב מיט אימפעט.
בנימין רוקט זיך ווייטער, ווייטער אין ווינקל און נורעט זיך
שטאַרק איין.

דערווייל ווערט אין שטוב זעהר ליכטיק פֿון אַ סך ליכט,
וואָס ברענען אין שבתדיקע מעשענע לייכטער, אַ טייל זענען פֿאַר-
שטאַפט מיט שנויצן און די ליכט שטייען אויף זיי צוגעשמאַלצן, נאָר
אויף משקלות, אַ טייל זיינען מיט צו גרויסע ברייטע, נישט קיין
טיפּע לעכער, און די ליכט שטייען אין זיי קרום אין דער זייט פֿאַר-
שטעקט פֿון אונטן מיט אַ קויל.

ביים עק פֿון אַ לאַנגן דעמבענעם טיש זיצט אַ חברה קלעז-
מער און סטראַיען, שטעלן אָן זייערע כלים; דער פֿידלער פֿאַרעט
זיך מיט דער פֿידל, קיצלט זי מיטן פֿינגער און איטליכע סטרונע
רופֿט זיך אָפּ זים, זים, זים אויף איר קול, גלייך ווי זיי ריידן;
נישקשה, מעגסט אונז קיצלען, פֿון אונזערט וועגן זיינען מיר פֿאַרטיק,
אַבי דיין סמיטשיק זאָל נאָר קיין מניעה נישט זיין. ער כאַפט זיך
צום סמיטשיק, גלעט אים און האַלט אים גרייט צום שפּיל, דער
פֿלייטער שמועסט איבער שטיל מיט דער פֿלייט, זי פֿייפֿט אים
שטילערהייט אָן, און דער צימבלער לויפֿט זיך דורך איבער דעם צימ-

בעל און קלאפט זיך פאמעליך מיט די העמערלעך, נאָר דער בלינד-
דער פּויקער זיצט אָנגערוקט מיט דער קוטשמע איבער די אויגן
און כאַפט אַ דרעמל

לעבן די קלעזמער שטייט אויף אַ בענקל עפעס אַ מין פאַרשוין,
וואָס קוים רעדט ער אויס אַ וואָרט, שטיקט מען זיך פֿאַר געלעכטער.
אַפֿילו קינדער, וואָס שטייען אָנגעשטופט און קוקן אַריין פֿון די
פֿענסטער, לאַכן משונה און קרימען זיך נאָך. דער פאַרשוין גיט
דערנאָך אַ געשריי: הררי! לכבוד די מהותנים ולכבוד דעם בעל-הבית
ולכבוד כל המטובים בכלן שפילט אָפּ אַ לעבעדיקס אַ פֿרייליכס! און
די קלעזמער צילאָזן זיך באַלד אויף די פֿלים, פֿרייליך לעבעדיק,
ווייבער מיט מאַנטפֿילן נעמען זיך צונויף און טאַנצן אַ ראָד וואָס
האָן אַלצדינק האָט זיך באַוועגט. טאַנצנדיק פֿאַלט איינער אַרויף
אויף בנימינען אין ווינקל. דער טענצער קוקט אים אין פנים אַריין
און לאָזט אַרויס אַ געשריי:

— אַ, בנימין! איך האָב אים דערטאַפט, כלעבן—די בשרע מציאה,

ער איז דאָ, ער איז דאָ!

אויף דעם געשריי לויפן צו נאָך מענטשן. בנימין דערקענט
צווישן זיי טונעליאָדעווקער פֿיינע בריות און דעם דאָרטיקן רבל.
איין קול, איין געשריי:

— בנימין קום טאַנצן! בנימין קום טאַנצן!

— איך קאָן אָסור גיט—בעט זיך בנימין רחמים—איך קאָן זיך

נישט רירן פֿון אָרט.

— נישקשה, נישקשה!—ענטפֿערט מען אים: קום, זאָגט מען

דיר, דו וועסט קאָנען, וואָס האָט מען דאָ צו קאָנען? אדם אַ מענטש
קאַשטקע ריק זיך! ריר זיך בהמה, מיר וועלן נישקשה דערציילן.

— זעלדען—גיט בנימין אַ געשריי אין איין אַטעם, — איך

בעט אייך, דערציילט נישט זעלדען!

— ריר זיך זשע בהמה! — שרייט מען אים, — ריר זיך בהמה,

שטעל זיך שוין אויף די פֿיס!

— דערבאַרעמט זיך יידישע קינדער!— בעט זיך בנימין, — איך

קאָן כלעבן זיך איצט נישט רירן, איך האָב אַ טעם פֿאַר וואָס איך
קאָן נישט. ס'איז אַ סוד, וואָס איך וועל אים מגלה זיין דעם רב.

און ווי ער כאפט ארום דעם רב פעסט מיט ביידע הענט
אריינצורוימען אים אין אויער א סוד, פילט ער פלוצלים א שרעקליך
כן זעץ אין דער זייט, אזש ס'איז אים פארגאנגען אין דער נאָז ווי
פֿון כריין, ער גיט זיך פֿאַר ווייטאַק אַ וואָרף, רייבט די אויגן און
זעט: אין שטוב איז גאָר טונקל, די לבנה שיינט אַריין פֿון די
פענסטער ער ליגט לעבן אַ קעלבל און האַלט זי אַרומגענומען שטייף
מיט ביידע הענט.

וואָס טוט זיך דאָ אזוינס! פֿון וואָגען נעמט זיך דאָ פֿלוצלים
אַ קעלבל?

אַ חידוש נפֿלאַ. נישט אנדערש עס איז פֿונם הימל אַראָפּגעפֿאַלן...
די מעשה דערפֿון איז אזוי געשען.

אַז בנימין איז נישט טויט נישט לעבעדיק אַנדערגעפֿאַלן אין
ווינקל, האָט ער פֿאַר גורס מידיקייט נישט באַמערקט, אַז דאָרט
ליגט אַ קעלבל. בשעת אים האָפֿן זיך צעשפּילט די געבליטן, איז
ער אַנטשליפֿן געוואָרן און אים האָט זיך פֿאַרגעשטעלט אין חלום
די גאַנצע החונה מיט די מחותנים און מיט די קלעזמער. ער איז
געווען שרעקליך אומרוהיק זיך אַלץ גערוקט, גערוקט אין ווינקל,
און בשעת ער האָט אין חלום אַרומגענומען דעם טונעיאַדעווקער
רבֿל, האָט ער גאָר אַרומגעכאַט פעסט דעם פּיעווקער אַרענדאָרט
קעלבל, און אים איינגערוימט אין אויער דעם סוד פֿון זיין נסיעה.
דאָס קעלבל אָבער האָט עס נישט גורס געווען, נישט געוואָלט
ליידן מען זאָל אים אזוי האַלזן אַ שטיקן. עס האָט אויסגעשטרעקט
דאָס פּינל, אָנגערירט בנימינען, און בנימין האָט זיך אויפֿגעכאַפט.

אַז בנימין האָט זיך אויפֿגעכאַפט, האָט ער נאָך אַלץ געהאַלטן
אַרומגענומען דאָס קעלבל מיט ביידע הענט זעהר פֿאַרדולט און צע-
מישט. ערשט אין אַ רגע שפעטער האָט ער פֿון זיך אַ שטופּ געטאָן
דאָס קעלבל, זיך אויפֿגעהויבן דערשראָקן און זיך געלאָזט גיין
געשווינט. דאָס קעלבל פֿון זיין זייט, ווי באַלד עס איז לייז געוואָרן
פֿון פֿרעמדע הענט, איז אויך אויפֿגעשטאַנען געשווינט און זיך גע-
לאָזט מצִדן אַ פּליטה, איז לויפֿנדיק, אַרויף ראַפּטאַם אויף בנימינען
און ביידע זיינען געפֿאַלן איבער אַ גרויסען צעבער וואַסער, טראַך,
מיט אַ שרעקליכן קלאַפּ!

שטארק דערשראָקן פון אַזאָ טראַך, איז סענדערל און דער אַרענדאַר מיט אַ ליכטל אין האַנט אַרױסגעלאָפֿן פֿונם אַנדערן חדר אין שטוב אַריין און זיינען געבליבן פֿאַרוואַנדערט. גיבן אַ בליק: אַ וואָ, אַ שרעק! בנימין מיט דעם קעלבל ליגן ביידע אױסגעצױגן אױף דער ערד און שווימען פשוט אין אַ לוזשע וואַסער. ווען אַ לידל-מאַכער זאָל געווען דענסטמאַל זיי ביידן אָנקוקן, וואָלט ער אַזוי געמאַכט: „ליבעהאַרצעדיקע און זיסע, אי אין ווינקל אי אין דער לוזשע זיינען זיי, ניט צעשיידט געוואָרן!“

נאָר דער אַרענדאַר און סענדערל זיינען געווען פֿראַסטע בשר ודם, נישט קיין לידלמאַכער און האָבן די ליבעהאַרצעדיקע אי זיסע באַלד צושיידט. דאָס קעלבל האָט מען אָפֿגעשיקט צו דער מוטער מיט שטעכווערטלעך פֿאַר איר שלעכטער אױפֿפֿירונג, און בנימינען האָט מען פֿון דער טבילה אַריינגעפֿירט אין אַ באַזונדערן אַלקיר און באַלייגט אויף עטליכע קויליקלעך שטרוי מיט אַ קישן צוקאַפֿן.

דאָס זעקסטע קאַפיטל

ווי אונזערע פֿאַרשוניגען פֿאַרשלאָפֿן זיך קיין טעמעריווקע

און בנימין כאַפט אַ פֿאַטש

בנימינס אברים זיינען אַביסל אָפֿגעגאַנגען נאָך דעם אָפֿשוויינקן זיך מיט אַ גאַנצן צעבער קאַלטע וואַסער, און אױפֿשטייענדיק אין דער פֿרי האָט ער זיך געפֿילט פֿרישער אי געזונטער. ער האָט באַשיימ-פערליך אַרױסגעזען אַ פֿינגער פֿון וואַנדער אין נעכטיקער מעשה מיט דעם קעלבל, וואָס דורך אים גראַד איז געקומען די רפֿואה צו זיינע ווייטאַקן. ער האָט באַוויון סענדערלעך דערמיט, ווי אומגעזעכט דער זינדיקער מענטש איז, וואָס באַקלאָגט זיך בשעת עפעס אָן אומ-גליק און פֿאַרשטייט נישט, אַז דאָס אומגליק, קאָן זיין, פֿירט גאָר צום גליק און פֿון דער רעה קומט אַרױס אַ טובה! ווי דער אױ-בערשטער מאַכט פֿאַר אַ שליח אלע זיינע באַשעפֿעניש, אַפֿילו אַ בהמה.

דאָס נעכטיקע באַגעגעניש איז אים איצט געווען אַ גוטער סימן,
 אַז די נסיעה זיינע איז אין אַ גוטער מזלדיקער שעה און ער וועט
 איה"ש מצליח זיין צודערגרייכן, וואָס ער ווינטשט.
 — אַ וואַסערטרעגער, וואָס גייט איבער מיט פּוילן, איז פֿון
 אייביק אָן אַ גוטער סימן, אַ פּשיטא שוין אַ גרויסער אַ פּוילער
 צעמער, — האָט סענדערל זיך אָנגערופֿן און צוגעפּאַסעוועט מיט
 די רייז.

נאָר מחמת דעם ווייטאַק, וואָס בנימין האָט גאָך געפּילט אין
 די פֿיס, און מחמת די קויליקלעך שטריו, וואָס דאַרויף איז אים
 ווייך געווען צו ליגן, איז בנימין פֿאַרפּליבן דעם גאַנצן טאָג אין
 פּיעווקע. ער איז געגליכן געווען צו אַ שיף אין ים, וואָס האָט זיך
 געזעצט אויף אַ זאַמד און קיין גוטער ווינט איז נישט אַראָפּצו-
 טרייבן פֿון דאָרט.

אויף מאָרגן גאַנץ פֿרי האָט בנימין זיך אויפֿגעהויבן פֿון זיין
 געלעגער און זיך געלעזט ווייטער אין וועג אַריין.
 אַ היפּשע צייט איז בנימין געגאַנגען עפעס ווי מרה-שחורהדיק,
 שטיל פֿאַרטראַכט, נישט צוריינדן קיין וואָרט. דערנאָך האָט ער
 אַ פּאַטש געגעבן זיך אין שטערן און געפּליבן שטיין שטאַרק בלאַ-
 טריבט. ערשט אין אַ פּאַר מינוט שפּעטער האָט ער געפּנט אַ מויל
 און אַרויסגעלעזט מיט אַ קרעכץ די ווערטער:

— אַך, סענדערל, איך האָב פֿאַרגעסן!

— וואו פֿאַרגעסן? וואָס פֿאַרגעסן?— האָט סענדערל זיך אָנגערופֿן

און זיך אַ כאַפּ געטאָן צו דער טאַרבע.

— אין דער היים. סענדערל, אין דער היים האָב איך

פֿאַרגעסן!

— אי, בנימין, וואָס פֿאַלט דיר איין?— האָט סענדערל געמאַכט. —
 מיר האָבן, דאַכט זיך, מיטגענומען אַלצדינק, וואָס נויטיק איז מענטשן
 אין וועג אַריין: אַ טאַרבע, נישט צופֿאַרזינדיקן, איז דאָ, טלית און
 תּפֿילין מיט סידורים איז אויך דאָ, שבתדיקע קאַפּאַטעס אויך דאָ,
 דאַכט זיך אַלצדינק ברוך-השם איז דאָ, אַלצדינק האָבן מיר פֿאַר-
 נומען. וואָס גייט אינו דען אָפּ? און וואָס האָבן מיר אַזוינס
 געקאַנט פֿאַרגעסן?

— די זאך וואָס איך האָב פאַרגעסן, סענדערל, איז זעהר
זויכטיק, נויטיק אין לעבן אַרײַן, הלואי אַלצדינק זאָל אָפּלױפֿן
בשלום נאָר באַם הלילה, לא יעדה ולא יבוא, גאָט זאָל שומר ומציל,
זײַן, אױפֿן וועג וועט עפעס, מעשה שטן, געשען, דענסטמאָל וועלן
מיר ערשט דערפֿילן דעם גרויסן ווערט פֿון דער טייערער זאָך,
וואָס איך האָב פֿאַרגעסן. אַרױסגייענדיק פֿון דערהיים האָב איך אין
אײלעניש פֿאַרגעסן צו זאָגן אַ שפּרוך, וואָס שטייט גע=
שריבן אין אַ ספֿר, אַרױסגענומען פֿון אַ גאַנץ אַלטן כתב יד. דער
שפּרוך מוז געזאָגט ווערן פֿאַר אַ נסיעה, אַרױסגייענדיק פֿון דער
היים, בײַ דער ראָגאַטקע, און מען איז ערב, אַז ער איז אַ זיכערע
שמירה אין וועג פֿאַר כל מיני סכּנות און שלעכטע באַגעגעניש, אָט
וואָס איך האָב פֿאַרגעסן!

— אפֿשר איז דײַן גוטער ווילן זיך אומקערן אַ היים?— האָט
סענדערל געזאָגט בתמימות.

— דו ביסט משוגע צי חסר דעה!— האָט בנימין אַ געשרײַ גע=
טאָן און דאָס גאַנצע בלוט איז אים אין פנים אַרײַן סטייטש, וואָס
הײַסט, זיך אומקערן אַ היים? נאָך אַזוי פֿיל מי און אָנגײן זיך אַזא
וועג פֿלוצליים אומקערן זיך! סטייטש און די וועלט? וואָס וועט זאָגן
די וועלט?

— וואָס הערן מיר, בנימין, די וועלט?— האָט סענדערל זיך אָנג=
גערופֿן.— די וועלט האָט דען זיך געבעטן מאַכן אַזא נסיעה? האָט זי
דען מיט דיר אַ קאָנטראַקט געמאַכט און דיר אױף הוצאות געגעבן
דו זאָלסט גײן, וואַנדרעווען?

— גאַנץ שכלדיק!— האָט בנימין זיך נאָכגעקרימט, — און אלכסנדר
מוקדון, אים האָט דען די וועלט געבעטן ער זאָל גײן קײן הינדיאַ
און מלחמה האַלטן דאָרט? און די אַלע וואַנדערער בײַ אונז יידן
האָט דען די וועלט געבעטן אַרום צו=וואַנדרעווען פֿון שטאָט צו
שטאָט?

— ווייס איך?— האָט סענדערל געמאַכט מיט אַ שמייכלע. — פֿון
מײַנעט=וועגן האָבן זײ אַלע געמעגט כֿלעפּן זיצן אין דער היים, עס
וואַלט, דאַכט זיך, בעסער און גלײַכער געווען פֿאַר אײַטליכן. אַך,
נאַרעלע, נאַרעלע דו, אלכסנדרל מוקדון, דו האַסט אין דער היים

פֿון כּי טוב, זיך, לעב דיר צופֿרידן און גלעט דיר דאָס בייכל, צו וואָס טויג דיר נאָך גאַרעלע הינדיען? צו וואָס טויג דאָס אַרומ= וואַנדֿרעווען, דאָס אַרומבלאָנקען זיך ווי אַ דולער הוא=האָהא גישט צו וויסן אַיין פֿונם געזונט, פֿונם לעבן און גאָר אומזיסט אומנישט רייסן שטיוול? ווי איך בין אַ ייד, בנימין!

אַ היפשע צייט האָבן אונזערע פֿאַרשוניען זיך אַוועקגעהאַמפּערט. סענדערל האָט געפֿרעגט קשיות און בנימין האָט אים אַלץ אויסגע= וויזן, אַז ער איז אַ גאָר און האָט קיין פּיצל ידיעה גישט אין אַ= זעלכע זאַכן.

סענדערל איז דענסטמאָל געגליכן געווען צו אַ פֿערדל, וואָס תּמיד דינט עס זיין האר געטריי און פֿאַלגט אים אין פֿייער און אין וואַסער אַריין; פֿלוצלים מאַכט זיך אַמאָל פֿאַלט אויף אים אָן פֿון דער העלער הויט עפעס אַ מאַנקאָליע, עס שפּאַרט זיך איין, שטעלט זיך דיבאַם און וויל זיך גישט רירן פֿונם אָרט, כּאָטש טו זיך דאָ, שזאָנאַ ציין, אַ מעשה אָן. און ווען בנימין האָט דענסטמאָל נישט גע= שמיסן דעם איינגעשפּאַרטן סענדערלען מיט אַ בייטש, דערפֿאַר האָט ער אים דורכגעפּויקערט מיט זיין זיס צינגל און אים אָפּגעשאַטן מיט רייד, ביז סענדערל איז געוואָרן ווייך ווי אַ טייג, אַ גוט פֿער= דל ווי פֿריער. ער האָט אויפֿגעשטעלט די אויערן, הערנדיק בנימינס רייד, וואָס האָבן געבראַכן דעם מוֹח, און לִסוֹף האָט ער זיך אָנגע= רופֿן, ווי זיין שטייגער איז געוויינטליך, מיט די ווערטער:

— אויב דו ווילסט דוקא אַזוי, זאָל זיין אַזוי. וואָס פֿאַר אַ דאגה איך האָב?

אַז בנימין איז פֿאַרטיק געוואָרן מיט סענדערלען, האָבן זיי זיך ווייטער געלאָזט אין וועג אַריין און נאָכדעם, אַז זיי זיינען זיך אָנגעגאַנגען אויף וועגן און זייטנוועגלעך, זיינען זיי גישט טויט גישט אַעבעדיק אָנגעקומען קיין טעטעריווקע.

טעטעריווקע איז די ערשטע גרויסע שטאָט, וואָס אונזערע וואַנ= דערער האָבן געזען אין זייער לעבן, דערנאָכער איז קיין וואונדער נישט, וואָס זיי האָבן געקוקט אויף די גלייכע אויסגעברוקרטע גאַסן אַז אויף די גרויסע הויכע מויערן און געקאָנט זיך זאָט אָנ= קוקן. כּמעט אויף די שפיצן פֿינגער זיינען זיי געגאַנגען אויף די

טראָטוואַרן און געהויבן די פֿיס עפעס משונה, גלייך ווי זיי וואָלטן זיך געהיט צו שטאַרק נישט צו באַרירן די גאַטע שטיינער און נישט אָנמאַכן הילילה קיין שאַדן. — פֿיס, וואָס האָבן נישט עפעס אַזאַ גוטע דאָליע ביי זייערע בעלי-הבתים אין די קליינע שטעטלעך און וואָס מען מאַכט דאָרט פֿאַר זיי נישט עפעס גרויסע צערעמאָניעס; קליינשטעטלדיקע פֿיס, וואָס ווייטן נעבעך נישט פֿון קיין פֿאַדלאָגע צוזאַגן אפֿילו אין שטוב, וואָס קריכן נעבעך ווי די חזרים אין בלאַטע, וואָס זייערע בעלי-הבתים שטעקן זיי גייענדיק טיף אַהינצו אַרײַן און דראַלן מיט זיי פֿאַרסטע-מאָסטע גאָר אָן שום מלאכות, — אַזעלכע פֿיס מוזן באמת מבולבל ווערן ווי די שיכורע, אַז זיי דער-פֿילן פֿלוצלים אונטער זיך אַ ברוק פֿון שטיינער און מוזן פֿאַר גרויס פֿבוד טאַקע אַפֿיסל אונטערשפרײַנגען און נישט וויסן אַ צייט זיך וואוהיין צוטאָן. פֿרישע ערשט אָנגעקומענע קליינשטעטלדיקע פֿיס וועט אַזאַ דערקענען אויף די אויסגעברוקירטע גאַסן אין די גרויסע שטעט.

אונזערע טונעלאַדעווקער פֿאַרשײַנען זיינען געגאַנגען ווי מיט אַ פֿאַרקלעמט האַרץ און בהכנעה אָפגעטרעטן פֿאַר איטליכן דעם וועג, סענדערל פֿלעגט אין אַזאַ פֿאַל אָננעמען בנימינען ביי דער פֿאַלע און אים אַ שלעפֿ טאָן אין דער זייט. אַמאָל איז דורך דעם סענ-דערלען אויסגעקומען צו כאַפֿן אַ שטיל טענצל מיט עמיצן, וואָס איז געקומען אַקעגן, יענער איז זיך געגאַנגען גלייך זיין וועג און האָט זיך אָנגעשלאָגען מיט סענדערלען, וואָס מחמת דעם אָפטרעטן האָט ער אים פונקט גאָר פֿאַרשטעלט דעם וועג, יענער כאַפט זיך רעכטס, אָבער אונזער סענדערל האָט אים מקדים געווען און שטייט שײַן גרייט, ביידע וואַרפֿן זיך לײַנקס און ווייטער רעכטס, ביז יענעם געראַט לסוף אויסצומיידן זיך. איינער, וואָס איז גראָד נישט אויפֿ-געלייגט געווען צו טאַנצן מיט סענדערלען, האָט אים פֿראָסט אָנגע-נומען און אַ וואַרף געטאָן אין דער זייט, אַז די ציין זיינען אים שיער נישט אַרויסגעפֿאַלן.

אַלצדינג איז פֿאַר אונזערע פֿאַרשײַנען געווען ניי, אַלצדינג האָט זיך זיי אויסגעווייזן, טייט אויף זיי מיט די פֿינגער, די דראַזש-קעס שרייען, די פֿאַעטאַנען פֿי-דערן, די מזיערן שטייען האַפֿעדריק.

קוקן שטאַלץ מיט זייערע גרויסע גלעזערנע טאַפליעס און די מענטשן קרומען זיך, אַלצדינק שרייט זיי נאָך: תרבות קבצנימלעך! תרבות קליינשטעטלידיקע יידעלעך! תרבות, תרבות!...

— הערסט דו בנימין!—האַט סענדערל געזאָגט, נאָכדעם אַז ער האָט פֿאַרריסן דעם קאַפּ און געקוקט אויף די מויערן מיט דרך ארץ, —איך מייך, בנימין, דאָס איז סטאַמבול!

— גיי שוין, גיי, נאַרעלע, ווי קומט עס צו סטאַמבול?—האַט בנימין געמאַכט מיט אַזאַ מינע, גלייך ווי ער איז אַ סטאַמבולער אַ געפֿירטקער, — סטאַמבול, נאַרעלע, האָט ת"ק מאָל ת"ק גאַסן, איטליכע גאַס האָט ת"ק מאָל ת"ק פֿופֿצען, צוואַנציק אָדער אַפֿשר דרייסיק גאַרנדיקע הייזער און אין איטליכס הויז וואוינען ת"ק מאָל ת"ק מענטשן! דו מיינסט, אַז דו ביסט שוין פֿאַרטק? ניין, וואָרט נאַרעלע איינער, היינט איז נאָך דאָ קליינע גאַסן, יורדקעס, פֿיסקעס, יאָרן און פֿאָדילן כּחול הים!

— אַי, אַי, אַי!—האַט סענדערל געמאַכט פֿאַר גרויס וואונדער, — ס'איז דאָך עפעס גאָר אַ שרעק כלעבן, אַזאַ גרויסע שטאַט! נאָר איך בעט דיך, בנימין, פֿון וואַנען קומט עס אָט די אַלע גרויסע שטעט? מענטשן זאָלן זיך צונויפֿשטיקן אין איין אָרט און ליגן איינער אַי= בער דעם אַנדערן, גלייך ווי די וועלט איז ווייניק און נישטאַ מער קיין ערד! עס מוז דאָך אודאי דרינען עפעס זיין, וואָס מענטשן דערווייטערן זיך פֿון דער ערד און ווילן אַלץ פֿליען אין הימל, אין די הויכע, הויכע פֿענסטער. זאָל עס אַפֿשר זיין דעריבער, וואָס דעם מענטשנס נשמה וואַקסט פֿון הימל און מחמת דעם ציט עס אים נעבעך אַלץ. אַרויף, אַרויף, און ער האָט זעהר שטאַרק חשק אויסצו= שפּרייטן די פֿליגעלעך און זיין אַלץ פֿון אויבן? וואָס זאָגן דערצו עפעס דייע חקרנים, בנימין? האָסט דו נישט באַגעגנט מכה דעם עפעס אַ שמועס ערגעץ אין דייע חקירה=ספֿרים?

— על פּי חקירה, —האַט בנימין געמאַכט מיט אַ קניישטל, —איז וועגן דעם ענין דאָ אַ גאַנץ ווייטער שמועס, איך האָב שוין דערפֿון אַפֿילו געהאַט אַמאָל צוטאָן ביי אונז אין בית=המדרש אונטערן אויוון, איך וועל עס דיר אַפֿיסל מסביר זיין על פּי אונזער תּוֹרָה. חומש האָסט דו דאָך געלע= רנט, סענדער! לויט ווי עס שטייט אין חומש, האָבן אונזערע

עלשערן גאָר תחילת, אין די פֿריערדיקע דורות, געוואוינט אין גע-
 צעלטן, נאָר בשעת דעם דור הפלגה האָבן אַלע מענטשן זיך פֿאַר-
 קליבן אין איין אָרט, זיך גענומען מאַכן ציגל און אויסבויען אַ
 שטאָט מיט הויכע מויערן אין הימל. אין דערמיט אַרבעט טאַקע איז
 שוין אויף זיי אָנגעפֿאַלן אַ בייזע מהומה, אַ געטומל, איינער האָט
 נישט פֿאַרשטאַנען דעם אַנדערן און די גאַנצע פֿירונג דאָרט איז
 עפעס אויסגעקומען קאַפּויר, א נס וואָס גאָט האָט זיי באַלד צוטריבן
 האָבן מענטשן ווידער אָנגעהויבן צו לעבן, עטעמען פֿרייער און די
 וועלט איז ווייטער אויפֿגעריכט געוואָרן, נאָר דער חטא פֿונם דור
 הפלגה האָט נאָך אין גאַנצן נישט אויפֿגעהערט. פֿון יענער צייט אָן ציט זיך
 נאָך אַליך, בענוותיניו הרבים, די תאוה ביי מענטשן צו שטיקן און צונזיפֿ-
 שטיקן זיך, אויסצומויערן זיך הויך, צו מאַכן זיך אַ שם און פֿליען אין הימל.
 נאָר איידער נאָך בנימין האָט געענדיקט דעם שמועס, האָט
 זיך געאַזט הערן אַ שטאַרקער געשריי פֿון אַ פֿאַרטשיק, וואָס איז
 אונזערע פֿאַרשויענע אָנגעפֿאַרן פֿון הינטן און האָט זיי שיער נישט
 מוזיק געווען מיט דעם דישעל.

— אוכניאַקעס! — האָט דער פֿאַרטשיק געשריגן אין איין אָטעם
 און געמאַכט אויף זיי מיט דער בייטש: — וואָס קריכט איר, צו
 אַלדע שוואַרצע יאָר, ווי די ראַקעס און פֿאַרשטעלט דעם וועג! היי,
 היי יאָלדן! היי, היי, פֿאַכטן!

אונזערע פֿאַרשויענע, נעבעך, האָבן געהויבן פֿיס און געלאָפֿן
 פֿאַר שרעק ווי די פֿאַרסטע מיין, דער אַהין און דער אַהער.
 לויפֿנדיק, האָט סענדערל זיך אַ זעץ געטאַן און אַ שטופּ און
 זיך אויסגעצויגן, נעבעך, ווי גרויס ער איז, אויף דער ערד.

בנימין האָט אין איילעניש זיך אָנגעשלאָגן אָן אַ קויש מיט
 אייער, וואָס אַ קורעלאַפּניטשקע האָט געטראָגן, די אייער האָבן זיך
 צעבראַכן און אויף אים האָט זיך געעפֿנט אַ גהינום, אַ פּיסק, אַ פּייער,
 אַ געשריי. יענע פֿון די צעבראַכענע אייער, נעבעך, האָט אים אָפֿ-
 געשאַטן מיט טויטע קללות, זי האָט אים געוואַלט אָפּשטעקן אָדער
 זי האָט אים שוין טאַקע אָפּגעשטעקט אַ פּאַטש און שטאַרק חשק
 געהאַט איינצופּלאַנטען זיך אין זיינע האָר. קורץ, בנימין האָט גענוג
 געלייזט, ביז ער איז קוים מיט צרות לעבעדיק אַרויס פֿון אירע

הענט און געמאכט אַ פליטה אין אַ הינטערגעסל, וואָס אַהינצו איז
אויך סענדער, באַלד צוגעקומען.

— אַט האָסט דו דיר אַ גרויסע שטאַט!—האַט סענדערל געזאָגט
און אָפגעווישט מיט דער פּאַלע דעם שווייס פֿון זיין פנים. — דאָ
גיי נישט, דאָ שטיי נישט, דאָ רױ נישט. ווייסט זיי אַלע דער
שוואַרץ-אַר!

— דאָס ציט זיך נאָך אַלץ פֿונם דורך הפּלגה, האָט געענטפֿערט
בנימין, וואָס האָט געסאָפּעט ווי אַ גאַנז, — דאָס אַ צדינק, וואָס דו
זעסט דאָ, איז אַלץ דורך הפּלגה, מיט זיין בייזער מהומה, מיט זיין
געטומל.

— אַ, אין דער ערד אַריין מיטן קאַפּ!—האַט סענדערל אַ מאַך
געטאַן, — קום בנימין, לאָמיר זיך אויסרוען! דו זעסט עפעס שרעקליך
אויס, עס פֿייערט דיר עפעס אַ באַק, אַ רוח אין דער חצופּה טאַ-
טן אַריין! וויש נאָר אָפּ, זיי מוזן, דעם פנים, די חצופּה האָט, אַ
פנים, בשעת מעשה דיך אויסגעשמירט מיט געלכן פֿון אייער!

דאָס זיבעטע קאַפיטל

ווי צורייב בנימינען ווערט אַן איבערקערעניש אין דער פּאַריטיקע.

אין איינעם פֿון די טעטעריווקער קליינעך האָט שטאַרק גע-
קאַכט פֿון דער דענסטמאָליקער קרימער מלחמה. דער אונטעראַויון איז
צעפֿאַלן אויף פֿאַרשיידענע כתות, איט, יכע פתה מיט איר פרעזידענט
אין מיט איר גאַנג אין דער פּאַליטיקע.

חייק, בעל-מוח און זיין קאַמפּאַניע איז זעהר באַשעפּטיקט
געווען מיט דער מומע וויטען, פֿעגט זי צעלייגן אויף טעלערלעך
און באַווייזן די הסברות אי די שפיצלעך, וואָס אין איר שטעקט.
חייקל איז געווען אַ מאָל אַ שטיקל זייגעראַכער, ער האָט געהאַט
אַ גרינגע האָנט צו מצה רעדלען, קיינער האָט נישט געקאָנט אַזוי
ווי ער אַ סופּה מאַכן; דאָס לאַקשנברעט, די לאַפעטע, די מילכעדז-?

קע באַנק, דאָס טשאַלנטברעטל און די צעבראַכענע שטייג פֿון עולפות
זיינען אין קיינעמס סוכה נישט געווען אזוי גוט צוגעפאַסט ווי אין
זיינער, — דעריבער ווען עס פֿלעגט נאָר אויסקומען עפעס אַ רייד
אין מאַשינען-זאַכן פֿלעגט דער עולם האָבן פֿאַר אים אָפּשיי און
זאָגן:

— דאָס געהער זיך אָן מיט הייקלען, הייקל ווייסט.
הייקל פֿלעגט אַלץ דערציילן וואונדערליכע זאַכן פֿון משונה
ווילדע ענגעל'ישע מאַשינעס, אַז די האָר פֿלעגן זיך שטעלן פּשוט קאָ=
פֿיר הערנדיק, און אַז איינער האָט אים אַ מאָל מפּסיק געווען די
רייד מיט עפעס אַ קשיא און אים געפֿרעגט דעם שכל דערפֿון,
פֿלעגט הייקל דערקלערן דאָס גאַנץ קורץ און פּראָסט מיט עפעס
אַזאַ מין שפּרינושיקעלע און דערביי מאַכן אַזאַ מינע מיט אַ זיס
שמייכעלע, גלייך ווי ער וואָלט פֿאַרענטפֿערט אַ קלאַץ קשיא און
יענעם געפֿנט די אויגן. הכלל מיט אַ שפּרינושינע האָט הייקל דער
קלערט אַלצדינק, אי דעם זייגער, אי דעם טעלעגראַף, אי אַ שפּי=
פּושקעלע און אַנדערע מיני המצאות אויף דער וועלט. איציק פּשטן
אַבער איז קיינמאָל נישט צופֿרירן געווען מיט הייקלס שפּרינושינ=
קעס. ער פֿלעגט קוקן דאַרײַף עפעס ווי אויף אַפּיקורסת און ווייל
הייקל בעל-מוח איז געווען פֿאַרקאָכט אין וויטען, דעריבער האָט
איציק פּשטן, הייקלס באַשטענדיקער מתנגד אין אַלע זאַכן, זיך אָנ=
געטשעפעט אין דער מומע ראַסיע און זיך אַרױסגעשטעלט פֿאַר איר
מיט אַלע קרעפֿטן. איטליכער פֿון ביידע צדדים האָט שטאַרק געאַר=
בעט צו געווינען אויף זיין זייט די איבעריקע קאָמפּאַניעס, איז
הייקל שוין געשטאַנען אויף אַ שטיקל שטייגער מיט שמואליק באַק=
סער, דער פּרעזידענט פֿונם פֿעטער ישמאלס כּנופּיא, און האָט שוין
כמעט ווי האַלב זיך אויסגעגלייכט מיט בערל פּראַנצויז נאַפּאָעאַנס
אַ הייסער חסיד, האָט איציק אָנגעמאַכט אַ חאַרמידער און צוגעצויגן
צו זיך טביא מאַק, קירחס מענטש, פּאַטשטן זיינען געפֿלויגן פֿון אַלע
זייטן, איטליכער האָט געאַזט זיינע ראַציעס, די וועלט האָט זיך
געקערט און דאָס קלייזל האָט זיך פּשוט געוויגט!
אַט אין דער דאָזיקער צייט, בשעת דער גרויסער מהומה, זיי=
נען אונזערע פּאַרשונינען אָנגעקומען קיין טעטעריווקע און זיך אָפּגע=
ען

שטעט אין דעם דאָזיקן קלייזל אויף סטאַנציע.

סענדערל מיט זיין כאַראַקטער איטליכן נאָכצוגעבן האָט אין די עניני הפּאָליטיקע אויך זיך נישט איינגעשפּאַרט און איטליכן צוליב געטאָן אַזוי ווי ער וויל. — דו ווילסט אַזוי, פּלעגט ער זאָגן, וואָס פאַר אַ דאגה איך האָב, זאָל זיין אַזוי. — און דאַריבער האָט ער שטאַרק נושאַ חן געווען און איז באַלד איטליכן געפּעלן. ביים ערשטן שלום-עליכם איז ביי דעם עולם געבליבן, און סענדערל איז אָן אַ גאָל, אַ ייד אָן חכמות, וואָס האָט אין זיך נישט די מדה כּוֹן עקשנות. און ווען סענדערל איז געווען אויפגעטראַגן מיט אַלע גלייך גאָר אָן אַ שום חלוק, אַקעגן-זשע איז בנימין געווען אן איבער-קלייבער און גאָר צום ערשטן איז אים מער פּון אַלע עפעס געפּעלן שמואליק באַקסער, צו וועלכן ער האָט ביסלעכווייס זיך צוגע-דאַזט ביז ער איז מיט אים געוואָרן שטאַרק חבר. בנימין האָט אים מגלה געווען דעם גאַנצן פּלאַן פּון זיין נסיעה, און שמואליק איז די זאך זעהר שטאַרק געפּעלן, ער האָט מכה דעם איבערגעשמועסט מיט חייקלעך — חייקל האָט דאָס גענומען אויף זיין מה, און הגם די זאך איז אים אויסגעקומען אַביסל שווערליך, דאָך איז דאָס אים גע-גאַנגען אין קאָפּ, ער האָט באַלד טאַקע אין אַ סעסיע מיט בערל פּראַנציוז און טוביה מאַק אַפּערגענומען דעם דאָזיקן ענין, און זיי האָבן זיך דאַרויף שטאַרק פּאַרחידושט.

בנימין, האָבן זיי געזאָגט, זעט טאַקע עפעס ניט אויס ווי אַ געוויינטליכער מענטש, ער איז עפעס ווי צעטראַגן נישט אויף דעם עולם, און ער רעדט, איז שווער צו פאַרשטיין וואָס ער מיינט, ער פּאַרטראַכט זיך אַמאָל, שטעלט אויס אַ פאַר גלעזערנע אויגן און שמייכלט, זיין הילדן און זיינע אַלע פּאַסטעמקעס זיינען עפעס משונה. דאָס אַלץ באַווויזט, און ער איז העט-העט גאָר פּון אָן אַנדערע מדרגה. נישט גלאַט אַ מענטש, אין אים מוז בוודאי עפעס שטעקן, גלאַט פשוט קאָן עס לגמרי נישט זיין, ווער ווייסט, אפּשר איז דער בנימין גאָר נישט קיין בנימין, אַ קשיא אויף אַ מעשה!...

און בנימין און סענדערל זיינען פּאַרסאָפּעט אַריינגעקומען אין קלייזל נאָך דער מעשה מיט דער יידענע פּון די אייער, איז דאָרט געווען אַ שרעקליכער געפילדער, די סעסיע פּון אונזערע פּאַליטיקער

האַט שטאַרק זיך מפּלפּל געווען מיט איציק פּשטן, וואָס ער האָט זיך געריסן אויפֿן גאַרגל און איטליכן אַריבערגעשריגן.

— נאַט זעט, וואָס שטייט אין יוסיפֿון, — האָט איציק געשריגן אין איין אָטעם און געטייט מיטן פֿינגער אין אַ ספּרעל, — אין יוסיפֿון שטייט: אַז אַלכסנדר מוקדון האָט געוואָלט גיין צו די קינדער יונדב בן רכב, איז ער דערגאַנגען ביז צו די הרי חושך און ער מיט זיינע גבורים האָבן דאָרט נישט געקאָנט פֿחלוטין גיין, זייערע פֿיס זיינען געזונקען אין פּלאַטע ביז איבער די קני. מחמת די זון שיינט דאָרט נישט, איז די ערד אין יענעם אָרט שטאַרק זומפיק, היינט פֿאַרשטייט איר שוין, אַלכסנדר מוקדון, דער גרויסער אַלכסנדר מוקדון, וואָס איז געפֿליגן אויף אַן אָדלער און וואָס איז שוין געווען ביי די טירן פֿונם גן-עדן, ער האָט נישט געקאָנט אריבער די הרי חושך, מפּל-שפּן אייער פּאַרשוין, אזא נפֿש ווי ער! עס וועט אים נישט העלפֿן דערצו אפֿילו חייקל מיט אלע זיינע שפּרינזשניקעס.

— דו גראַבצ קאָפּ איינער! — האָט חייקל זיך צעלאָזט אויף אַ קול און געטיטשעט איציקן מיטן גראַבן פֿינגער, — וואו זיינען די? נע אויגן? אדרבה, זע טאַקע, וואָס דאָ שטייט ווייטער, ער זאָגט: אַז אַלכסנדר מוקדון האָט דאָרט געהערט עופֿות, פֿייגלעך ריידן יונית, איין פֿליגל האָט אים געזאָגט בזה הלשון: דיין מי איז אומזיסט, ווייל דו ווילסט קומען אין גאַטס הויז און אין דעם הויז פֿון זיינע קנעכט, די בני אברהם יצחק ויעקב, היינט פֿאַרשטייסט דו שוין, גראַבצ קאָפּ איינער, פֿאַר וואָס אַלכסנדר מוקדון האָט אַהינצו נישט געקאָנט גיין?

— מילא, וואָס וועסט דו אָבער טאָן, מיין גרויסער בעל מוח, אויב עס קומט נאָר אויס ווי די יש אומרים דאָרט, אַז די עשרת השבּתים מיט די רוטע יידלעך אָדער די בני משה וואוינען גאָר דאָרט ערגעץ לעבן דעם לאַנד פֿונם פּריסטער יאָן? נו, היינט לאָז דיין נפֿש מוחל זיין געפֿיגען ערגעץ דאָס לאַנד פֿונם פּריסטער יאָן! מאַרגן נאָכן קאַלטן קוגל!

— עט, נאַרישקייטן, איציק! כלעבן נאַרישקייטן!

— וואָרט נאָר, וואָרט, מיין בעל מוח! עס איז עפעס נאָך דאָ אַ סמבטיון אויך! וואָס וועט ער טאָן מיט דעם סמבטיון, וואָס ער

שליידערט אַ גאַנצע וואָך שטיינער? לאַמיר שוין אָננעמען אין דער
סברא, אַז ער איז שוין אַריבער די הרי חושך, ער האָט שוין גע-
פונען דאָס לאַנד פֿונם פריסטער יאָן. נו, קומט ער צו צום סמבטיון.
טפּררו! עס רעגנט מיט שטיינער, אוממעגליך צו שטעלן אַ פֿוס, דאָס
דאָ וועט דאָך אים נישט העלפֿן אפֿילו דיין וויטע, זי זאָל זיך אַפֿילו
שטעלן מיטן קאָפּ אַראָפּ און מיט די פֿיס אַרויף.

— הע, הע, דו טשעפעסט שוין זיך אין. וויטען! אָט וואוהין
דו ביסט פֿאַרקראַכן.

— וואָס איז דאָס אין אמתן פֿאַר אַ גאַנג, איציק, אומזיסט
אומנישט שפעטן פֿון די מלכיות, — האָט בערל פֿראַנצויז זיך אַריינגע-
געמישט מיט פֿאַרדראָט, — מיר רעדן דאָך איצט פֿון בנימינען, זיך
דיר בנימינען און מיט אַרייך די מלכיות, איך בעט דיך!

— פֿאַר וואָס זידלען בנימינען? — האָט זיך אָנגערופֿן טוביה מאַק. —
בנימין גייט דאָכט זיך אויף אַ דרך, דורך אים קאָן נצמח ווערן
יידן אַ ישועה.

— אי מאַק, מאַק — האָט איציק געמאַכט מיט תרעומות און גע-
שאַקלט מיטן קאָפּ, — אויף דיר, מאַקונוי, האָב איך מיך כלעבן נישט
געריכט, אז דו זאָלסט האַלטן מיט זיי און מאַכן אַזאַ פירוש פֿון
בנימינען, וואָס האָסטו אין אים אַזוינס דערזען?

— הערט נאָר, איך בעט אייך, אַ גאַנג פֿון אַ מענטשן: וואָס
האָסטו אין אים אַזוינס דערזען? — האָט שמואליק באַקסאָר זיך נאָכגע-
קרימט מיט אַ געשפּעט, — משוגע ביסטו היינט, איציק, צי וואָס?
זיין אָפּגעלאָזנקייט, זיין צעטראַגנקייט, זיין קוקן, זיין ריידן מיט זיין
גאַנץ באַנעמען, באַווייזן, דאָכט זיך, זעהר גוט ווער ער איז אַזוינס.
דאָס פנים איז דער בעסטער שפיגל. אויב דאָס אַלצדינק איז ביי
דיר קיין באַווייזן נישט, ווייס איך שוין ניט וואָס הייסט ביי דיר
אַזוינס אַ מענטש, אדרבה איך בעט דיך, אָט איז ער איצט אַליין
אָנגעקומען; קוק אים, זיי מוהל אָן, און זאָג אויב דו ביסט נישט
משוגע טאַקע ריין חסר דעה, ... איר זעט, עפעס פֿלאַמט אים דאָרט
אַ באַק און דריי געלע פֿאַסעקלעך ציען זיך אים ווי אַ שין אויפֿ-
פנים! נו איציק, וואָס פֿאַר אַ פנים האָסטו איצט?

איציק איז צוגעגאַנגען נענטער צו בנימינען, האָט אים אָנגע-

קוקט פֿון קאָפּ ביז די פֿיס, אים אַ שפיי געטאָן כמעט אין פנים אריין און איז אַוועקגעאַנגען אין איין פעס.

פֿון דעם דאָזיקן שמועס אָן וועגן בנימינען, האָט באַקומען די פּאָליטיקע אַן אַנדער פנים. שמואליק באַקטאַר מיט בערל פֿראַנצויז האָבן געשלאָסן בלאט מיט הייקלען, וויטע האָט אַרויסגעשיקט אין ים טויזנט גרויסע אָקרענטן מיט שרעקליך ווילדע מאַשינעס, דער פֿעטער ישמעאל איז אַריבער דעם פרוט, און נאַפּאָלעאָן האָט געשאָסן מיט באַמבעס אויף סעוואסטאָפּאָל. טוביה מאַק איז געשטאַנען אויף משקולת נישט אַהין נישט אַהער, געדרייט מיט דער צונג, נישט צו-וויסן, מיטשיינס געזאָגט, אויף וועלכער וועלט ער איז, און איציק פשטן איז געבליבן איינער אַליין ווי אויפֿן וואַסער, ער האָט געבעך גע-אַרבעט אויף אַלע פֿלים און שיער נישט געשפרונגען אַרויס פֿון דער הויט. אַ קאטאַוועס איינער אַקעגן אַזאַ חברה!

דערפֿאַר האָט ער זיך פֿאַרגעסן אויף בנימינען, ער האָט פֿון יענער צייט אָן זיך אַלץ צו אים געזוכט און אים געטאָן אין דער גאַל אַריין.

„גאָט איז מיין עדות, — דערציילט בנימין און איין אָרט, — אַז איך האָב מיך נישט געמישט אין דער פּאָליטיקע, וואָרים איין מאָל צו וואָס טויג עס? צווייטנס, וואָס געהער זיך עס מיט אַ יידן אָן? פֿון מיינעטוועגן האָט געמעגט זיין אַזוי אַדער אַזוי, אַלץ גלייך. סענדערל מיינער האָט אין אַזעלכע זאַכענשן זיך אויך אסור נישט געמישט און פֿון דעסטוועגן האָט מיך איציק נישט געלאָזט רוען, איך האָב פֿון אים נישט געהאַט קיין טאָג און קיין נאַכט. אַ מאָל פֿלעגט ער מיך אַרומשטעקן הינטן מיט פֿעדערן, אַדער וואָרפֿן אויף מיר שטי-לערהייט אַ קישלע, אַדער פֿאַרשליידערן ערגעץ מיינס אַ שוך, אַז איך האָב מיר דעם קאָפּ פֿאַרדרייט זוכנדיק; בין איך ביי דער נאַכט אַנטשלאָפֿן געוואָרן אויף מיין געלעגער, פֿלעגט ער מיט אַ שטרויעלע מיר קיצלען די פּיאַטעס, אז איך פֿלעג אַזש אונטער-שפּרינגען, אַדער ער פֿלעגט מיר לאָזן אַ פּאַמפע אונטער דער נאָז, איך פֿלעג זיך אויפֿכאַפֿן נישט טויט נישט לעבעדיק און קייכן הוס-טן מחמת דעם רויך אפֿשור אַ שעה כסדר גלייך ווי איך בין שול-דיק געווען אין דעם, וואָס די דריי קאַמפּאַניעס האָבן געמאַכט יד

דעם גרעסטן טייל טאג זיינען אונזערע פארשוינען טרווד געווען
מיט דער פרנסה, זיי האָבן געמאכט וויזשן אין די טעטעריווקער היי-
זער און האָבן אין א קורצער צייט קונה שם געווען אזוי, אז מען
פלעגט אויף זיי נאָכטייטן מיט די פֿינגער און באַגעגענען זיי דער מיט
א גלייך ווערטל, דער מיט א שמייכלע. אַן אַנדערער אויף זייער אָרט
וואָרט זיך שטאַרק איבערגענומען פֿון אזא כבוד און צעפּויקט אומעטום
פֿון זיין גרויסקייט, אָן עין-הרע, אין דער וועלט, ווי מען האָט זיך
געשמאַלצן פשוט אַנקויקנדיק אים, ווי מען האָט זיך געלאָבט מיט
איטליך זיינס אַ וואָרט און מיט וואָס פֿאַר אַ שמייכלע מען פֿלעגט
אים אויפֿנעמען און אַרױסבאַלייטן פֿון דער טר, — נאָר אונזערע
פֿאַרשוינען אָבער זיינען ביי זיך געווען פּראָסטע מענטשלעך און האָ-
בן פֿון אזא כבוד זיך גאָר נישט געמאַכט. בנימין איז געווען פֿאַר-
טראָגן אין זיינע זאַכן און סענדערלעך איז געלעגן אין זינען, די
טאָרבע זאָל זיין פֿול און אין דער קעשענע זאָל זיין עטליכע גראָ-
שן אויף הוצאות,

— אַ גוט מאָרגן, גאָט העלף! — פֿלעגט סענדערל זאָגן ביים
אַריינגיין ערגעץ אין אַ שטוב, נאָכשלעפּנדיק הינטער זיך בנימינען
פֿאַר דער פּאַלע. דערנאָך פֿלעגט ער אים דערלאָנגען אַ שטופֿ פֿאַר-
אויס, אים אייראמען אין אויער, ער זאָל זיך ניט שעמען און
אַליין אַנידערשטעלן זיך אין דער זייט מיט גרויס דרך ארץ.

דאָס אַכטע קאַפּיטל

ווי זכות אבות האָבן פֿאַר אונזערע פֿאַרשוינען זיך געלייגט

זיפֿצן און קרעכצן מוז מען, אז מען לייענט די געשיכטע פֿון
די גרויסע באַרימטע קאַפּ-מענטשן, ווי זיי האָבן נעבעך געלייטן
שטאַרק זייער גאַנצן לעפֿן פֿון דער וועלט, פֿאַר וועלכע זיי האָבן
מקריב געווען זייערע טעג און יאָרן און זי באַגליקט מיט זעהר גאָ-
טליכע זאָכן.

ליכצ זאכן, וואָס זיי האָבן מיט זייער שכל באַגאַנגען.
 די וועלט האָט ליב צו לעבן אזוי ווי זי איז געוואוינט. עפעס
 אַ נייע קומט איר אויס משונה ווילד, זי שרייט דאַרױף מעשים און
 זינדלט, מאַכט מיט דער בלאָטע גלייך דעם, וואָס טראַכט אַזױגט
 אויס. ערשט דערנאָך, אַז דאָס נייע איז שוין נולד געוואָרן, עס
 האָט זיך איינגעלעבט און ווייזט באַשיימפערליך אַרױס דעם גרויסן
 נוצן, וואָס אין אים ליגט, ערשט דענסטמאָל כאַפט מען זיך אין
 דעם שטאַרק אָן. מען האָט דערפֿון גרויס הנאה און פֿאַרגעסט פֿלע
 יענעם נעפעך, וואָס האָט עס מיט נויטשווייס ממציא געווען.

מיליאָנען מענטשן לעבן היינט גליקליך און עטעמען פֿריי אין
 ציטעריקע, און קאָלומבוס, בשעת אים איז אַריין דער געדאַנק צו אַנט-
 דעקן אַמעריקע, האָט נעפעך שטאַרק געליטן, די וועלט האָט אים
 געהאַלטן פֿאַר משוגע און אויס אים חזק געמאַכט. דעסגלייכן איז
 אויך געווען מיט אונזער בנימינען פֿון טונעיאדעווקע. נאָר אָנקונג-
 דיך אים האָט מען אים געהאַלטן פֿאַר אַ משוגענעם און הערנדיק
 זיינע רייד איבער דער נסיעה האָט מען זיך געשטיקט פֿאַר געלעכ-
 טער, מען האָט מיט אים געטריבן קאַטאַוועס, איטליכער האָט מיט
 אים געהאַט צו טאָן און אויס אים געמאַכט אַ קאַטער. אַ נס, וואָס
 בנימין האָט עס אַזוי פֿיל ניט פֿאַרשטאַנען, זיסט וואָלט ער זיך
 פֿאַרעסן, חס ושלום קראַנק געוואָרן און א שפּיי געטאָן אויף דער
 גאַנצער נסיעה!

מיר היפּערן איבער אַסך זאַכן פֿון דעם עולם המצאותלעך איי-
 בער בנימינען און נעמען זיך ווייטער צו אונזער דערציילונג.
 אין טעטערייזקע, זאָגט בנימין, איז דאָ אַ גרויסע קהלה יידן,
 זאָלן זיך פֿרוכפּערן און מערן. ווער זיי זיינען, וואָס פֿאַר אַ מיני
 צונויטן זיי זיינען און פֿון וואַנען זיי האָבן זיך גענומען, דאָס,
 פֿרעגט זיי בחרם, ווייסן זיי אַליין נישט. זיי האָבן נאָר בקבלה
 פֿון טאַטעס, זיידעס און עלטער-עלטער זיידעס, אַז זיי וואַסן פֿון
 יידן, און ווי עס זעט אויס פֿון אַ טייל זייערע מנהגים, פֿון זייער
 הלבשה, פֿון זייער לשון און פֿון זייער האַנדל וכדומה, זיינען זיי
 אַפּנים טאַקע מחויב צו זיין יידן, נאָר צונויפּגעלאָפענע, אָפּגעריסענע
 פֿון פֿאַרשיידענע שבטים.

מען זאָגט יאָקבי זיי שטאַמען פֿון די ערב רב פֿון דער גזע
בַּפְּתָרִים.

בכֿלל, זאָגט בנימין, זיינען די איינוואוינער דאָרט ערליכע
לייט, גוטע מענטשן, זיי פֿלעגן מיך אויפֿנעמען תמיד מיט אַ שמיי-
כעלע און משונה הנאה האָבן מיט מיר זיך אָפּצוגעבן, מען האָט גע-
זען באַשיימפערליך, אַז זיי זיינען מיט מיר שטאַרק צופֿרידן. איך
ווינטש זיי פֿונם גאַנצן האַרץ, אַז גאָט און לייט זאָלן פֿון זיי איי-
ביק אויך אַזוי צופֿרידן זיין, אָמן."

„אַ חידוש נפלא, — דערציילט ווייטער בנימין, — דאָרט אין
דער סביבה באַגעגנט מען אַ מאָל פֿאַרשויןען, וואָס זיינען אָביסל ווי
חזירעוואטע, מען דערקענט עס זיי באַלד אין דעם אָנבליק. די זאָך
אַליין איז קיין ניס ניט אויף דער וועלט, נאָך דער אַלטער מתתיהו
דעלעקארטי העט העט אין די פֿריערדיקע יאָרן ברענגט אין זיין ספֿר
„צל עולם“ בזה הלשון: „אין בריטאניה איז דאָ אַ פֿאַלק מיט איין
עק פֿון הינטן ווי ביי בהמות, אויך זיינען נאָך דאָ ווייבער, הויכע
גרויסע ווי די ריזן און זיי זיינען באַוואַקסן מיט שטשיטינעס (חזיר-
האַר) ווי די חזירים. אין צפֿרת האָט זיך געוויזן אַ פֿאַלק מיט הער-
נער, אויף יענע בערג זיינען דאָ קרומע ווייבער און די, וואָס איז
מער קרום, איז אַלץ שענער."

טעטעריוקע, — זאָגט בנימין, — איז גרויס מיט שיינע מיזערן
און לאַנגע גאַסן. אָנקונדיק זי ביים ערשטן מאָל, דאַכט זיך אויס,
זי לעבט, עס קאָכט דאָרט און רוישט, נאָר דערנאָך, אַז מען ווערט
אַביסל איינגעוואוינט, זעט מען, אַז זי איז אין תּוֹך אַריין אַ מין
גרויסע טונעיאדעווקע. די איינוואוינער דאָרט עסן, לייגן זיך שלאַפֿן,
שטייען אויף ווי געוויינטליך אַלע טאָג אין איין צייט, די צייט
ווערט גערעכנט דאָרט נאָך דעם עסן, פֿונם אָנבייסן אַ שטייגער ביז
וואַרמעס און פֿון וואַרמעס ביז וועטשערע. מהמת אָנבייסן, וואַרמעס
און וועטשערע זיינען דריי קרעטשמעס אין זייער לעבן, וואָס אַהינ-
צו גאָרט מען זיך צודערשלעפֿן אויף אַ פּאַפּאַס. מען זאָגט יאָקבי
טעטעריוקער לופֿט מאַכט בטבע פֿויל, אָפּהענטיק און שלעפֿעריק,
ווען עס פֿאַלט אַהינצו אַריין עפעס אַ מענטש מיט קוראזש, מיט אַ
חשק עפעס צו ווירקן, נעמט עס אין אַ קורצער צייט ביי אים צו

אי דעם קיראזש, אי דעם חשק, און עס בלייבט אים מער נישט
בער ווי דער חשק צו עסן, שאַפֿן און אויפצושטיין בכדי ווי
צו עסן און צו שלאָפֿן.

בנימין האָט אָנגענומען אַ יצר הרע זיך צו באַקענען מיט די
באַרימטע געלערנטע און שריפטשטעלער, וואָס אין טעטעריווקע,
עפעס איז ער דאָך אויך אַ שטיקל קענער, אַ חקרן, וואָס קוקט אַ
ריין אין די קליינע אותיותלעך און ווייס וואָס איז אַזוינס אַ יידי-
שער חקירה-ספר, פֿון וואַנען די דאָזיקע לייט האָבן געשעפט זייער
תורה, זייער ידיעה אין די שבע חכמות, היינט ווי שיקט זיך עס,
קומען אַהער און זיך נישט זען מיט זיין סאָרט מענטשן! חוץ דעם
האָט זיך אים געוואָלט טאַקע איבערשמועסן מיט זיי וועגן זיין
נסיעה, אַזעלכע לייט וועלן אים דאָך פֿאַרשטיין און קאָנען אָפּשאַצן
דעם ווערט זיינעם, ער האָט געהאַפֿט, זיי וועלן אים נאָך געבן
הסכמות און אים הייבן ווי אויף דרוקעס.

נאָר צו וועלכן פֿון זיי בנימין איז געקומען, האָט ער אים
אַלץ געטראָפֿן—אָדער ער עסט אָדער ער שלאָפֿט! איינמאָל איז אים
געראַטן צו טרעפֿן איינעם פֿון די לייט — אַ ווילדער שרייבער
משונה, אַ באַרימטער בריה — ווי ער איז געזעסן אָנגעלענט אויף אַ
באַנקבעטל אין אַן אָפּגעזונדערט חדרל.

— גוט מאָרגן!

— גוט יאָר! וואָס וויל אַ ייד?

— עט, אַזוי, אַביסל שמועסן!

אַהין אַהער, עפעס פֿלאַטשיק דער עסק, דער בריה איז עפעס
ווי צעקראַכן, קוים וואָס ער רירט מיט די ליפֿן, די נשמה ליגט אים
אויף דעם שפיץ נאָו און עס קלעפֿן זיך אים די אויגן. בנימין מינ-
טערט אים, רעדט איבער אים ווי ער קאָן, נאָר אומזיסט די מי, ער
איז קאַלט ווי אייז. ערשט דערנאָך האָט ער זיך אַביסל אויסגעטשו-
כעט, אַ שטאַרקן גענעץ געטאַן אין אַריינגערופֿן דאָס ווייב.

— ווען וועט מען שוין גיין עסן?—האָט ער זי אַ פֿרעג געגעבן
און אויסגעקנאַקט די בייבער מיט אַ געשמאַקן גענעץ.—לאָוו מען שוין
געבן עסן, וואָרים איך וויל, האָט ער געזאָגט, איך וויל אַביסל צו-
לייגן מיך שלאָפֿן....

הפּלע, טעטעריווקע איז אַ גוטע ספּאַליע. אַלצדינק שרעקט דאָרט רוהיק. אי דאָס געלערנטקייט, אי דער האַנדל, אי די ביינק, אי די פּראָצעסן (לעָדענישן) און אַלע מיני געשעפטן. ווי מען זאָל זיי נישט פּריוון וועקן, קאָן מען זיי אַלץ נישט דערוועקן. אפילו ווען עטליכע מענטשן פאַרקלייבן זיך אַמאָל אין איינעם נעמט זיי באַלד אָפּ דאָס לשון, זיצן, גענעצן און קוקן איינער דעם אַנדערן אָן ווי די גלומס, און די גאַנצע געזעלשאַפט ווערן אַנטשלאָפּן. ערשט ווען מען דערלאַנגט די וועטשערע, רירט זיך אין זיי אָן אבר, זיי ווערן לעבעדיק, נעמען זיך געשמאַק צו דער אכילה, עסן אָפּ — און אַ גוטע נאַכט, זיי גייען א היים שלאַפּן...

אונזער בנימין האָט עס געפילט שפעטער אויף זיך אַליין, ער האָט דערנאָך אין טעטעריווקע נישט מער געטאָן ווי געגעסן און גע- שלאַפּן און דער חשק פֿון דער נסיעה איז אים עפעס ווי פאַרגאַנגען. ער איז געווען אין אַ גרויסער סכנה פאַרפּאָלן צו ווערן דאָרט, אַזוי ווי אַ שיף, וואָס כאַפט זיך אַריין אין דעם שטילן ים, און אָפּשלאַפּן דאָרט זיין לעבן ביז אַצינד, ווען מיט אים זאָל זיך נישט געווען מאַכן אַ מעשה, וואָס האָט ווי אַ שטורמווינט, אויף זיין גליק און אויף דער וועלטס גליק, אים מיט גוואַלט אַרויסגעטריבן פֿון דאַנען ווייטער צו זיין נסיעה.

די שנאה פֿון איציק פּשטן צו בנימיןען האָט וואָס אַ טאָג אַלץ מער געוואַקסן. ער האָט די לעצטע צייט ווי אַ זלדניע זיך איינגעגעסן אין בנימיןען און זיך גענומען שטאַרק מפּלפּל צו זיין מיט אים איבער זיין נסיעה, אים לייגן שטיינער אויפֿן האַרץ, אַז דענסטמאָל, ווען דאָ אויף דער דאלאַניע וועט יואַקסן האָר, וועט ער קומען צום סמבטיון, און זען די רויטע יידלעך, ווי ער זעט זיין אויער.

בנימין אָבער האָט זיך נישט געלאָזט שפּייען אין דער קאַשע און אויסגעדונגען, אַז ס'איז דאָ אין דער וועלט אַ בורא, וואָס פאַרלאָזט נישט ד, וואָס האָבן אין אים אַ בטחון. נישקשה, ער וועט, אַם ירצה השם, מיט גאָטס כּח דערגיין אַהינצו, שונאים אויף צע- שפּרינגעניש, און אַז בנימיןען פּלעגט טענהדיק זיך צעשפּילן די גע- בליטן, פּלעגט ער ווערן פּלאַם-פּייער און אין דערמיט שמועס אַריינ-

ווארפן אויף א קול: פֿיפערנאָטער, לִינדנוואָרם, איינל, מויל-איינל
וכדומה! דאָס האָט געהייסן אזוי פֿיל ווי: בילט אויף די ציין, אָט
בין איך שוין העט ווייט, אָט בין איד שוין דאָרט אין דער מדבר
און גיי און גיי אין גיין...

איציק פֿלעגט דריי מאָל אויסשפּייען און זאָגן: ער איז פשוט
משוגע, חסר דעה, מען באַדאַרף אים פֿירן צום טאָטער. און האָט
צום סוף אזוי ווייט געבראַכט, אז קוים האָט בנימין זיך געוונזן אויף
דער גאַס זיינען אים ווייסע חברה נאָכגעלאָפֿן ווי נאָך אַ משוגענעם
מיט שטיינער, אים געמאַכט אַ אוראָאון געשריען: פֿיפערנאָטער, לִינדנוואָרם!
איינמאָל, אַז בנימין מיט סענדערלעך זיינען פֿאַרנאַכט געגאַנגען
גען ביידע אין גאַס, איז חברה זיי באַפֿאַלן ווי די היישעריקן און זיי
שטאַרק דאָקוטשעט, אזוי אז זיי האָבן געמוזט אַנטלויפֿן מיט הַנֶּגֶב
טערגעסלעך. אין איינעם פֿון די ענגע געסלעך, האָבן זיי, לויפֿנדיק
באַרג אַראָפּ איבער אַ לאַנגער, שמאַלער קלאַטקע, זיך באַגענגט
דאָרט סאַמע אויף דערמיט מיט אַ מענטשן, וואָס איז זיי געקומען
אַקעגן. אויסמידן זיך דאָרט איז נישט געווען קיין שום מעגליכ=
קייט, סיידן אַראָפּשפרונגען און צעשלאָגן דעם קאָפּ אָדער ווייניק=
סטנס זיך אויסברעכן אַ פּוס. און בנימין מיט סענדערלעך זיינען גע=
בליבן שטיין מיט אַראָפּגעלאָזענע נעזער.

— אַ-אַ, שלום עליכם בנימין!—האָט יענער פֿאַרשוין, וואָס איז
געקומען אַקעגן, אַ זאָג געגעבן מיט אַ פֿאַרדראָס אי מיט אַ געלעכ=
טער אין איינעם.—אַ גוטע באַגעגעניש כלעפּן, אזוי ווי געוואונטשן!
— שלום עליכם, עליכם שלום, רב אייזיק דוד! — האָט
בנימין געענטפֿערט נישט מיט זיין קול שטאַרק צעמישט.

— דער דאָזיקער פֿאַרשוין איז געווען רב אייזיק דוד רב אהרן
יוסיליס שרה זלאַטעס, דער חכם פֿון טונעיאדעווקע.

— שיינע מענטשן! — האָט רב אייזיק דוד געמאַכט מיט
תרעומות.—מען פֿאַרט אַוועק פֿון דער היים בגנבה גלאַט אַוועק, פֿאַר
וואָס, פֿאַר ווען? ווייס איך? אלצדינק מוז דאָך זיין עפעס מיט אַ
גאַנג, מיט אַ דרך הטבע. וואָס הייסט גלאַט אַוועק און מאַכן וויי=
בער, נעבעך, אָן אַ שום גאַנג, פֿאַר וויסטע עגונות, מאַכן ווייבער!
ווייס איך? סטייטש, אדרבה, שוין אַוועקגעשטעלט אלצדינק אין דער

זייט, פֿרעג איך אייך נישט מער, נאָך אַמאָל טאַקע, אדרבה, סטייטשט
 סטייטש! פֿאַרקערט, זאָגט וואָס טוט איר דאָ? איך מיינ טאַקע דיך
 אויך, סענדערל, נישקשה, איך זע דיך ווי דו שטייט פֿון הינטן.
 דיין ווייב, סענדערל, וועט דיר נישקשה געבן, גוט מכבד זיין וועט
 זי דיך דיין ווייב, ווי אַ הערינג, אַזוי אין פעס איז זי, וואָלט זי
 דיך צעריסן דיין ווייב. דאָס האַרץ אָבער האָט איר געזאָגט, אַז דאָ
 מוזט איר אוודאי זיין, האָט איר געזאָגט דאָס האַרץ, דיין ווייב,
 און זי האָט געוואָלט נישט אַנדערש פֿאַרן נאָר אַהער האָט זי גע-
 וואָלט, נאָר מיט מיר, דיין ווייב.

— האַ, ער איז דאָ!—האָט אַ געשריי געטאָן אַ יידענע, וואָס
 איז אינטערענקומען פֿון הינטן צו רב אייזיק דודן.

סענדערל האָט אין קול דערקענט זיין בחורטע, ער איז גע-
 וואָרן טויט ווי די וואַנט און געבליבן אָן אַ נשמה פֿאַר שרעק. ער
 האָט מיט ביידע הענט זיך אָנגעכאַפט אין בנימינס פֿאַלע, ער זאָל
 נישט אַראַפֿפֿאַלן פֿון דער קלאַטקע, אַזוי האָט אים זיך דער
 קאָפּ פֿאַרדרייט. עס האָט אים זיך געדאַכט, אָט נעמט אים שוין אָן
 זיין ווייב און פעטש שיטן זיך אים ווי האַלץ.

— קוקט נאָר אָן די נפֿשות, די שיינע נפֿשות. אַ, די כפרה
 זאָלן זיי ביידע ווערן! האַ, וואו איז ער דאָרט ערגעץ מיינ ימחשמו-
 ניק? לָאָזט מיך נאָר צו אים צו אַביסל, לָאָזט מיר, איך וועל אים
 ווייזן וואָס פֿאַר אַ גאָט מיר האָבן!—אַזוי האָט אין איין אַטעם גע-
 שריגן סענדערלס ווייב און געשטופט רב אייזיק דודן.

— נאָר אָן געשריי, אָן רעש,—האָט רב אייזיק דוד זי געבעטן.—
 האָט נאָר צייט. אַז איר האָט אַזוי פֿיל געוואַרט, וואַרט זשע נאָך
 אַביסל. קיין עגונה מיט גאָטס הילף וועט איר דאָך שוין קיין עגונה
 נישט זיין. און ווייטער ווי זאָגט מען עפעס, האָט אויך די אייגענע
 מעשת, אַ יידענע בלייבט טאַקע אַ יידענע. דאַכט זיך אַ קלוגע און
 פֿאַרט אַ יידענע. לָאָמיר שמועסן די אייגענע זאָך פֿאַרקערט. מילא,
 מה רעשו ס'איז נישט מער גלאַט פֿאַרדראָסיק: גלאַט אַוועק, פֿאַר
 וואָס, פֿאַר ווען? אַלצדינק מוז דאָך זיין עפעס מיט אַ גאַנג, פֿאַר-
 שטייט איר מיך? נאָר אַז ס'איז שוין אַזוי, איז דאָך שוין טאַקע אַזוי.
 היינט וויפֿאַלד ס'איז אַזוי, איז דאָך טאַקע די קשיא: צי וואָס נאָך

שרייען? דער תירוץ איז אָבער, אַיך בעט אייך איבער, ווי אַן איי-
גענע מוטער; אַ יידענע מחילה פלייבט אַ יידענע.

רַב אייזיק דוד האָט זיך ערשט צעווייגט און געוואָלט, ווי זיין
שטייגער איז, דעם שמועס זיינעם איבערשמועסן ווידער פֿאַרקערט,
דערנאָך ווייטער אַ מאָל פֿאַרקערט און אַריינגעבן דרינען אַ ביסל
פֿעפֿער מיט ציבעלע, נאָר פֿון ביידע זייטן קלאַטקע זיינען געשטאַ-
נען אַסך מענטשן, וואָס זיינען דערווייל אָנגעקומען. זיי האָבן פֿון
דערווייטן זיך שטאַרק געפייזערט דאַרויף, וואָס יידן האָבן זיך אַזוי-
דערגעשטעלט דאָ שמועסן, גלייך ווי עס גייט זיי נישט אָן די גאַנ-
צע וועלט, און לָאָזן קיינעם נישט אַריבערגיין. די קלאַטקע איז אַזוי
שמאַל געווען, אַז צוויי מענטשן האָבן דאָרט זיך נישט געקאָנט מיידן.
די, וואָס פֿון איין זייט, האָבן תמיד געמוזט גאַרטן ביז יענע פֿון
דער אַנדערער זייט וועלן פֿריער אַריבער. דעריבער האָט סענדערלס
ווייב מיט רב אייזיק דודן געמוזט צוריק גיין צו יענער זייט קלאַט-
קע, פֿון וואָנען זיי זיינען אָנגעקומען, דעסגלייכן סענדערלס מיט
בנימינען האָבן אויך צוריק געקערט זיך צו דער אַנדערער זייט און
ערשט דערנאָך האָט, פֿון דער דאָזיקער זייט טאַקע, דער עולם אַנ-
געהויבן אַבער צוגיין די קלאַטקע.

— אַיך בעט דיך סענדערלס, וואָס שטייען מיר דאָ אַזוי, און
וואָרטן? — האָט זיך אָנגערופֿן בנימין, וואָס איז פֿריער צו זיך גע-
קומען. — עפעס שטייען מיר דאָ, אַזוי גלייך ווי מען פּיגט צו אַ יונגל
מיט איין עק פֿאָדים אין מזיל און מיט דעם אַנדערן צום פֿיסל פֿון
טיש. נאַרעלע, איצט האָבן מיר צייט ניצול צו ווערן.

— גערעכט, ווי אַיך בין אַ ייד! — האָט סענדערלס אַ זאָג געטאָן
פֿרייליך, ווי איינער, וואָס רייסט זיך אַרויס פֿון דער קלעם. — גיכער,
גיכער, בנימין! אויב דו ווילסט, אַיך זאָל נישט אַריינפֿאַלן אין אירע
הענט. דאָס איז נישט קיין קלאַטקע, נאָר זכות אבות האָבן דאָ פֿאַר
אונז זיך געלייגט....

אונזערע פֿאַרשוניען האָבן געמאַכט געשווינט אַ פליטה און אין
עטליכע מינוט זיינען זיי שוין געווען ווייט ערגעץ אין אַן אַנדער
עק שטאָט. זיי האָבן נישט געמאַכט לאַנג שיהות, פֿאַרנומען באַלד
זייערע פֿעקלעך און זיך געזעגנט מיט טעטעריווקע.

דאָס נײַנטע קאָפיטל

אורא, רױטע יידלעך

— היי, וויאָ, וויאָ!—האַט אויף דער קעלניע פֿון אַ בױד הייזע-
ריק געשרינגן אַ שמייסער, און איז שיער מיטן דישעל נישט אַרױפֿ-
געפֿאַרן אויף צוויי ווייפלעך, וואָס זיינען געשטאַנען אין דערמיט
גאַס, סאַמע זי לעבעדיקסטע פֿון גלופסקער גאַסן, ביידע מיט טאַר-
בעלעך שפייז: פֿלייש, רעטעכלעך, ציבעלע, קנאַבל אונטערן אָרעם,
און האָבן איינע דער אַנדערער איינגערױמט סודות אי אויסגעגאַסן
דאָס האַרץ שרייענדיק אויף אַ קולכל, אַז מען האָט אים געקאַנט
הערן ווייט פֿאַר אַ מייל.

די ווייפלעך זיינען אין מיטן שמועס זיך צעלאָפֿן, אַטליכע
אַין אַן אַנדער זייט גאַס, און זיך געשטעלט פֿון דערווייטנס צו ענ-
דיקן זיער שמועס, אַריבערשרייענדיק מיט אַ ניגון איבער בױדן,
דראָזשקעס, טעליגעס און פֿורלעך האַלץ, וואָס האָבן זיך געצויגן
איינע הינטער דער אַנדערער אין אַ גאַנץ לאַנגער שורה, אַזוי אַז אַ
היפשע צייט איז ריין אוממיגליך געווען די גאַס אַבערצוגיין.

— חסיה ביילע! נו, וועסטו היינט ביי דער נאַכט קומען אַהינ-
צו — צו דער קאַרטנוואַרפֿערין?

— מיין בעל-הבֿתּע, וויל מיך היינט מכבד זיין מיט ראָש-
טשינען ברויט און איבעררייבן גרייפלעך. איך וועל מיך אָפֿער אויס-
דרייען און קומען.

— זע נאָר, זע, חסיה ביילע! וואָס איז דאָרט אַזאַ צונױפֿ-
לױפֿעניש?

— שאַ, אָט גייט די מעקלערין. איך וועל זי אַ פֿרעג טאָן.
סימע דוואָסיעו! סימע דוואָסיעו! וואָס לױפֿט מען דאָרט עפעס אַזוי?
— ווייס איך? עפעס רױטע יידלעך, עפעס האָב איך געהערט
שרייענדיק רױטע יידלעך.

— וואָס עס זיינען אָנגעקומען רױטע יידלעך! אַי-אַי-אַי! מען

מוז דאָך גיין אָנקוקן אויף חידושים. — האָבן אַלע מיט אַ מאָל אַ גע=
שריי געטאָן און זיך געללאָזט לויפֿן הענדום פענדום צום רעדל
מענטשן.

— אוראָ, פיפערנאָטער, לינדנוואָרם! אוראָ רויטע יידלעך? — האָבן
צווישן דעם רעדל מענטשן געשריען אַ גאַנצע כאַפֿטע ווייסע חברה.
די דאָזיקע רויטע יידלעך, דאָס זיינען געווען אונזערע פֿאַר=
שונינען, בנימין מיט סענדערלעך, וואָס אין אַ קורצער צייט נאָך יע=
נער מעשה, וועלכע עס האָט מיט זיי זיך געטראָפֿן אויף דער
קלאַטקע, זיינען זיי אָנגעקומען קיין גלופסק אין האָבן דאָרט במשך
פֿון אַ פֿאַר וואָכן שטאַרק קונה שם געווען. עס האָבן זיך געפֿונען
אַ סך ערליכע יידן, וואָס האָבן פֿון זיי פשוט אָנגעקוואַלן.
טאָלצע און טריינע, צוויי געוויסע אַלטע יידענעס, פֿשרע
נשמות, וואָס פֿלעגן, ווי איטליכן און באַקאַנט, אַלע טאָג פֿאַר נאַכט
שבתדיק זיך אָנטאָן מיט דער יופּע אי מיט דעם שטערנטיכל און
אַרויסגיין אונטער דער שטאַט באַגעגענען משיחן, אָט זיי זיינען דאָס
געווען די גליקליכע אין איין פֿאַרנאַכט צו באַגעגענען אויף יענער
זייט ראַגאַטקע אונזערע פֿאַרשונינען ביים אָנקומען זייערן פֿון טעטע=
ריווקע און אין אַ גוטע שעה אַריינצופֿירן זיי אין גלופסק. באַלד
טאַקע ביי דעם ערשטן באַגעגעניש האָבן שוין די ביידע עפעס זיך
דערוואוסט אַלצדינג, וועמען גאָט האָט זיי דאָ באַשערט. טאָלצע מיט
טריינען האָבן פֿאַרוואונדערט זיך אָנגעקוקט, איינע די אַנדערע זיך
געשטאַרכעט. „נו טריינע? — נו טאָלצע? — האָבן זיי זיך געשושקעט, —
דאָס האַרץ אָבער האָט אונז גלייך געזאָגט, אַז דאָס זיינען עפעס
ניט קיין גלאַטע מענטשן.“ טאָלצע און טריינע האָבן זיך געשמאַלצן
אין אונזערע פֿאַרשונינען, זיי זיינען עפעס ווי יונגער געוואָרן, עס
האָט זיי זיך געפֿרייט דאָס האַרץ, הערנדיק פֿון דער נסיעה, זיי האָבן
געקוקט אויף זייערע באַשערטע און זיך אַלץ געשטורכעט מיט אַ
שמיכעלע: „נו טריינע? — נו טאָלצע? ... טאָלצע האָט זיי אונטערגע=
אַרבעט זאָקן, טריינע האָט זיי פֿאַרלאַטעט העמדער, צוגענייט בענד=
לעך און זיינען געווען גליקליך, איבערגליקליך, אַקוראַט ווי פֿלע=
ווייס, אַ מאָל אין די יונגע יאָרן.
ה/ל, אונזערע פֿאַרשונינען האָבן אין גלופסק אויף זיך געפֿו=

נען מבינים. אזעלכע לייט, ווי זיי, קאָן טאָקע נאָר איין גלופסק שאַצן
און פֿאַרשטיין זייער טייערן ווערט.
אַהין, אין גלופסק אַריין, איר יידישע קינדער! וואָס וואָלגערט
איר זיך גפשוות, שיינע מענטשן, און ווערט ווי בטלנים פֿאַרפֿאַלן
אין די קליינע שטעטלעך אונטערן אויוון? אין גלופסק אַריין!
אין גלופסק אַריין!

אַט ווי אַזוי אונזער בנימין שילדערט די שטאָט גלופסק:
„אַז איר קומט אָן קיין גלופסק דורך דער טעטעריזשקער גאַס,
זאָלט איר מוּחַל זיין איבערשפּרונגען דאָרט איין פּלאַטע, ווייטער אַ
ביסל די צווייטע, נאָך ווייטער אַפּיסל די דריטע, סאַמע די גרעסטע,
וואָס אַהינצו לויפן אַריין, מחילה, רינשטעקלעך אַז בעלי = בתישע
פּאַמיניצעס און ברענגען מיט זיך אָן פֿון פֿל טוב. איטליכן טאָג
עפעס אָן אַנדער מין סחורה, אַנדערע סאָרטן חפּצים פֿון אַלערליי
קאָלירן און פֿאַרשיידענע מיני ריחות, ווי עס פּאַסט צום ענין, — און
דורכדעם איז זעהר גרינג צו טרעפן דעם טאָג. גיסן זיך אַהין, אַ
שטייגער, געלע לוזשקעלעך פֿון זאַמד, מיט וועלכן מען וואַשט די
פּאַלן, און טראָגן מיט זיך אָן לישקעס פֿון פּיש, דרויב = פּיסלעך,
קעפלעך פֿון הינער, אַפּיסל האָר מיט פֿאַרברענטע שטיקלעך קאַפּי =
טעס, זאָלט איהר האָבן אַ סימן היינט איז פֿרייטאָג, נעמט אַ בעזעם
מיט אַ ראַשקע און לויפט, זייט מוּחַל, אין מרחץ אַריין. טראָגן זיך
אַהינצו אָן שאַַעכץ פֿון אייער, פֿון ציבעלעס, פֿון רעטאך, סוכאָזשי =
לעס פֿון לעבער מיט עקן פֿון הערינג און גרויסע אויסגעהוילטע
מאָרן = ביינער, — אהא, גוט שבת איך, יידישע קינדער! זאָל איך
וואויל באַקומען נאָכן קוגל. זעט איר אַבער דאָ רינשטעקלעך קוים
קוים, וואָס זיי רירן זיך, עס שלעפּן זיך דאָרט פֿאַרברענטע שטיקלעך
קאַשע, פֿאַרדאַרטע שטיקלעך טייג, אַ צעריסענע שמאַטע מיט אַ צע =
פֿאַלענעם וויכעטש, איז אַ סימן — דאָס איז היינט זונטאָג, דער וואַסער =
פֿירער האָט נאָך ניט געבראַכט קיין וואַסער, קוים וואָס מען האָט
אויסגעזויגן אַפּיסל פֿון דער פּאַס אויף אויסצוואַשן ווי ס'איז כאַטש
די טשאַלנטטעפּ מיט די מאַקרעטעס. און אַזוי אין אַלע איבעריקע
טעג פֿון דער וואָך האָט איטליכע לוזשע איר באַזונדער פּנים, איר
באַזונדער געשטאַט מיט איר באַזונדער ריה.

און אז איר זיינט בשלום איבערגעקומען אי די דאזיקע ביאָ-
טע אויך, וועט איר, רבוחים, גיין פֿאַרביי אַ היפּשן בערגל מיסט,
דאָס איז אַן איבערגעבליבן זכר פֿון אַן אָפּגעברענט הייזל, וואָס
אויבן שטייט געוויינטליך אַ בהמה, איז גאַנץ רוהיק זיך מעלה
גרה, מאַכט מיט דעם מויל און קוקט תּמעוואטע אויף דעם גאַנצן
עולם יידן, וואָס לויפֿן אונטן, ווי די פֿאַרסטמע מיט אַלערהאַנט שטע-
קנס, שטעקלעך אי פֿאַראסאַנען. טוט דערביי אַ מאָל אַ סאָפּע, אָדער
אַ קיהישן זיפֿק, טאַקע נאָר גלייך ווי זי וואָלט געזיפֿצט און גע-
קרעכצט, מישטיינס געזאַגט, אויף דעם דאָזיקן עולם, אויך אויף איר
שיממול, וואָס זי איז נעבעך אַריינגעפֿאַלן אין יידישע הענט... אי-
בערקומענדוק אי דעם בערגל, וועט איר גיין גלייך, גלייך, אַלץ
גלייך, אפֿשר וועט איר, לא יעלה ולא יבוא, זיך אַ זעץ געבן אין
די שפיצעכדיקע שטיינער פֿונם ברוק, וואָס ליגן צעזייט, צעשפּרייט
משונה ווילד, און חס ושלום פֿאַלן, — נאָלט איר מוחל זיין אויפֿ-
שטיין, אויב איר וועט קאָנען, און אַלץ טאַקע גיין, גיין, באַם איר
האַט נאָר נישט אויסגעבראַכן קיין פֿוס הלילה, ביז איר וועט קומען
אויף עפעס אַ מין פֿלאַץ. דאָרט אויף דעם פֿלאַץ וועט איר געפֿינען
דעם תּמצית פֿון גלופּסק.

און ווען ס'איז נאָר אַ סברה טעטעריווקער גאַס אָנצורופֿן דעם
מאָגן פֿון גלופּסק, קאָן מען נאָכדעם שוין מיט רעכט זאָגן, אז דער
דאָזיקער פֿלאַץ איז איר האַרץ, וואָס דאָרט קלאַפט זיך תּמיד טאַג
אי נאַכט, און וואָס דאָרט איז איר חיות, דאָס גאַנצע לעבן. דאָרט
שטייען קלייטן, קלייטע, עך, שאַפקעס און די באַקאַנטע גנבה-שאַפֿ-
קעלעך, וואו בעלי-מאכּות זעצן דאָרט אָפּ דעם יתּור: שטיקלעך
מאַטעריע, טאטמעס, בענדלעך, סאַמעט און שטיקלעך פּעלץ. דאָרט
דידעוועט זיך שטאַרק, עס שוויבלט און גריבלט, אַ געדיכטער עולם
אָן עין-הרע: יידן שטופּן זיך און כאַפּן נעבעך פֿון איסליכן זייט
דישלעס פֿון וואָנגס און פֿאַרקעס. דאָרט הערט מען תּמיד אַ קול:
הייסע באַבקעס, יידעלעך! אַהער, הייסע רעטשאַניקעס, קנאָבל, ציי-
בעלעס, יידישע קינדער! — פֿון אָפּגעריסענע יינגלעך, וואָס גייען אַרום
און שרייען מיט עפעס אַ משונה ניגון. דאָרט כאַפט מען אַ מאָל
פֿאַרנאַכט אַ דאוון, מען איז מחדש גאַנץ הויך די לבנה און מען

שרייט דערביי צו איטליכן, וואָס גייט נאָר פאַרביי: שדום עליכם
 פֿעטער! דאָרט שטייען טרעגערס ארומגעגאָרטלט מיט גראָבע שטריק,
 אויסגעדינטע סאָלדאָטן מיט אַלטע כאַלעוועס און אויסגעריבענע
 שניבלען, טאנדעטניקעס מיט אַלטע תחתונים, קאַפֿטנס, לייבלעך און
 נאָך אַ-ערליי שמאַטעס, אין מיטן שטייט דער פּאַני סטאַראָזש און
 עסט געשמאַק אַ שטיק יידישן קוילעטש, וואָס ער באַקומט שבת
 פֿאַר די לייכט אָפּשניצן און היט זיך, להבדיל, ווי אַ שמורהניק,
 בשעת ער גיט אַ ביס, עס זאָל הלילה קיין ברעקל נישט אַראָפּפֿאַלן.
 קעשענע-גנבים דרייען זיך דאָרט אַרום צו מאַכן די קונץ. עפעס אַ
 פֿאַרשטירט מיידל מיט צעשוֹבערטע, צעפּאָלטע האָר שפּרינגט פֿלו-
 ציט פֿון דער העלער היט אַרויס, רעוועט, בעט אַ גדבה אויף אַ
 צערפּעטן קול, כאַפט אָן פֿאַר דער פּאַלע און שרייט, כאַרכלט וויינענ-
 דיק, גלייך ווי איר וואָלט זי געקוילעט און צוגענומען ביי איר געלט.
 אַ פעקל ווייסע חברה לויפט דאָרט מיט אַ אוראָ נאָך עפעס אַ משוגע-
 נעם, וואָס זינגט טרויעריקע לידלעך, האַלב ייִדיש, האַלב פּויליש, און
 טראַגט אויפֿן קאַפּ אַ צעקנייטשט קאַפּעלוש, דאָרט שטייט אַ בחור מיט
 עפעס אַ מין קעסטעלע, יידן קוקן אַ הינצו אין לאַך, און ער רעדט
 יענע ביי מיט פּיסקעס זיין געוויינטליכן פּוזמון: דאָס איז לאַנדאָן,
 דער פּייפּט פֿאַרט דאָ רייטנדיק אין רוטע הויזן און אַלע שטייען
 פֿאַר אים אָן אַ היטל! איצט זעט איר, ווי נאַפֿאַלעאָן מיט זיינע פֿראַנ-
 צויזלעך שלאָגן זיך מיט דעם פּרייס און די פּרייסן צעלויפֿן זיך
 ווי די טאראקאנעס! אָט אַצינד קומט פֿאַר, ווי איינע פֿאַרט אין איי-
 געם מיט דעם תּוּגּר אין איין קאַרעטע, דער גראָספּעציר האַלט די
 בייטש און טרייבט אָן. די פֿערד האַבן זיך איבערגעשראַקן, אויסגע-
 קערט די קאַרעטע דער תּוּגּר נעבעך איז געפֿאַלן, זיך אַ גוטן זעץ
 געטאָן! נו אַ סוף! גענוג שוין צו קוקן פֿאַר אַ האַרטן גראַשן. דאָרט
 זיצן שורה-ווייס אויסגעזעצט יידענעס מיט מילטערס, פֿוֹל אָנגעלייגט
 מיט בינדלעך קנאַפּל, מיט אויגעקעס, קאַרשן, אַגרעסן, וויימפּער-
 לעך, ארץ ישראל-עפעלעך, פֿל-נדרים-פּאַרלעך און מיט נאָך אַנדערע
 זאַכן, אין דער זייט שטייט אויף הינערשע פּיסלעך אַן אַלטע אייגענע-
 הויקערטע בודקע, אָן טיר און פּענסטער, וואָס פּפּי אַלטע גרייז-גרויע
 יידן דערציילן איז אַ מאַל דאָרט געשטאַנען אַ בודאַטשניק און די

גאַנצע שטאַט איז דאַמאָלס געלאָפֿן אָנקוקן די בודקע מיט דעם סאַלדאַט אויף חידושים. נעבן דער אַלטער בודקע, מיט וועלכער גאַנץ גלופסק איז זיך מיחס, ווי מיט עפעס אן אַלטן קרעפּאַסט, דאָרט אונטער עפעס אַ מין דעכל באַדעקט מיט עטליכע פֿאַרשימלטע ברייטלעך, מיט איבערגעפּוילטע שטרוי און ראָגאַזשעס, אָנגעשפּאַרט אויף פֿיר קרומע אויסגעפּוילטע סלופּעס, זיצט דוואַשע די סעדעכע, אַרומגע-רינגלט פֿון אַלע זייטן מיט מולטערס. ביי איר געפֿינט זיך תמיד איר גרויסער פֿייער-טאָפּ, וואָס ווינטער זיצט זי אויף אים, ווי אַ קוואַטשע אויף די אייער, דעם גאַנצן טאָג כּסדר, נאָר וואָס זי כאַפט אים אַ מאָל פֿון אונטער זיך אַרויס אונטערצובלאָזן די קוילן און אַרויסנעמען פֿונם אַש געבראַטענע קאַרטאָפֿליעס.

פֿון יענע יידן, אַזוי גייט אַרום צווישן עולם אַ גאַנץ אַלטע אגדתא, פֿון יענע יידן, וואָס שלמה המלך האָט געשיקט אויף שׂפֿן קיין אַפֿיר נאָך גאָלד און אַנדערע מיני אויסלענדישע סחורות, זיינען אַסך, מחמת פֿמה טעמים, איבערגעבלאַבן דאָרט. זיי האָבן מיט דער צייט געעפֿנט אין אינדיע זעהר טייערע קלייטן אי גרויסע קאַנטאַרן, און דאָס מול האָט זיי אַ לאַנגע צייט שטאַרק געדינט. דערנאָך אָבער האָט זיך איבערגעדרייט דאָס רעדל און אונזערע סוחרים האָבן זיך געשטעלט און געמוזט עוֹקר זיין. אַ טייל פֿון זיי זיינען פֿאַרפֿאַלן גע-וואָרן אין דעם מדבר, אַ טייל זיינען בשלום אַריבער די גרענעץ, האָבן זיך געזעצט אין אַקרענטן און געזעגלט אויף דער פּיאַנטג-גילעווקע, וואָס איז אין יענער צייט אַריינגעפֿאַלן גלייך אין ים אַריין, אַזוי האָבן זיי געזעגלט, געזעגלט ביז פּלוצים איז אויפֿגעשטאַנען אַ שרעקליכער שטורמווינט, די כּוואליעס האָבן זיך אויפֿגעהויבן ביז דעם הימל, האָבן צעשלאָגן די אַקרענטן און אַרויפֿגעוואָרפֿן די מענ-טשן אויפֿן ברעג. דאָרט האָבן זיי אויסגעפּוילט אַ שטאַט און זי אַ נאָמען געגעבן גלופסק.

די חוקרי קדמוניות האָבן פֿון דער דאָזיקער אגדתא געמאַכט אַ גאַנצן פּירוש און אויסגעדרינגען מַט טויזנטער שאַרפֿע שפּיצלעך, אַז דרינען ליגט אַ שטיק אמת. די ראיזת, וואָס זיי ברענגען דאָרויף, זיינען: דער פֿאַסאָן פֿון די הייזער, וואָס איז עפעס משונה ווילד גאָר אויף דעם אַלטן שניט, ווי מיט טויזנטער יארן צוריק, אַז מענטשן

זיינען נאך געזעסן אין געזעלטן און זיך געוואלגערט אין לעכער. פיל הייזער זיינען דא אין גלופסק, וואָס זענען באמת אויס נאָר ווי לעכער און אַ סך האָבן אַ פנים ווי די געזעלטן פֿונם טאָטער. פֿון זייער אַנפֿליק פֿון זייער שטיין זעט אויס, ווי זיי זיינען איינער מיט דעם אַנדערן עפעס נישט שוה בשוה, — דו שטייסט אַריינגערוקט, וויל איך מיר שטיין, דיר אויף צו להכעיס, אַרויסגערוקט; דו שטייסט פֿאַפּערעק און איך וויל מיר שטיין קאַפּוּר; דו ווילסט אין דרויסן אַ טרעפּל און איך דווקא אַ לייטערל, ווער עס באַדאַרף וועט נישט קראַנק זיין קלעטערן; און אַז דו האָסט שוין יאָ עפעס משונה הויך פֿאַרריסן דיין פֿאַרלאַטעט דעכל, נו, האַלט איך מיר מיין דעכל דווקא אַראָפּגערוקט. געשמאַיע דיר פֿאַרפֿול! וועמען עס געפֿעלט נישט, לאָז זיך צו מאַכן די אויגן... קורץ, דאָס אַלצדונקן איז מרמו אויף אַלטע גאַנץ אַלטע צייטן.

אין דער שטאָט אַליין געפֿינען זיך אַקעגן אַ דרייסיק פֿערציק לוזשעס, שוין מיט לעוואַדעס אינאיינעם, זיי פֿאַראייניגן זיך דורך היילן מיט די אָפּגרונטן פֿון דער פּיאַטיגנילעווקע און אַן געוויסע צייטן, פֿערט נאָך פֿאַר אַ פֿאַר-פּסח, צעשפּילן זיי זיך שרעקליך שטאַרק און פֿאַרפֿלייצן די גאַסן מיט אַזאַ טיפּער, שיטערער בלאָטע, אַז ביי די הויך געוואַקסענע מענטשן אַפּילו ווערט גייענדיק פֿאַר-שלאַמפּערט דאָס היטל. גלופּסק ווערט אין די פֿינסטערע נעכט באַצייכט פֿון אַ קליינער לאַמטערנע, זי ווערט אויך באַוואַכט פֿון אַ פֿאַר בודאַטשניקעס. פֿון דעסטוועגן פֿאַלט מען דאָרטן פֿאַרט ביי דער נאַכט און מען ברעכט האַלז אַן לייב, און גנבות טרעפֿן זיך דאָרט אויך זעהר אָפּט, כאָטש ס'איז דאָ אַזאַ שמירה. דערפֿון איז טאַקע געדרונגען, אַז מען קאָן זיך כּלל נישט איינהיטן, מען קאָן זיך נישט באַוואַרענען, וואָס ס'איז באַשערט דאָס איז באַווערט, עס העלפֿן גאָר נישט דעם מענטשנס חכמות מיט זיינע אַלע תּחבולות. דרום, זאָגט בנימין, באַדאַרפֿן מיר צומאַכן די אויגן און גיין תּמיד אויף גאָטס באַראָט מיט דעם בטחון, מסתּמא וועט ער זיינע מלאכים געביטן אונז צו היטן און אויף די הענט אונז צו טראָגן. עס פֿאַלט נישט דער שפּאַן ביז ס'איז עפעס דראָן. באַדאַרף מען מער, זאָגט ער, ווי איך האָב באַוואַרנט מיין טלית-און תּפּילין-זאַק. איך

הָאָם אָנִידֶרְגֶעֱלִיגט אַין בֵּית-הַמִּדְרָשׁ אױף דער פּאַלעצע. וואָס קאָן שױן דאַכט זיך זײן מער אַ זיכערער אָרט ווי דאָ? פֿון דעסט-וועגן, אַז גאָט האָט נישט געוואָלט אָפּהײטן, האָט מען אים אין אײנעם מיט ד? איבעריקע אונזערע זאַכן פֿון דאַנען אױך אַוועק-געגנבעט!

דאָס צענטע קאַפּיטל

חידושים ונפלאות אױף דער פּיאַטיגנילעווקע.

אױף דעם טײך פּיאַטיגנילעווקע, אַז אונזערע פּאַרשױנען האָבן דאָס ערשטע מאָל אַ קוק געגעבן, זײנען זײ נבהל ונשתומם געוואָרן. זײ האָבן אַזאַ מין טײך נאָך קײנמאָל אין די אױגן נישט געזען! סענדערל האָט געזאָגט, דאָס מוז אַוודאי זײן דער גרעסטער טײך אין דער גאַנצער וועלט. וואָרײַם אַנדערש האָט אים גאָר אין קאָפּ זיך נישט געלייגט, אַ קאַטאַוועס אַזאַ טײך, וואָס איז אפשר אַ הונדערט מאָל גרעסער פֿון טונעיאַדעווקער, נאָר סענדערל איז געווען אַ פּראָסט מענטשל, מער פֿון טונעיאַדעווקע האָט ער נישט געוואוסט, אין די קליינע אַותיותלעך אַרייַנקוקן האָט ער נישט גע-קאָנט דעריבער איז אַלצדינק, וואָס נאָר עפעס נישט אַזוי ווי אין טונעיאַדעווקע, בײַ אים געווען אַ חידוש נפלא און פֿלעגט מײנען, אַז דערמיט עקט זיך שױן טאַקע די וועלט. בנימין אָבער, וואָס פֿיל געלערנטער פֿון אים, וואָס האָט אין זײנע מיני הקזרה ספּרײַם שױן געכאַפט, ווי מען זאָגט, אַ לעק פֿון די שבע חכמות, וואָס האָט געוואוסט אַביסל די באַשרײַבונג פֿון גן-עדן התחתון, פֿון די משונה ווילדע באַשעפֿעניש אין הינדיא וכדומה נאָך אַזעלכע מיני זאַכן, הגם ער פֿלעגט בײַם ערשטן מאָל אָנקוקנדיק עפעס אַ נײעס זיך אױך שטאַרק חידושן אין האַרץ, נאָר ער פֿלעגט דערבײַ מאַכן אַזאַ מנוע מיט אַ שמײכלע, גלייך ווי אײנער זאָגט: עט, נאַרישקײטן. דאָס איז נאָך גאָר נישט אַקעגן יענן, וואָס איז נאָך דאָ... ער האָט

סענדערלעך באוויזן, אז די פיאטיגנילעווקע איז פשוט בזקסט
צקעגן דעם ירדן, וואָס איז פֿיל מאָל גרעסער פֿון איר, זי וואָלט
דעם שור הבר נישט געקלעקט אפֿילו אויף איין צאָן, און פֿונם
נאָמען ירדן איז טאָקע אויך אזוי די משמעות, וואָרים, ירדן איז
דאָך הער טייטש: אַ גוזמאָ, אַ סך, אַ ירדן!

— ווייסט דו, סענדערלע, וואָס מיר איז איינגעפֿאלן?— האָט
בנימין געוואָגט נאָכדעם, אז ער איז געשטאַנען איינמאָל שטאַרק
פֿאַרטראַכט לעבן דער פיאטיגנילעווקע. — מיר איז איינגעפֿאלן
צו לאָזן זיך פֿון דאַנען מיט דעם וואַסער.

— גאָט איז מיט דיר! — האָט סענדערלע זיך אַ כאַפֿ געטאָן
פֿאַר גרויט שרעק. — דערמאָן זיך נאָר, בנימין, אז אונזער טייך
נעמט אַלע יאָר צו אַ מענטשן, היינט מן יודע וויפֿיל מענטשן מוז
דער דאָזיקער טייך אַ יאָר צוגעמען. האָב רחמנות אויף אונזער
לעבן, אויף דיין ווייב און קינדער, בנימין!

— בטחון, בטחון, סענדערלע! בטחון איז אַ יידישע זאָך.

— נאָר פֿאַר וואָס ווילסטו דווקא מיט דעם וואַסער, — האָט
סענדערלע געפֿרעגט, — אז מיר קאָנען דאָס אייגענע אויך מוט
דער יבשה.

— איך האָב דערויף אַ סך טעמים, — האָט בנימין געענטפֿערט, —
איין מאָל וועט, ווי מיר דאַכט זיך, די נסיעה מיט דעם וואַסער
זיין אי נענטער אי גיכער. מיר באַדאַרפֿן זען אָנקומען אַהין ווי צום
גיכסטן. וואָס פֿריער איז אַלץ בעסער. פֿאַר וואָס? דאָס ווייס איך
שוין, דאָס איז שוין מיין זאָך, מיך קוועטשט, סענדערלע, מיך
קוועטשט זעהר שטאַרק, עס פיקט מיר אָט דאָ, דאָ אין קאָפּ, איך
וואָלט שוין געוואָלט דאָרט זיין מיט לייב און לעבן. ווען עס זאָל
מעגליך זיין, וואָלט איך ווי אַ פֿויגל אין דער לופֿט אַהינצו גע-
פֿליגן... צווייטנס, אז בנימין פֿון טודעלאַ האָט בימיו זיך געלאָזט
אויף זיין נסיעה, איז ער תחילת אויך געפֿאַרן מיט דעם טייך
עברא, אזוי שטייט בפֿירוש געשריבן אין זיין ספֿר. מסתמא, אז ער
איז פֿאַרצייטן געפֿאַרן מיט דעם טייך און נישט מיט דער יבשה,
באדאַרף דאָך טאָקע זיין דווקא אזוי און נישט אַנדערש, מסתמא
האט ער געוואוסט וואָס ער טוט און איז אזוי פֿיל קלוג געווען ווי

מיר אלע כלעבן. רב בנימין איז א קדמון, א פריערדיקער פֿאַר אונז, מוזן מיר אים הערן גאָר אָן קשיות...

— אויב אַזוי, — האָט סענדערל געמאַכט, — איז שוין טאַקע רעכט. ביי מיין יידישקייט, בנימין!

— און דריטנס, — איז בנימין אַריינגעפֿאַרן סענדערלען אין די רייד, — שאָדט טאַקע פֿלע נישט מיר זאָלן זיך געוויינען צו פֿאַרן מיט דעם וואַסער איידער נאָך עס וועט אונז שפעטער אויסקומען צו פֿאַרן אויפֿן ים אוקיאָנוס. איך וואָלט נאָך אַפֿילו געזאָגט, אַז איידער מיר וועלן זיך אָפֿפֿאַרטיקן דאָ אין גלופסק וואָלט אסור גאָר נישט קרום געווען צו פֿריוון גלאַט אַזוי דורכפֿאַרן זיך אַ ביסל אויפֿן טייך. דאָרטן, דאָרטן, זעסט דו, שטייט איינער מיט אַ שיפֿל, אָט כלעבן לאָמיר צוגיין און אים עפעס געבן, וועט ער מיט אונז אַ ביסל פֿאַרן.

אין עטלעכע מינוטן אַרום זיינען אונזערע וואַנדערער באַהאַרצט אַריין אין אַ שיפֿל און האָבן זיך געשיפֿט איבער די פּיאַטגנולעוו-קע. תחלת האָבן זיי אַפֿילו זיך געשראַקן, סענדערלען האָט זיך פֿאַרדרייט דער קאָפּ און ער האָט געצאָפֿלט מיט די הענט און פֿיס. — אָט אָט, האָט ער געמיינט, קערט זיך דאָס שיפֿל אום און ער פֿאַלט אַריין אין די טיפֿע אָפּגרונטן פֿונם טייך. ס'איז אָן עק פֿון זיין לעבן און זיין ווייב פֿלייבט אָן אייביקע עגונה, — נאָר דערנאָך איז אים געוואָרן אַ ביסל בעסער.

— גישקשה, סענדערל, — האָט בנימין אים געטרייסט, אַז זיי זיינען אַרויס אויפֿן ברעג. — זאָל דיך נישט אַרן, וואָס דער קאָפּ דרייט זיך און עס ווערט עפעס נישט גוט. דאָס איז די ים-קראַנק-הייט, וואָס איטליכער מוז זי ליידן, אַז ער פֿאַרט דעם ערשטן מאָל אויפֿן ים. דעם צווייטן מאָל, וועסט דו זען, וועט זיין בעסער און דו וועסט שוין גאָר נישט פֿילן.

פֿון יענער צייט אָן פֿלעגן אונזערע פֿאַרשונינען זעהר אָפֿט פֿאַרן אויפֿן טייך און דערפֿון גרויס תענוג האָבן. זיי זיינען ביי זיך געוואָרן אַזוי שטאַרק, אַז איבערשיפֿן זיך דעם ים, האָט זיך זיי געדאַכט, איז אַ שפֿיל.

בנימין פֿלעגט דורך סענדערלען זיך אַריינלאָזן אין אַ שמועס

מיט דעם לאַדאָטשניק און אים פאַרוואַרפֿן מיט שאלות, ווי אַ שטייגער: פֿרענ נאָר, סענדערל, דעם קאַפיטאַן, וויפֿיל מייל האָבן מיר פֿון דאַנען ביז דעם ים? פֿרעג אים, אויב ס'איז דאָ עפעס וויספעס? וואָס פֿאַר אַ מין? לייט וואוינען דאָרט? צי וואוינען צווישן זיי יידן? וועמען צאָלן זיי מס און צי ווייסן זיי פֿון אַ גלות? אָדער אַ שטייגער אַזוי: פֿרעג, סענדערל, אויף אַ ציקאָועשטש דעם ערל וועגן די בערג נייסבון און דעם כּוֹפֿר אל טורק? צי ווייסט ער עפעס מכוּ די עשרת השבּטים? אַ קשיא אויף אַ מעשה, אפֿשר האָט ער עפעס געהערט. וכדומה נאָך און נאָך אַזעלכע שאלות פֿלעגט אַלץ בנימין הייסן פֿרעגן.

נאָר דאָס ביסל גויעש, וואָס סענדערל האָט זיך אויסגע- לערנט ריידן, גייענדיק מיט זיין ווייב תמיד אויפֿן מאַרק, איז קאַרג געווען פֿאַר אַזעלכע הויכע ענינים. דינגען זיך פֿאַר אייער, ציבע- לעס, קאַרטאָפֿל, דאָס האָט ער נאָך ווי עס איז געקאָנט, אָבער אויסטענהן זיך מיט אַ קאַפיטאַן איבער געלערנטע זאַכן, דאָס האָט ער לחלוטין נישט געקאָנט. ס'איז געווען צער בעלי חיים ווי סענדערל נעפעך פֿלעגט זיך מוטשען אין אַזאַ שמועס, ער פֿלעגט ריידן מיט הענט און מיט פֿיס, אַרבעטן אויף אַלע פֿלים און אָפּגיין מיט שווייס, אַזו איין גאָט האָט געמעגט אויף אים רחמנות האָבן. זיין קאַפיטאַן פֿלעגט שפּייען, טענהן, אָנקוקן אים ביזו פֿון איין זייט, און בנימין פֿלעגט אים דורען אַ קריזש, שטורכען און קוקן אים אַן מויל אַריין פֿון דער אַנדערער זייט.

— ווין טשערוואָנ? זשידקי, ווין פּיטאַיע, — פֿלעגט סענדערל אַרויסגיין מיט אַזאַ שפּראַכע אַ שטייגער, ווינקענדיק מיט דער האַנט אויף בנימינען.

— איז טשערוואָנ? זשידקאָו יא זנא לייבקי, שמולקו, באַגאַ- טיע זשידקי, — אַזאַ תשובה פֿלעגט סענדערל באַקומען פֿון זיין קאַפיטאַן.

— נין לייבקע, נין נין! ווין טשערוואָנ? זשידקי פּיטאַיע, טא- מאַטשקא, ווי זאָגט מען עפעס, נין, טאַמאַטשקאַ, לעבן בערגעלע ניסבון.

— ניןסבאַנאַ, זשידקאַ ניןסבאַנאַ?

— זאג אים סענדערל, — פלעגט בנימין שרייען, — זאָגן זאָלסטו
איים אַ באַרג! מאָל אים אויס ווי דו קאָנסט.
סענדערל פלעגט צונויפֿשטעלן הויך די הענט, אויסצומאָלן
דערמנט אַ בערגעלע און שרייען דערביי: העט, העט ווינסאָקאָ!
— טפּוּ! — פלעגט דער ערל אויסשפּייען. אויסבאַטלען אויף
סענדערלען חלומות און אים אָפּשיקן צו אַלדע שוואַרצע יאָר.
פֿון זיינע נסיעות אויף דער פּיאַטיגנילעווקע דערציילט בנימין
חידושים, וואונדערליכע זאַכן, וואָס האָט אין דער וועלט אַ רעש
אַנגעמאַכט. מיר וועלן דערפֿון דאָ נאָר אַ מקצת אַרױסשטעלן.
שיפֿנדיק זיך איינמאָל אויף דער פּיאַטיגנילעווקע, האָט בנימין
דאָרט דערזען אין דערמיט טייך אַ גאַנץ גרויס אָרט, וואָס איז
געווען גרין באַוואַקסן און מיט זיין גרינקייט די אויגן פֿאַרנומען.
ער האָט געמיינט, דאָס איז אַ וויספע, באַוואַקסן מיט גראַז אי מיט
שמעקעדיקע קרייטעכצער. אַז ער האָט אַרױסגעשטעלט אַ פּוּס און
שוין געוואָלט אַ שפרונג געבן אויף דער וויספע, האָט דער קאַפּיטאַן
פֿון שיף אים פּלוצים אַ כאַפּ געטאָן פֿון הינטן מיט אַ געשריי און
אַ שלײדער געגעבן אים צוריק אין דעם שיפֿעלע מיט דעם גאַנצן
כח, אַזוי, אַז ער איז אַ היפשע צייט געבליבן ליגן שטאַרק פֿאַרדולט,
ער האָט מער נישט געהערט ווי אַרום דעם שיפֿעלע קאָכט, רעשט
זיך, גלייך ווי עס ראַנגלט זיך מיט עפעס. און עס גייט מיט גרויס
מי זיין וועג. און אַז ער איז שפּעטער צו זיך געקומען, האָט אים
דער ערל געזאָגט, ער איז געווען אין אַ גרויסער ספּנה דערטרונג=
קען צו ווערן אין דעם גרינקייט, וואָרים דאָס גרינקייט איז נישט
קיין וויספע ווי ער האָט געמיינט, נאָר דאָס איז גאָר דער צווייט.
וואָס די פּיאַטיגנילעווקע צוויטעט אַלע יאָר.
„איך אָבער, אַזוי שרייבט בנימין, האָב מיך נישט געקאָנט
לָאָזן איינריידן, אַז דאָס זאָל זיין צווייט, אמת טאַקע אַ ריח עפעס
האָט עס געהאַט, נאָר זינט איך לעב האָב איך נישט געהערט, און
אויך אין מיינע ספּרים נישט באַגעגנט, אַז וואָסער זאָל צווייטן.
ווען עס זאָל צווייטן וואָלט דאָך דאָרף באַדאַרפֿט וואַקסן דערנאָך
עפעס אַ מין פּרי. איך האָלט נאָך אין דער סברה, אַז דאָס איז
דער משונה גרויסער ים-פֿיש כליינ"א, פֿון וועלכן ס'איז דאָ זעהר

א שיינער שמועס אין דעם ספר צל עולם מיט די דאזיקע ווערטער:
„דער שרעקליך גרויסער פיש באדעקט זיך מיט גראָז און מיט ערד
ביז ער זעט אויס ווי אַ גרויסע וויספע, און אַמאָל מיינען די, וואָס
זעגלען אין ים, אַז דאָס איז אַ שיינער באַרג, זיי שטעלן זיך דאָ=
רויף, טוען וואָס זיי באַדאַרפֿן. קאָכן מאַכלים, און אַז דעם פֿיש
ווערט וואָרם פֿונם פֿייער, טונקט ער זיך אונטער אין די אָפּגרונטן
און אַלע, וואָס האָבן אויף אים געלאָגערט, ווערן דערטרונקען.“

לויטטיק אין פֿרייליך זיינען איינמאָל נאָך מיטאַג אונזערע פֿאַר=
שוינען געגאַנגען נישט ווייט פֿון דער שטאָט, האָבן געלאָכט, גע=
שפּאַסט, געקוקט איינער דעם אַנדערן אין די אויגן אַריין און עפעס
זעהר שטאַרק הנאה געהאַט. עס האָט אויסגעזען נאָר ווי אַ פֿאַרליבט
פֿאַר פֿאַר אַד נאָך דער חתונה, וואָס שפּאַצירט זיך פֿריי אויף
דעם גרונעם גראָז און קוויקט זיך מיט איטליכס וואָרט, מיט איטליכן
קוק. נאָר וואָס, זשע איז מיט אונזערע פֿאַרשוינען עפעס אַזוי די
שמחה געווען? פֿאַרט וואָס האָט זיי עפעס אַזוינס משונה הנאה גע=
טאָן, אַזש זיי האָבן געשפרונגען, אונטערגעזונגען און געמאַכט אָנ=
שטעלן ווי די ריינע משוגענע? אָט וואָס, רבותים, בלי נדר מאַרגן
איז ביי זיי ביידע געבליבן צו פֿאַרלאָזן גלופסק און אין אַ גוטער
שעה צו זעגלען העט אַהין...

און ווי זיי גייען זיך דאָ אַזוי לעבעדיק פֿרייליך קומט זיי אונט=
טער פֿלוצלינג אַ פֿורץ, אויפֿן וואָגן זיצן צוויי יידלעך, איינער טרייבט
אָן און דער אַנדערער זיצט אָנגעבויגן אויף דער זייט, דאָס הנטל
איז אים פֿאַרריקט און האַלט אין מויל אַ שטרויעלע; זעהר גוטע
סמנים, אַז דאָס יידיש קעפל טראַכט דענסטמאָל עפעס אַן אויבער=
הסברהלע און דרייט זיך משונה שטאַרק.

די צוויי יידן האָבן אָנגעקוקט אונזערע לויטטיקע פֿאַרשוינען,
זיי באַטראַכט פֿון קאָפּ ביז די פֿיס און זיך אַריינגעלאָזט דערנאָך
מיט זיי אין אַ שמועס. די ערשטע שאַלה איז ווי דער שטייגער איז
געווען; פֿון וואָנען זיינען עס יידן? דערנאָך מה שמייכט? און דער=
נאָך דאָס איבעריקע צעמל שאַלות, וואָס יידן פֿרעגן געוויינטליך
איינער דעם אַנדערן ביים ערשטן באַגעגעניש. מער האָבן אונזערע
פֿאַרשוינען נישט באַדאַרפֿט. זיי האָבן געעפֿנט אַ מויל און זיך גענוי

מען רערציין אלצדינק, ווי מען זאָגט, וואָס אויף דער לונג דאָס
אויף דער צונג. די יידן האָבן זיך אָנגעקוקט מיט אַ שמייכע, זיך
געשושקעט אַביסל, און דער ייד מיטן פֿאַרריקט היטל אי מיט דעם
שטרויעלע אין מזיל האָט דערביי געמאַכט: עט, נישקשה, עס וועט
אַפּוּיפֿן, נאָר אין ערגסטן פֿאַל איז נאָך עטליכע ממתקים..

— ווייטט איר וואָס? — האָבן די יידן צום סוף זיך אָנגערופֿן, —
אונזער שטאָט מעג כלעפֿן אויך די זכיה האָבן צוזען ביי זיך אַזעלכע
צוויי פֿיינע מענטשן. מיר בעטן אייך זעהר שיין, אָט כלעפֿן טוט
אינו אָן דעם כבוד און זעצט זיך, זייט מוחל, באַלד טאַקע מיט אונז
אויף, נישט לאַנג געטענהט. מיר זיינען אייך ערב, אַז מען וועט אייך
ביי אונז זעהר שיין צונעמען מיט עסן מיט טרינקען און מיט וואָס
נאָר מעגליך.

— מיר וואָלטן עס אייך בנאמנות צוליב געטאָן, — האָט בנימין
געענטפֿערט, — נאָר ביי אונז איז געבליבן מאָרגן בלי נדר פֿון דאָנען
זיך צו לאָזן מיט דעם וואָסער.

— האָט נישט קיין פֿאַראיפֿל, — האָבן די יידן געזאָגט, — איר רעדט
כלעפֿן נאַרישקייטן, אויך מיר אַ וואָסער די פּיאטיגנילעווקע! זי איז
מחילה, אַ פֿאַרצוויטעטע פֿאַרשומלטע ליוזשע. ביי אונז האָט איר דעם
דניעפער, וואָס פֿאַלט גלייך אין ים אַריין. פֿון אונז וועט איר טאַקע,
אם ירצה השם, גיך און געשווינט קומען אַהין אין אייער רוי אַריין,
עקשנט זיך נישט כלעפֿן, היידאָ אַרויף אויפֿן וואָגן.

— וואָס זאָגסט דו סענדערל? — האָט בנימין זיך אָנגערופֿן, —
לאַמיר אפשר טאַקע די יידן צוליב טאָן און פֿאַרן.
— וואָס פֿאַר אַ דאָגה איך האָב, — האָט סענדערל געענטפֿערט, —
אַז דו ווילסט פֿאַרן זאָל זיין פֿאַרן.

עס האָט נישט געדויערט לאַנג, זיינען אונזערע פֿאַרשוניען
שוין געזעסן אין וואָגן שטאַרק צופֿרדן אויף דעם כבוד, וואָס מען
פֿאַרבעט זיי צוגאָסט און האָבן זיך פֿירגעשטעלט גדולות. אַ וועג
האָבן זיי געהאַט זעהר אַ פֿרייליכן. די יידן האָבן אויף זיי געהאַט
אַן אויג און פשוט געהיט זייער טריט, האָבן זיי צוגעפילעוועט מיט
עסן און טרינקען, אַזוי ווי אַ קימפעטאַרין. אונזערע פֿאַרשוניען האָט זיך
אַזוינס אין זייער לעבן ניט געהלומט.

אויף דעם צווייטן טאָג פֿאַרנאַכט זיינען זיי אָנגעקומען בשלום
קיין דנעפּראָוויץ. די יידן זיינען מיט זיי פֿאַרפֿאַרן אויף אַ סטאַנציע
און געמאַכט פֿאַך זיי אַ גוטע וועטשערע.

— היינט זענט איר פֿון אַ וועג מיד, שלעפֿעריק, — האָבן די
יידן געזאָגט, — בכּן איז גלייכער איר זאָלט זיך לייגן פֿאַר פֿרי
אויסרוען. מאָרגן, אם ירצה השם, אַז איר וועט אויפֿשטיין געזונט,
פֿריש און שטאַרק, ווען מיר אייך פֿירן צו עטליכע גרויסע לייט,
פֿאַרוואַרפֿן פֿאַר אייך אַ גוט וואָרט, און אַז זיי וועלן אייך אויפֿנעמען,
זענט איר שוין פֿאַרוואָרגט מיט אַלע אייערע הצטרכות און וועט קאָ-
נען גיך און באַלד מאַכן אייער ווייטע נסיעה. אַ גוטע נאַכט!

— אַ גוטע נאַכט, אַ גוט יאָר! — האָבן אונזערע פֿאַרשוניען גע-
ענטפֿערט. באַלד טאַקע האָבן זיי אָפֿגעלייענט קריאת-שמע, געגענעצט,
געקראַצט זיך, ווי דער שטייגער איז, און זיך געלייגט מיט אַ פֿרייליך
געמיט שלאַפֿן.

ד אַ ס ע ל פ ט ע ק א פ י ט ל

ווי מען פֿירט אונזערע פֿאַרשוניען אין באַד

— גוואַלט וידוי, כאַטש אָפּוואַגן וידוי! — האָט סענדערל פֿונם
שלאַף נישט מיט זיין קול געשריגן און אויפֿגעוועקט מיט זיין
געשריי בנימינען.

בנימין איז נישט טויט נישט לעבעדיק אַראָפֿגעשפרונגען פֿון
זיין געלעגער, האָט אין דער גיך אָפֿגעגאַסן נעגלואַסער און איז
צוגעלאָפֿן צו סענדערלען זען, וואָס טוט זיך מיט אים אַזוינס.

אין דרויסן האָט אָנגעהויבן צו גרויען אויף טאָג און אומעטום
איז געווען שטיף, מען האָט נאָר געהערט אַ כראַפֿען פֿון שלאַפֿעדיקע
מענטשן אין דעם גאַנצן שטוב. איטליכער האָט געכראַפֿעט אויף זיין
שטייגער: דער אויף אַ קול פֿון אַ באַנדורע, יענער אויף טרומיט,
אייער האָט עס געמאַכט שטיף בקיצור, דער אַנדערער האָט עס

געצויגן העכער, העכער אויף דריי גארן, דערנאָך אויסגעלאָזט מיט אַ דריי, מיט אַ בייזער, ווי איינער פֿרעגט אַ שטאַרקע קשיא, און צוגעפויקט מיט די באַקן. אינאיינעם איז עס געווען אַ נאָזקאַנצערט, אין וועלכן די נעזער האָבן געטריי געאַרבעט אויף אַלע פֿלים און צוגעשפּילט לֶכבוד די באַרימטע דנעפּראָוועצער וואַנצן בשעת זיי האָבן געשמאַק געגעסן די שלאָפֿנדיקע און געטרונקען זייער ברוט — יידיש ברוט!

— וואָס שרייסט דו אַזוי סענדערל? — האָט בנימין אים גע-
פֿרעגט, צוגייענדיק צו זיין געלעגער.
— אי—אי גיכער, לאָמיר גיכער אַנטלויפֿן! — האָט סענדערל
געשריגן נאך אַלץ פֿאַרדולט.

— גאָט איז מיט דיר סענדערל! וואָס רעדסט דו?
סענדערל האָט אַקעגן אַ פֿאַר מינוט אַנגעקוקט בנימינען ווי
צעמישט, דערנאָך זיך אויסגעריבן די אויגן און געזאָגט מיט אַ זיפֿק:
— אזי, עס האָט מיר זיך געחלומט זעהר אַ שרעקליכער חלום!
הלוואי דערפֿון זאָל זיך גאַרנישט אויסלאָזן.

— עט, מאַלע וואָס אַ מענטשן חלומט זיך אַמאָל, — האָט בנימין
נעמאַכט. — מיר האָט זיך היינט אויך געחלומט, עפעס אַ פיפּערנאָ-
טער קומט צו מיר געשווינט צו, קוקט מיך שטאַרק אָן און זאָגט
צו מיר: איהר זענט עס רב בנימין פֿון טונעיאַדעווקע? קומט, זייט
מוהל, מיט מיר אַהין, אַהין, אַלכסנדר מוקדון שטייט דאָרט מיט
זיין חיל און חלשט מיט אייך זיך צו באַקענען. איך גיב מיך אַ
לאָז, דער פיפּערנאָטער לויפֿט פֿאַראַויס, איך נאָך אים. „איר לויפֿט,
אָן עין-הרע, געשווינט ווי אַ פֿייל אויסן בוּיגן, איך קאָן אייך גאַר
גישט אַניאַגן“, הער איך עמיצן שרייענדיק הינטער מיר, איך קער
מיך אום און דערזע: אַלכסנדר מוקדון. אדוני מלך! — שריי איך, —
און איך כאַפּ מיך אויף... אָט שפּיי, כלעבן, דריי מאָל אויס, סענדערל,
און פֿאַרגעס דיין חלום. וואָס האָט דיר אַזעלכעס זיך געחלומט?
— טפּו, טפּו, — האָט סענדערל בתמימות דריי מאָל אויסגעשפּיגן
און דערציילט זיין חלום:

— מיר האָט זיך געחלומט, ווי איך גיי מיר גלאַט אַזוי אויף
יער גאַס און פֿאַרגיי מיר העט ווייט. פֿלוצלים גיט מען מיך פֿון

הינטן אַ כאַפּ און מען וואָרפט מיך אין אַ זאַק אַרײַן, מען טראָגט
מיך, טראָגט, ביז מען האָט מיך ערגעץ עפעס פֿאַרטראָגן. איך פֿיל
ווי עמיצער בינדט דעם זאַק אויף און דערלאַנגט מיר אַ פּאַטש,
טאַקע וואָס אַ פּאַטש הייסט, אַז צוויי צײַן זײַנען מיר אַרויסגעפֿאַלן.
„דאָס האָסט דו דיר ערשט אײַן אַדאַרױף, הער איך ווי מען זאָגט,
אין גאַנצן וועל איך דיר סיליקן שפעטער.“ איך גיב אַ בליק, מײַן
ווייב אין אַ ספּאַדיק שטייט מיר אַקעגן שטאַרק אין פעס, די אויגן
ברענען איר ווי אַ העליש פֿײַער און פֿונם מזײַל זעצט איר אַרויס
אַ שוים. „וואָרט נאָר אַ ביסל, וואָרט, תּכשיט מײַנער, — זאָגט זי מיט
אַ בײַזן געלעכטער, — איך וועל גײַן נעמען די קאָטשערע און דיר
ווייזן וואָס פֿאַר אַ גאָט מיר האָבן.“ ווי זי גײט נעמען די קאָטשע-
רע, אַז מײַנער כאַפּט די פֿיס אויף די פֿלײַצעס און אַוועק, אַוועק,
איך לױף, איך לױף און קום צו לױפֿן אין עפעס אַ קרעטשמע. אין
דער קרעטשמע איז פֿינצטער, גליטשיק, נישטאָ קײַן נפֿש. איך לײַג
מיך אין אַ ווינקל, מאַך צו די אויגן און שלאָף. ווי איך שלאָף,
קומט דער זיידע רב סענדערל עליו השלום צו מיר צוגײַן, זעהר
אומעטיק, מיט פֿאַרוויינטע אויגן און זאָגט: „סענדערל, מײַן קינד,
שלאָף נישט! ווי גאָט איז דיר לײַב, סענדערל, שטיי אויף! שטיי
אויף, סענדערל, סענדערל און לױף פֿון דאַנען אַוועק! אַוועק סענ-
דערל, וואוהיך די אויגן טראָגן, דו ביסט אין אַ סכּנה!“ איך וויל
אזיפֿשטיין, אָבער איך קאָן מיך נישט רירן, גלײַך ווי מען האַלט
מיך צו. איך נעם מיך צום קאָפּ און טאַפּ אויף מיר אָן עפעס אַ
קאָפּקע. הע, הע, איך בין גאָר נישט סענדערל, איך בין מחילה
גאָר אַ ידענע אָן אַ סימן באָרד, טראָג עפעס אַ מין ייִפע. איך
לײַג אין אייגע צרות, לײַג און לײַג, ביז גאָט העלפֿט מיר, איך גיב
מיך אַ ריס מיט גוואַלט און שטיי אויף. איך לױף צו גיך צו דער
טיר, זי איז פֿאַרשפּאַרט, איך קלאַפּ, קלאַפּ און קלאַפּ, אומזיסט די
מי. פֿלוצלים שפּרינגט די טיר זיך אויף און ווי איך שטעל אַרויס
אַ פֿוס, כאַפּן מיך גולנים און פֿירן מיך אַוועק עפעס אין אַ הײַל.
דאָרט נעמען זײַ אַרויס אַ חרף און ווילן מיך קוילען. ווי זײַ האַלטן
דעם חרף מיר אויפֿן האַלז, שריי איך: גוואַלט! לאַזט מיך כאַטש
אַפּזאָגן וידו! אַט דאָס האָסט דו דיר, בנימין, מײַן חלום, הלואי

ער זאָל זיין צו גוטן.
— שפיי אויס, סענדערל, נאָך דריי מאָל, —האָט בנימין אים איין
עצה געגעבן, און שלאָג דיר דיין חלום פֿונם קאַפּ אַרויס. איבע=
ריקנס, איב דו ווילסט, שטיי אויף, ס'איז שוין טאָג און זאָג עטלי=
כע קאַפיטל תהילים.

סענדערל איז מיט אַ זיפֿן אַראָפּ פֿון זיין געלעגער, האָט
אַפּגעגאַסן נעגלוואַסער, אָנגעטאַן זיין כאַלאַטל, אַרויסבאַקומען זיין
תהילים עברי טייטש, און האָט מיט אַ אומעטיקן ניגון אָנגעהויבן.
אַז סענדערל האָט אָפּגעזאַגט תהילים איז שוין געוואָרן רעכט
טאָג, אַלע מענטשן אין שטוב זיינען שוין אויפגעשטאַנען. אַ גרויסער
סאַמאָואַר ווי אַ קעסל האָט שטאַרק געקאַכט אויפֿן טיש און דער
עולם האָט געטרונקען טיי. בנימינען און סענדערלען האָט מען אויך
געגעבן צו גלעזלעך וואַרעמס, זיי האָבן אַביסל זיך דערפֿרישט און
פֿרייליכער געוואָרן.

די שטוב, וואָס פֿריער אַביסל איז זי געווען אַ ספּאַלניע,
דערנאָך אַ טשיינע, איז פֿלוצים געוואָרן אַ קלייזל. עס האָבן זיך
פֿאַרקאַטשעט אַרבע, זיך אַנטפלעקט נאַקעטע יידישע אַרעמס: רוזיקע,
גלאַטע, דאַרע, פֿעטע, שוואַרצע, ווייסע, טונקעלע פֿון אַלערליי
קאָלירן און געשטאַלטן, איטליכער איז אַריין אין טלית און תפֿליין
און געגעבן אַ דאוון.

אונזערע צוויי יידן האָבן געדאוונט געשמאַק, זיך געפיעסטעט,
געקרימט, געמאַכט חנדלעך און פּיסקעלעך ווי אמת צעבראַכענע
יידן, זיי האָבן אוועקגעטענעט מיטן רבֿנו של עולם אַלץ: טאַטעניו!
פֿאַטערניו! און שיהות געמאַכט אין דאוונען מער פֿון אַלע אַנדערע.
נאָכן דאוונען האָבן זיי גענומען צו קעלעשעקלעך שלישי, אַ זופּ
געטאָן פֿריער, זיך פּאַסמאַקעוועט און אויף דער נאָז זיינען אַרויס=
געטרעטן רויטגלאַנצנדיקע ווימפּערלעך, דערנאָך האָבן זיי געמאַכט
צום גאַנצן עולם: לחיים, לחיים, און צוגעווינטשעוועט: דער אויבער=
שטער זאָל שוין רחמנות האָבן אויפֿן פֿלד ישראל נעבעך! האָבן
פֿאַרגלאַצט דערביי די אויגן, געטאַן אַ שטילן זיפֿן און אַריינגעגאַסן
אין זיך דאָס קעלעשעקל אַ סימן, דאָס זיינען נישט געווען קיין
פּראָסטע יידן, נאָר פֿרומע, פּשרע, שיינע יידן.

איינער פון די דאָזיקע שיינע יידן איז דערווייך אַוועקגעגאַנגען
 גען אין דער שטאָט און האָט זיך דאָרט פֿאַרזאָמט אַקעגן אַ פּאָר
 שעה. אַז ער איז צוריקגעקומען, האָט דער חבר זיינער אים אַריינגע-
 געקוקט אין פנים, וואָס האָט באַשיימפּערליך געלויבט, און ביידע
 זיינען געווען זעהר צופֿרידן. זיי האָבן געהייסן גרייסן צום טיש,
 זיך געגאַנגען וואַשן און איבערגעקוקט פֿריער די קוואַרט, ווי דער
 שטייגער איז פֿון שיינע יידן, האָבן געבעטן אונזערע פֿאַרשוניען
 זאָלן אויך זיך וואַשן און מוחל זיין ועצן זיך מיט זיי אין איינעם
 עפעס איבערצופֿייסן. ביים טיש זיינען זיי געווען לוסטיק, האָבן
 געלויבט די בעל הביתטע פֿאַר אירע גוטע מאַכלים, זיי האָבן זיך
 אַריינגעלאָזט אין אַ שמועס, גערעדט מכה דעם פֿלל יידן, ווי ס'איז
 שוין טאַקע צייט זיי זאָלן געבען אויפֿגערזיכט ווערן, פֿאַר וואָס קומט
 אזא פֿאַלק, אזא טייער פֿאַלק זאָל געבען אזוי פֿאַרשוואַרצט ווערן?
 זיי האָבן זיך צעלאָזט אין די שבחים פֿון די פנסת ישראל, געלויבט
 אין טאַג אריין דאָס יידיש קעפל. וואָס קענען דאס יידן נישט? אלע
 חכמות פֿון דער וועלט, ווי דער טעלעגראַף, איינבאן און נאָך אועלע-
 כע זאכענישן געפֿינט מען נאָך גאַנץ לאנג ביי יידן, נאָר דאס אלע-
 דינק אָבער איז נאך פֿון די קלייניקייטן, דער עיקר איז נאָר עפעס
 אנדערש, דאָס פֿינטעלע, דאָס פֿינטעלע, אָט וואָס דער עיקר איז...
 זיי האָבן זיך אַרױפֿגעכאַפּט אויף די אפיקורסים, אויף די
 היינטיקע מאָדנע געלערנטע, פֿאַרשאַלטן זיי דאָס געביין, געשפּיגן
 קלעק אויף זיי אין גאַנצן און אויף די שקאַלעס, וואָס מען לערנט
 דאָס טרפֿה-פסול אָן אַ היטל.

— באַלד וועט טאַקע זיין אַ פרק משניות אַ רענדל און אַ פּראָג-
 שעינע אָנשרייבן אַ גילדן. אוי, איז היינט אַ וועלט, אַ שיינע וועלט
 כלעבן!...

אזוי האָבן זיי אַליץ גערעדט און זיינען איבערגעגאַנגען דער-
 פֿון אויף אַ שמועס מכה דער נסיעה פֿון אונזערע פֿאַרשוניען.
 — מיר ווינטשן אייך, — האָבן זיי געזאָגט, — השם יתברך זאָל חסד
 טאָן און ממלא זיין דאָס אַלצדינק, וואָס מיר באַגערן אין אייך צו זען.
 בנימין איז געווען אויף דעם זיבעטן הימל פֿון אַזא ברכה,
 דערצו איז ער נאָך געווען, ווי זאָגט מען עפעס, אַביסל פֿאַרלעקט,

ער האָט געעפֿנט אַ מױל און גערעדט פֿאַר פֿייער אי פֿאַר וואַסער.
 — ווייטט איר וואָס רב בנימין, רב סענדערל?— האָבן די יידן
 געזאָגט צעצױגן, נאָכדעם אַז זיי האָבן זיך אױפֿגעװױבן פֿונם טיש, —
 מיר וועלן זיך נוהג זיין בפּשטות ווי פּראָסטע יידן, אַזוי ווי אונז-
 זערע עלטערן האָבן זיך נוהג געווען. נאָך אַ וועג וועלן מיר זיך
 אַלע גיין אין מרחץ אַרײַן, צעפֿאַרען די בײַנער. איר וועט זיך מעגן
 דאָרט אָפּשערן אָדער אָפּגאַלן, איר וועט כלעפּן ווערן גאָר אַנדערע
 מענטשן, און נאָכן מרחץ וועלן מיר זיך נעמען צו אונזערע עסקים.
 אַזוי טאַקע בנאמנות, אַזוי וועט בפּשטות טאַקע זיין גוט. אָט לאָמיר
 זיך נוהג זיין ווי אונזערע זיידעס פֿאַרצײטן!

פֿון אַ מרחץ זאָגט זיך אַ ייד קײנמאָל נישט אָפּ, דאָס וואָס
 אַ שײנק פֿאַר די פֿויערן, אַ טײכל פֿאַר גענו און קאַטשקעס, דאָס
 איז אין הונדערט גראָדן נאָך מער די באַד פֿאַר אַ יידן. דעם טעם,
 וואָס אַ ייד פֿירט אין אַ באַד, קאָן עס קיין אומה ולשון גאָר נישט
 פֿילן. די נשמה יתרה, שבת און יום טוב, פֿילט אין זיך נישט אַזוי
 אַ ייד, ווען ער שווענקט זיך פֿריער נישט אָפּ אין באַד, אָן דעם
 איז ער עפעס אַלטגעבאַקן, נישט פֿריש. קוקט אָן אַ יידן פֿרייטאָג,
 קומענדיק פֿונם מרחץ, ער בלייבט, ער איז יינגער מיט עטליכע יאָר,
 דער יידישער פֿונק ברענט אין אים און לײכט אַרױס פֿון זײנע
 אױגן, אַלע זײנע געפֿילן זײנען עפעס שאַרפֿער, פֿרישער. עס זינגט
 זיך אים עפעס אױפֿן האַרץ, ער גיט קאַנצערט אין טראָפּ, קנאַקט
 ווי אַ סאָלאָאָחיי שיר השירים, צעפֿיעסטעט זיך דאָרט ווי אַ קינד,
 צעפֿלאַקערט זיך, צעהיצט זיך און איז האַלב אױף יענעם עולם...
 אין באַד קומט אַ ייד ווי אין אַ פֿאַטערלאַנד, ווי אין אַ פֿרייער
 מדינה, וואו איטליכער האָט אַ גלייכע דעה, וואו עס שטייט פֿאַר
 אים פֿריי צו דערגרייכן גלייך מיט אַנדערע אַ הױכע שטופֿע —
 אַרױפֿקריכן אױף דער אױבערשטער באַנק, דערמונטערן זיין פֿאַר-
 אומערטע נשמה, כאַטש אױף אַ שעה אױסגלייכן זײנע בײַנער און
 אראָפּוואַרפֿן פֿון זיך זיין פעקל דאגות און יסורים. אָט וואס אַ באַד
 איז בײַ יידן!

דערביער איז דער פֿלאַן פֿון אין מרחץ גיין אונזערע פּארשױ-
 נען געווען שטארק לרצון, זיי האָבן נישט געמאַכט קיין גרױסע הכנות

און אן עטליכע מנוט ארום זיינען זיי שוין געגאנגען מיט די צוויי שיינע יידן.

אונזערע פארשוניגען האָבן זיך פֿירגעשטעלט א באַד ווי געוויינ- טליך א מרחץ איז אין די יידישע שטעטלעך, עפעס אַ מין בנין, שוואַרץ, פֿאַרשמירט פֿון דרויסן, באַרג אַראָפּ ערגעץ אין אַ העק, מיט אַ שווערן צוטריט אַהינצו אויף שמאַלע צעבראַכענע קלאַטקעס. און אַז די יידן זיינען צוגעקומען צו אַ שיינעם דריי גאַרנדיקן מויער, סאַמע אין דער מיט גאַס, און געזאָגט: אַט דאָס איז די באַד, האָבן זיי פֿאַרריסן די אויגן און געקוקט "שרעקליך פֿאַר- וואונדערט. איר זענט נאָך טאַקע גאַר אמתע פֿריצן, —האַבן די יידן פֿון זיי געשפּאַסט, קומט, זייט מוחל, אינעווייניק, וועט איר נאָך עפעס שענערס זען!

אַריינקומענדיק אין דעם פֿאַרצימער, האָט אונזערע פֿאַרשוניגע פֿאַרשיינט אין די אויגן דער געמאַלטער פֿאַל מיט די אויסגעשפּריי- טע סטעזשקעס. עס האָט זיך זיי אויסגעזאַכט, אַז זיי זיינען אין דעם פֿאַרצויבערטן שלאַס, וואָס אין בבא מעשה און אין טויזנט מיט איין נאַכט. באַלד וועלן פֿרינצעטינגס, בת-מלכות זיי מקבל פנים זיין, נאָר אַנשטאַט די בת-מלכות איז צוגעגאַנגען צו זיי אַ סאַלדאַט מיט. אייבעלעך און האָט שייך פֿיין זיי געלֶאָזט בעטן זיך אויסצוטאָן.

— טוט זיך, זייט מוחל, אויס, —האַבן די שיינע יידן צו זיי געזאָגט, מיר וועלן דערווייל אַריינגיין אַהיין באַצאַלן באַד-געלד, נישקשה איר וועט דאָ האָבן אַ גוט שוויצבעדל.

אַז אונזערע פֿאַרשוניגען האָבן זיך אויסגעטאָן, האָט דער סאַלדאַט ביי זיי אַוועקגענומען די זאַכן און זיי אַריינגעפֿירט אין אַ חדר אַריין. דער חדר איז געווען אויסגעמעבלט מיט בענקלעך, אַרום אַ גרויסן טיש זיינען דאָרט אויף שטולן געזעסן מענטשן פֿיין אָנגעטאָן. אונזערע פֿאַרשוניגען האָבן זיך אַרומגעקוקט אין אַלע זייטן, זיי איז שטאַרק קשה געוואָרן, וואו גיסט מען דאָ אויפֿן שטיין און וואו וועלן זיי דאָ שוויצן?

— צי טוט זשידאָוסקי באַניאָ? —האַט סענדערל אַ פֿרעג געטאָן, נאָכדעם, אַז בנימין האָט אים אַ שטורך געגעבן און אים געהייסן גישט מאַכן דאָ קיין פֿיל שיהות און פֿרעגן.

איינער פֿון די לייט, וואָס אַרום טיש, איז צוגעגאַנגען, זאָגט
אַנגעקוקט אונזערע נאַקעטע פֿאַרשויןען, וואָס זיינען נעבעך געווען
דאָר, אויסגעדייווערט, אָן אַ לויט פֿלייש, נאָר הויט און ביינ, און
געמאַכט מיט זיי עפעס אַ שמועס אויף מאַסקאַוויטערש.
— האָ, וואָס זאָגט ער דאָ עפעס, סענדערלי? — האָט בנימין
געפֿרעגט.

— איך זאָל דאָס אָנהויבן פֿאַרשטיין אַ וואָרט! — האָט סענ-
דערל געענטפֿערט און געמאַכט מיט די אַקסלען. נאָט אייך מישטיינס
נעזאָגט אַ לשון! עפעס זאָגט ער אַלץ: בילעט, בילעט, בילעט.
— אַ-אַ, נאַרעלע, — האָט בנימין זיך אָנגערופֿן, — וואָס פֿאַרשטייט
דו דאָ נישט נאַרעלע? דאָס איז דער בעדער, ער פֿרעגט ביי אונז
אַ בילעט, וואָרים אין אַזאַ באַד מוז מען גיין אויף בילעטן. זאָג
אים, אַז די יידן האָבן שוין דאָך דאָ פֿריער באַצאָלט פֿאַר אונזערע
בילעטן.

— יאַק-זשע פֿאַנג, טייע זשידקי! אַוושע דאָלי טוטעשקא זאָ...
האָט סענדערל אַ רעד געגעבן און איז פֿלוצים געבליבן ווי
דערוואָרגן, נישט געקאָנט אויספֿירן, וואָס ער האָט געוואָלט זאָגן.
— זאָ בילעט פֿאַנג! סטייטש זשידקי להבדיל פֿאַנגי זאַפֿלאַטיל! —
איז בנימין אַרויס אויף זיין לשון און האָט דערקלערט די זאָך
גאַנץ קלאָר, קורץ און שאַרף.

דער דאָזיקער מענטש, וואָס איז פֿריער צוגעגאַנגען צו
אונזערע פֿאַרשויןען, האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט און מען
האָט זיי באַד אַריינגעפֿירט ווייטער אין אַ חדר, וואָס דאָרט איז
מען, פֿלי זיער מיינונג, מחויב געווען אַ פנים צו שוויצן געשמאַק...
אַז מע האָט בנימין מיט סענדערלען שפעטער אַביסל מיט
אַ צייט אַריינגעפֿירט אויף דער גאַס, איז שווער געווען זיי צו
דערקענען, אַזוי פֿאַרענדערט זיינען זיי נעבעך געוואָרן: אַפּגעגאַלט
פֿון פֿאַרנט, אָן בערד אָן פּאות, די אויגן פֿאַרדרייט, גאָר גלעזערנע,
אויף דעם שטערן קאלטע גרויסע טראָפּן שווייס, אַ וואָלקן אַ כּמאַרע
אויפֿן גאַנצן פנים, איינגענורעט, איינגעהויקערט מיט אַ ציטער
איבער דעם גאַנצן לייב און אַרום זיי סאָלדאַטן.
אויפֿן הנמל האָט זיך אַנגערוקט אַ שוואַרצע פֿינסטערע כּמאַרע.

א בליץ האָט מיט אמאָל באַלייכטעט די דאָזיקע קאָמפּאָניע, באַרד
 דאָרף האָט אַ דונער-געגעבן שרעקליך שטאַרק, אַז אַלע זיינען
 פֿאַרצײטערט געוואָרן. עס האָט זיך אויפֿגעהויבן אַ שטורמוױנט,
 רעדלעך שטויב האָבן זיך געטראָגן ווי די רוחות, פֿאַרכאַפט אויפֿן
 וועג מיט, שטרוי, בלעטלעך אי שטיקלעך פּאַפּיר, אַלע אין איינעם
 האָבן געטאַנצט עפעס אַ משוגענעם טאַנץ און זיך געדרייט, געדרייט
 אַלץ אין דער הויך אַרױף, אַרױף... די טשערעדע פֿונם פֿעלד איז
 געלאָפֿן אומרוהיק מיט אַ געשריי און אַ רעווען, ווי אַ סטאַיע הונגע-
 ריקע וועלף וואָלטן זיי נאָכגעיאָגט. עס האָט געשטורעמט, געבליצט,
 געדונערט, גלייך ווי דער אויבערשטער איז שטאַרק אויפֿגעבראַכט
 געוואָרן אויף דער זינדיקער ערד און אויף אַלצדינק, וואָס דאָ גייט
 פֿיר, ער האָט זיך אָנגעכאַפט ביים קאַפּ, געבליצט מיט זיינע צאָרנע-
 דיקע אויגן, געהילכט און געשריגן: אַי, אַי—מיט זיין דונערדיק קול.
 עס האָט צום לעצט אַ זעץ געטאַן משיגה אַ שרעקליכער דונער, פֿון
 הימל האָט אַראָפֿגעקאַפּעט, ווי טרערן גרויסע, טראָפֿנס רעגן, וואָס
 אין זיי האָבן זיך אויסגעמישט טראָפֿן נויט, שווייס און בלוטיקע
 טרערן פֿון אונזערע בידנע, אומגליקליכע פֿאַרשויןען...

אַך, בנימין און סענדערל האָבן גאָר ניט געוואוסט, אַז נישט
 דווקא אין דער מדבר אַז סכנה צו רייון מחמת די ווילדע שלעק,
 עקדעשן, פיפערנאָטערן און חיות רעות, וואָס דאָרט, נאָר דאָ, אין די
 מקומות, דאָ איז ערשט די גרעסטע סכנה! יענע צייט, ווען אונזערע
 פֿאַרשויןען האָבן געוואַנדערעוועט, איז געווען די שווערע, פֿינצטערע
 ביטערע צייט—די צייט, ווען איין ייד האָט געזוכט צו דערטאַפֿן
 דעם אַנדערן און

ווי אַ לייב אין זיין נאָרע געלײערט האָט ער

געלײערט צו כאָפֿן דעם בעזפּאַספּאַרטנע אַהער

און אים אָפּגעפֿן פֿאַר אַ פּאַימענע, אַ קרבֿן פֿאַר זיינע, אָדער
 פֿאַר יענעמם קינדער! אַך, אונזערע פֿאַרשויןען, נעבעך, האָבן נישט
 געוואוסט, אַז זיי געפֿינען זיך שוין טאַקע אין דער מדבר צווישן
 ווילדע באַשעפֿעניש און חיות רעות, און די צוויי שיינע, כשרע
 יידן זיינען גאָר פיפערנאָטערן.

ד'ט'ס צוועלפטע קאפיטל

זעלנער זיינען, נעבעך, אונזערע נוסעים געוואָרן.

איטליכער קאָן זיך משער זיין די שלעכטע לאַגע פֿון אונזערע
בידנע פֿאַרשוּינען, ווי פֿינצטער און פינטער זיי איז נעבעך געווען,
מיר פֿאַרשפּאַרן עס צו שילדערן.

די ערשטע צייט זיינען זיי געווען ווי צעמזשט אין האָבן
לחלוטין נישט פֿאַרשטאַנען וואָס מיט זיי טוט זיך אַזוינס. אַלצדיליק
איז פֿאַר זיי געווען פֿרעמד, אַז די סבאַרנע, אַז די סאַלדאַטן, אַז
דער לשון און די אַלע זאַכן, וואָס מען האָט זיי געהייסן טאָן. דער
שניעל איז אויף זיי געהאַנגען ווי אַ טאַרבע, ער האָט אויסגעזען
טאַקע נאָר ווי אַ ייִפע, און דאָס הינטל, מישטיינס געזאָגט, איז געלעגן
אויף זייער קאָפּ נאָר ווי אַ קאָפּקע. אַנקונדיק זיי, האָט זיך געדאַכט,
עפעס איז עס אַין גאַנצן נאָר אַן אָנשטעל, עפעס האָבן צוויי ידן
זיך פֿאַרשטעלט און מאַכן חזוק פֿון די אַלע זעלנער, קרימען זיי
זיך נאָך און ווייזן פֿאַר איטליכן גאַנץ פֿריי ווי נאַריש, מישטיינס
געזאָגט, זיי אַלע זיינען מיט זייער אַלץ מיטאַנאַנדער. אַז אָך=און=
וויי צום ביקס, נעבעך, וואָס ער איז אַריינגעפֿאַלן צו אונזערע פֿאַר=
שוּינען. ביי זיי אין די הענט האָט ער גאָר ניט געהאַט דאָס פֿנים,
אַקוראַט ווי אַ קאַטשערע. אין די הענט פֿון אַ מאַנסביל, וואָס פֿאַרעט
זיך אין קיך ביים פּריפעטשעק. ביי דער אוטשעניע פֿלעגן זיי
אַפֿאַרבעטן אַזעלכע שטוקעס מיט די הענטלעך און די פֿיסלעך, אַז
ס'איז געווען נאָר אַ ריינע קאַמעדיע. אין קלעפּ, פֿאַרשטייט זיך, זיינען
זיי נישט זשעדנע געווען, נאָר וואו איז דען, זאָגט מען אין דער
וועלט, עפעס אַ צרה, וואָס דער מענטש זאָל מיט איר נישט געוואוינט
ווערן?

אונזער סענדערל האָט ווייטער, ווייטער טאַקע אָנגעהויבן מיט
זיין לאַגע זיך צוגעוואוינען, פֿלעגט זיך גוט צוקוקן צום מושטיר
פֿון די זעלנער און פֿרוון נאכמאַכן זייערע אַלע שטוקעס אויף זיין

שטייגער. ס'איז געווען אַ פֿרייד צו-צווען, ווי סענדערל פֿלעגט אָפֿט פֿאַר זיך אליין איבערחורן דעם מושטיר, זיך אויסציען גלייך ווי אַ סטרוונע, פֿאַררייסן דאָס קעפל, אָנבלאָזן די פֿיסקלעך ווי אַ גבור, היי-בן פֿיסלעך און גיין אַ מאַרש נאָר טאַקע ווי אַן אָנגעבלאָזענער אינדיק, פֿלעגט זיך דרייען, דרייען און לֶסוף פֿאַרפֿלאַנטען די פֿיסלעך און פֿאַרן. נאָר אַקעגן זשע בנימין אָפֿער, ער האַט מיט אַזעלכע זאַכן פֿשוים אַפֿן נישט געקאָנט זיך געוואוינען.

די נסיעה אַהין אין יענע ווייטע מקומות, וואָס האָט ווי אַ זלדנע זיך איינגעגעסן אין בנימינס קאַפֿ, וואָס איז אים געוואָרן די צווייטע נאַטור, וואָס צוליב איר האָט ער אַוועקגעוואָרפֿן ווייב און קינדער, די דאָזיקע נסיעה האָט אים נישט געלאָזט רוען קיין רגע, האָט אים געפֿויערט, געפֿיקט דעם קאַפֿ, זי האָט אין אים גע-בורטשעט און אלץ געשריען: גיי ווייטער! גיי ווייטער, ווייטער!
דערווייל איז אַוועקגעגאַנגען אַזוי דער ווינטער און אונזער בנימין נעבעך האָט זיך שטאַרק געמוטשעט.

איינמאָל, אין אַ שיינעם טאָג נאָך פֿסח, אַז סענדערל האָט בינו לֶבין עצמו זיך געמושטירט, איז בנימין צו אים צוגעגאַנגען מיט אַזאַ שמועס:

— כּלעפֿן סענדערל, דו ביסט אַ יינגל! דו שפּיטסט זיך און מאַכסט עפעס אַזעלכע קונצן ווי אַ קונדעס. וואָס קאָן דערפֿון איך בעט דיך, דער תּכּלית זיין? פֿאַרגעס נאָר נישט, אַז דו ביסט ברוך-השם אַ באַווייבטער, דערצו נאָך אויך עפעס אַ ייד. היינט צו וואָס פֿאַרנעמסט דו זיך מיט אַזעלכע זאַכענישן און ייגסט דרינען דעם גאַנצן קאַפֿ דיינעם אַרײַן? מאי נפֿקאָ מינה, צי מיט דער לינקער צי מיט דער רעכטער פֿויס קרוגאַם, ווי זיי רופֿן עס דאָרט עפעס, וואָס מאַכט עס אויס?

— ווייס איך? — האָט סענדערל געענטפֿערט, — מען הייסט קרו-גאַם — זאָל זיין קרוגאַם, וואָס פֿאַר אַ דאַגה איך האָב.

— און אונזער נסיעה, זאָג נאָר, האָסט דו שוין פֿאַרגעסן? גיזאַלט, אונזער נסיעה, אַהין, אַהין... לייבדנוואָרם, מויל-איזל, פּי-פֿיצנאָטער! — האָט בנימין גערעדט צעקאַכט.

— מאַרש. מאַרש. מאַרש! — האָט סענדערל, געמאַכט און

נעהויבן פֿיסלעך.

— אז אָך און וויי צו דיר, סענדערל, און צו דיין מאַרש!
פע, מעגסט זיך, כלעפן, שעמען! זאָג מיר נאָר בעסער, קונדעס
איינער, וועלן מיר מאַכן אינזער נסיעה?

— פֿון מיינעט וועגן, אָך! — האָט סענדערל געענטפֿערט, אָבי
מען וועט אונז נאָר לאָזן.

— וואָס טויגן מיר זיי און וואָס באַדאַרפֿן זיי אונז האָבן? —
האָט בנימין זיך אָנגערופֿן. — אַדרבה, זאָג סענדערל אַליין ביי דיין יידישקייט,
אז באַם דער שונא זאָל חס ושלום קומען, וועלן דען אַזעלכע צוויי
אירע, ווי מיר, זיך קאָנען שטעלן אים אַקעגן? און אז דו וועסט
אים טויזנט מאָל זאָגן: גיי דיר אַוועק, אלא ננט, מאַך איך פֿוין,
פֿוין! וועט ער דיך הערן? פֿאַרקערט, ער וועט דיך נאָר אָנכאַפֿן
און דיין גליק וועט זיין, אז דו וועסט לעבעדיק פֿון זיינע הענט
אַרויס. גלויב מיר כלעפען, ווי איך זע זיינן מיר דאָ אין גאַנצן
אַנבעריק, זיי וואָלטן גערן געווען אונזערער פֿטור צו ווערן. איך
האָב אַליין געהערט, ווי דער עלטסטער האָט זיך איינמאַל אויסגע-
דריקט, אז מיר זיינען טאַקע נאָר אַן אָנשיקעניש, ווען עס זאָל
אין אים געווענדעט זיין, וואָלט ער אונז שוין לאָנג אַרויסגעטריבן
צו אַלדע שוואַרצע יאָר. און באַמת טאַקע, וואָס טויגן מיר זיי?
איך זאָג דיר, סענדערל, בפֿירוש, אז דאָס איז גאָר לכתחילה געווען
אַ קרומע זאַך נישט קיין גלייכער שידוך. מיר טויגן זיי נישט און
זיי טויגן אונז נישט. די יידן, וואָס האָבן אונז אין זייערע הענט
אַריינגעגעבן, האָבן זיכער געמוזט זיי דערציילן אויף אונז, אז מיר
זיינען ווילדע גבורים און קענען טכסיסי מלחמה, טאַקע וואָס קענען
הייסט. מילא, וואָס זיינען מיר שולדיק, אז ד? יידן האָבן זיי אָפֿגע-
נאַרט? למאי אונז האָבן די יידן אַזויך מיאום אָפֿגענאַרט. מיר זיינען
דאָך נאָר מיט דער דעה אַהער געקומען עפעס צונײַפֿצומאַכן און
לאָזן זיך ווייטער אין וועג אַריין. די יידן, סענדערל, די יידן זיי
אַליין זיינען דאָ טאַקע אין גאַנצן שולדיק, קיינעם באַדאַרף מען
אין דער זאַך ננט באַשולדיקן נאָר ד? יידן. די יידן, און נאָך אַמאָל
ד? יידן!...

— מילא, וואָס ווילסט דו, בנימין, זאָלן מיר טאָן? — האָט סענ-

דער ר' געפריעגט.

— איך וויל, — האָט בנימין געענטפֿערט, — ווייטער אויף אונזער נסיעה. אויס פֿלע און ווייטער אַ מזיד! מיר דאַכט זיך, אַז קיינער וועט אונז דאָס נישט פֿאַרווערן, הן על פי דין והן על פי יושר טאָר קיינער אונז ניט פֿאַרהאַלטן, אַי וואָס, דו האָסט מורא טאָמער וועט מען אונז פֿאַרט נישט לֶאָזן, איז דער צו אַ פֿראַקטע תּרופֿה, מיר זאָלן פֿון דאַנען שטילערהייט אוועקגיין, וועמענס עסק איז דאָס ביי אונז צו וויסן? געזעגענען זיך באַדאַרפֿן מיר מיט קיינעם נישט.

— איך מיינ אויך אַזוי, אַז געזעגענען זיך איז אַן איבערקע זאַך, האָט סענדערל געמאַכט, לֶעהיי, אַז מיר זיינען פֿאַר אַ יאָרן אוועקגעאַנגען פֿון דער היים און קיינעם נישט, אַפֿילו ווייב און קינדער, נישט געזאָגט כאָטש נאָ... טעב!

פֿון דעם דאָזיקן שמועס אָן האָבן אונזערע פֿאַרשוּיגען אָנגע-הויבן טראַכטן ווידער פֿון זייער נסיעה און זיך אַלץ מיט געווען ווי צו מאַכן פֿליטה. אין בנימינען האָבן זיך שטאַרק צעשפּילט די געבליטן, ער איז געווען שרעקליך אומרוהיק, ער איז געווען אַזוי פֿאַרטיפֿט אין זיינע געדאַנקען, אַז ער האָט נישט געהערט, נישט געזען, וואָס אַרום אים טוט זיך. איז פֿאַרביי אים דורכגעאַנגען עפעס אָן עלטסטער, האָט ער מזמח צעטראַנגקייט נישט אַראָפּגענו-מען דאָס היט; האָט ער געכאַפט אַ פּאַטש אָדער אַ זעץ אין דער פּאַטיליצע, האָט ער אַפֿילו זיך נישט פֿאַרקרימט, גלייך ווי נישט אים מיינט מען; האָט מען צו אים גערעדט עפעס אין עניני המושטיר, איז אים נישט אַריין אַפֿילו אין דער לינקער פּאה, ער האָט געהערט דאָס וכדומה אַזעלכע זאַכן אַקוראַט ווי אַין טשערנאָ-וויטש די מגילה. ער האָט אין זיינען געהאַט נישט מער ווי די נסיעה און דער קאַפּ זיינער איז געפֿלויגן ווייט, ווייט!

איינמאָל שפעט ביי נאַכט, אַז אַלע זעלנער אין דער קאַזאַר-מע האָבן געשמאַק געשלאָפֿן, איז בנימין אויף די שפיץ פֿינגער צוגעגאַנגען צו סענדערלס געלעגער.

— סענדערל, דו ביסט פֿאַרטיק? — האָט בנימין שטילערהייט געפֿרעגט.

סענדערל האָט אַ שאַקל געטאָן מיט דעם קאָפּ, אָנגענומען
בנימינען פֿאַר דער פּאַלע און זיינען ביידע, שאַ קיטש, אַרויסגעגאַנגען
אויפֿן הויף.

אין דרויסן האָט געפלאָן אַ וואַרים ווינטל, שטיקער שוואַרצע
אי ברויך-פֿלויע וואַלקנס האָבן זיך געטראַגן אין דער הויף, און
זיך געצויגן איינע נאָך די אַנדערע, גלייך ווי טויזנטער טשינגאַקעס
גייען דאָרט מיט אָנגעלאָדענע פֿורן סחורות, און יאָגן זיך באַ-
צייטנס אָנצוקומען אָן הימל אויף דעם ירד, די לבנה איז ווי
אַ פֿריקאַשטיק אויך געגאַנגען מיט דעם דאָזיקן משונה
לאַנגן צוג, פֿלעגט אויף אַ מינוט נאָר אַרויסשטעקן דעם קאָפּ,
אַ קוק טאָן, וואָס טוט זיך אין דרויסן, דערנאָך ווייטער אויף
אַ היפשע צייט זיך באַהאַלטן און געלעגן איינגענורעט דאָרט ערגעץ
אונטער אַ וואַלקדיקן לאַנטוך, שוואַרץ אָפּגעשמירט ווי מיט סמאַלע.
אונזערע פֿאַרשויען האָבן אין דער פֿינצטער זיך געלאָזט גיין
איבער דעם הויף און שטילערהייט צוגעגאַנגען צום פֿלייט. זיי
זיינען אַרויפֿגעקראַכן אויף אַ באַרג מיט האַלץ און פֿון דאָרט אַזו
זיי שוין גרינג געווען אַרויפֿצוקלעטערן אויפֿן פֿלייט. פֿלוצלים האָט
סענדערל זיך אַ כאַפּ געטאָן און געזאָגט בנימינען אַן אויער אַריין:
— אַך, בנימין, איך האָב פֿאַרגעסן די טאַרבע, זאָל איך מיך
אומקערן נעמען די טאַרבע?

— הייליג!— האָט בנימין געמאַכט— אומקערן זיך איז אַ מיאוס'ן
זאָך, אַז גאָט העלפט אַ מענטשן, העלפט ער אים אויך אויף
אַ טאַרבע.

— עס קומט מיר איצט פֿיר, — האָט סענדערל געזאָגט, —
וואָס דער זיידע רב סענדערל עליו השלום האָט מיך געוואָרנט אין
חלום: שטיי אויף, סענדערל, האָט ער געזאָגט, און לויף פֿון דאַנען
אַוועק, וואוהין די? אויגן טראָגן! הלואי זיין זכות זאָל אונז אַצנד
ביישטיין, ער איז געווען טאַקע מיטן פֿולן מויל אַ ייד, גאָר אָן שום
מלאכות די באַבע עליה השלום פֿלעגט אַלץ דערציילן..

נאָך איידער סענדערל האָט זיך גענומען צו דערציילן, וואָס
זיין באַבע פֿלעגט אַלץ דערציילן פֿון זיין זיידן, האָט זיך געלאָזט
הערן אַ קול פֿון אַ זעלנער, וואָס איז דאָרט אין דער זייט געשטאַנען

אױף דער וואַך.

אונזערע פאַרשוינען האָבן זיך צוגעטוליעט צום פּלייט, איינ-
געהאַלטן דעם אָטעם, געלעגן שטיל קיין ריר זיך נישט צו טאָן
און אױסגעזען, ווי צוויי גרויסע אַלטע שמאַטעס. שפעטער אַביסל,
אַז ס׳איז ווידער געוואָרן רוהיק שטיל, האָבן די דאָזיקע שמאַטעס
אַרויסגעוויזן אַ סימן פֿון לעבן און פאַמעליך זיך אַראָפּגעלאָזט פֿונם
פּלייט. זיי זיינען געקראַכן אױף די הענט און די פֿיס און זיך גע-
רוקט פאַמעליך אַלץ ווייטער ווייטער, ביז גאָט האָט זיי געהאַלפֿן
אױסצומיידן דעם זעלבנער, וואָס אױף דער וואַך, און אַרויסצוקריכן
אין אַ געסל. אונזערע פאַרשוינען האָבן זיך אױפֿגעשטעלט אױף די
פֿיס, געשטאַנען אַ ביסל צו כאַפֿן דעם אָטעם און זיך אָנגעקוקט
פֿרייליך מיט פֿייערדיקע אױגן.

— די באַבע עליה השלום פֿלעגט אַלץ דערציילן, — האָט
סענדערל אָנגעהויבן צו ריידן— ווי דער זיידע רב סענדערל, עליה
השלום, פֿלעגט בחייו אַלץ דענקען פֿאַרן קיין ארץ=ישראל, פֿאַרן
טויט האָט ער זיך אױפֿגעזעצט און געזאָגט מיט די ווערטער: אױב
אױך האָב נישט זוכה געווען ביי גאָט פֿאַרן קיין ארץ ישראל בין
איך בטוח, אַז איינער פֿון מייע קינדער וועט דאָרט זיין. דאָס
הארץ מינס זאָגט מיר אױצט, אַז דאָס האָט ער געמיינט מיך.
הלואי פֿון מיין מזיל אין גאָטס אױערן אַריין!

קױם וואָס סענדערל האָט אַרויסגערעדט דעם וואונטש זיינעם,
האָט פֿלוצלינג איינער אױף מאַסקוויטערש זיי א פֿרעג געגעבן: ווער
איז דאָ? און אַז ער האָט נישט באַקומען קיין ענטפֿער איז ער גע-
שוונגט צוגעגאַנגען און ווייטער געפֿרעגט.

די לבנה האָט, צום שלימזל, אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ פֿון
אונטער אַ פֿינצטערן שטיק כמאָרע און באַאליכטן אונזערע פינדע
פאַרשוינען, וואָס זיינען געשטאַנען אָן לשון, טױט ווי די וואַנט, און
דעם עלטסטן זייערן, וואָס האָט זיך שרעקליך געבייזערט, געמאַכט
מיט די הענט און זיי נעבעך געגעבן אין טאַטן אַריין.

אין עטליכע מינוט אַרום זיינען אונזערע פאַרשוינען געזעסן
ווי אַרעסטאַנטן דאָרט אױף דער היפּטוואַכע!
ס׳איז גאַר נישטאַ אַזעלכע ווערטער צו באַשרייבן די שרעק-

זיכע יטורים, וואָס אונזערע פאַרשוניען האָבן געפילט זיצנדיק אין
 געפֿענגעניש. זיי זיינען נעבעך אַראָפּ שטאַרק פֿונם פנים און געוואָרן
 פשוט אויס מענטשן. סענדערל כאַטש פֿלעגט נאָך שלאָפֿן און, שלאָפֿ-
 פֿנדיק, האָט ער ווייניקסטנס עטליכע שעה נישט געפֿילט די ביטערע
 צרות, ער פֿלעגט נאָך אַמאָל האָבן אַ גוטן חלום, דער זיידע רב
 סענדערל האָט עפעס אָנגעהויבן עפטערס זיך צו זען און געטריבן
 מיט אים שפּאַס. בנימין אָבער האָט דאָס אויך נישט געהאַט, עס
 האָט פֿון אים זיך אָפּגעטאָן דער שלאָף. ער איז געווען משונה
 צעטראַגן און דאָס בלוט האָט אין אים געקאָכט ווי אַ קעסל, ער
 האָט געזען דורך דעם פֿענסטער, די זון שיינט גאָר מחיה, דאס גרי-
 נע גראָז וואקסט און שפּראַצט, ביימער צוויטען וואונדער שייך, מענ-
 טשן גייען, לויפֿן אהין און אהער, און פֿייגל פֿליען פֿריי אין הימל.
 איצונד איז די רעכטע צייט צו וואנדערווען, נאָר ער זיצט אָבער
 פֿאַרשפּאַרט און קאָן זיך נישט לאָזן אויף זיין נסיעה. ער פֿלעגט אזש
 לויפֿן צעדויט און שרייען, רעדן מיט גאַל: גוואַלט! וואָס האָב איך
 זיי געטאָן? גוואַלט, גוואַלט! וואָס האָבן זיי צו מיר?...

דאָס דרייצנטע קאַפּיטל

אויס כלה, ווייטער מויד

אין דער וואָינער קאָנצעלאַריע זיינען שפּעטער מיט עטליכע
 טעג נאָך דער מעשה מיט אונזערע פאַרשוניען געזעסן אַ סך אָפֿי-
 צירן אין דער פּאַרלעמאַנטער פֿאַרמע, צווישן זיי דער גענעראַל
 מיט דעם פּאַלקאָוויץ. אין דער זייט לעבן דער טור זיינען געשטאַנען
 צוויי זעלבער מיט אַראָפּגעלאָזענע קעפּ. די אָפּיצירן האָבן געקוקט
 אויף די זעלנער, זיי באַטראַכט פֿון קאָפּ ביז די פֿיס, דערנאָך
 צווישן זיך עפעס גערעדט און אַביסל אונטערגעשמייכלט.
 — הערסט דו, סענדערל, — האָט איין זענער שטילערהייט
 געזאָגט, בשעת די אָפּיצירן האָבן צווישן זיך געשמועסט, — איך
 זאל וויסן מיין טויט זאָל דאָ אָפֿילו זיין, מוז איך זיי אַרויסזאָגן

דעם גאַנצן אמת. איך בין שטאַרק אָנגעלאָדן.
 — פֿון מיינעטוועגן, בנימין, זאָג דיר זיי דעם אמת, —
 האָט דער אַנדערער זעלנער זיך אָנגערופֿן, — אויב דו ווילסט אַזוי
 זאָל זיין אַזוי, וואָס פֿאַר אַ דאגה איך האָב.
 — איר ווייט עס די לייט, וואָס האָבן שפעט ביי דער נאַכט
 זיך אַרױסגענובעט פֿון דער קאַזאַרמע? — האָט דער גענעראַל געפֿרעגט.
 איר ווייסט וואָס קומט פֿאַר אַזאַ שולד?
 — אָ-וואָ! אָ-וואָ! — איז בנימין אויף גאַטס באַראַט אַרױס
 מיט אַ שפּראַכע, האַלב יידעש פּאַלעווינע רייסיש, און אַנדרער-
 געלייגט אַ שמועסל, אַז חייקל זאַיקע דער בעל דברן פֿון טונעיאַ-
 דעווקע האָט געמעגט כלעבן זיך באַגראָבן ניין איילן אין דער ערד.
 דער גענעראַל האָט אַוועקגעקערט דעם קאַפּ מיט אַ געלעכטער,
 אַ מאַך געגעבן מיט דער האַנט און יער פּאַל, אַווניק האָט אָנשטאַט
 אים אָנגעהויבן צו ריידן.
 — איר האָט זיך שטאַרק פֿאַרוינדיקט, איך קומט מיאוס צו באַ-
 שטראָפֿן פֿאַר אַזאַ שולד.

— וואַשע נלאַגאַראַדיעו! — האָט בנימין אויסגעשאַסן אויף
 אַ קול, — כאַפֿן מענטשן אין מיטן העלן טאַג און פֿאַרקויפֿן זיי
 ווי הינער אויפֿן מאַרק דאָס מעג מען, און אַז זיי, נעבעך, ווילן
 ניצול ווערן, דאָס רופֿט מען אָן שולד! אויב אַזוי איז דאָך טאַקע
 הפֿקר אַ וועלט, און איך פֿאַרשטיי שוין אַסור נישט, וואָס הייסט
 אַזוינס מעגן און נישט מעגן! אַררבה, לאַמיר פֿרעגן דאָ טאַקע מען-
 טשן זאָלן זיי זאָגן ווער איז שולדיק. אַ שטייגער ווי וואָלט געווען,
 אַז מען זאָל אייך כאַפֿן ערגעץ אויפֿן וועג און מיט גוואַלט אַרייַז-
 שטופֿן אין זאַק אַריין, נו, וואָלט איר חלילה שולדיק געווען, ווען
 איר וואָלט מיט אַ מצות-כח פֿונם זאַק אַרױס? איך זאָג אייך בפֿירוש
 דאָס איז געווען לַבַּחֲלִילָה אַ גענייטע זאַך, אַ געבאַרערֿיי, שולדיק
 זיינען דאָ נאָר די יידן, מי יודע וואָס, זיי האָבן נאָך אָנגערעדט,
 מיר זיינען אייך מוסר מודעה — זאָג, סענדערל, זאָג! וואָס שטייסט
 דו ווי אַ גלח? גיי אַרױס מיט דעם אמת אויף גאַטס באַראַט, נאָר
 אָן מורא און זאָג מיט מיר אינאיינעם: — מיר זיינען אייך מוסר
 מודעה. אַז פֿון טכטיסי מלחמה האָבן מיר נישט געוואוסט, מיר

ווייסן נישט און מיר ווילן נישט וויסן, מיר זיינען ברוך-השם בא-
ווייבטע, האָבן אין זינען עפעס גאָר אַנדערש און מיט אַזעלכע זא-
כענישן קאָנען מיר לחלוטין זיך נישט אָפגעבן. זיי גייען אונז אַפילו
גאָר אין קאָפּ נישט. היינט מילא, האָט טויגן מיר אייך! מיר דאַכט
זיך, אַז איר באַדאַרפֿט אַליין וועלן אונזערער פּטור צו ווערן.

און באמת איז בנימין טאַקע זעהר גערעכט געווען, מען אַז
נאָך לאַנג טאַקע גערן געווען זייערער פּטור צו ווערן, אַז די
ע.טסטע האָבן זיך געווען צוגעקוקט צו אונזערע פאַרשויןען, אַז
זייער הילוף, צו זייערע פּאַסטעמקעס, צו זייער שמועס און צו
זייערע מאַרשן, האָבן זיי שוין זיך אָנגעשטויסן מיט וועלכע נפּשות
זיי האָבן צו טאָן און פֿלעגן נישט איינמאַך זיך האַלטן ביי די
זייטן לאַכנדיק. דער פּיון פֿון דער איצטיקער סאָבראַניע אָפּיצירן
איז געווען צו נעמען אונזערע פאַרשויןען אויפֿן פֿאַרהער, און פּרוּוּך
זען מיט וועמען זיי האָבן אַן עסק. בנימין מיט סענדערלעך האָבן דאָ
זיך פֿאַרהערט און ברוך השם שטאַרק אויסגענומען, נאָך מער ווי
געוואונטשן, אַזוי אַז די אַלע אָפּיצירן האָבן עפעס משונה הנאה
געהאַט פֿאַר געלעכטער.

— נו, דאָקטאָר, — האָט דער גענעראַל געמאַכט צו אַן אָפּיציר,
וואָס האָט זיך אַרײַנגעלאָזט אין אַ שמועס און מיט אונזערע פֿאַר-
שויןען זיך שטאַרק אָפגעגעבן.

דער דאָקטאָר האָט אַנידערגעלייגט אַ פּינגער אויפֿן שטערן
און געמאַכט, שאַקלענדיק מיטן קאָפּ, גלייך ווי ער וואָלט געזאָגט —
דאָ פֿעלט אַ קעפקע!

דער שפּיץ איז געווען, נאָכדעם, אַז די אָפּיצירן האָבן צווישן
זיך גערעדט און עפעס געשריבן, האָט מען געהייסן אָפּלאָזן אונזע-
רע פאַרשויןען פֿריי פֿונם דינסט.

— גייט אייך, — האָט מען צו זיי געזאָגט, — גייט אייך
געוונטערהייט!

— בנימין האָט זיך זעהר שיין געזעגנט מיט אַ פֿאַרבייג און זיך
געלאָזט אַוועקגיין. סענדערלעך האָט ווי אַ זעלנער געהייבן פֿיסלעך
און גענאָנגען נאָך אים מיט אַ מצרש.

